

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН
ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

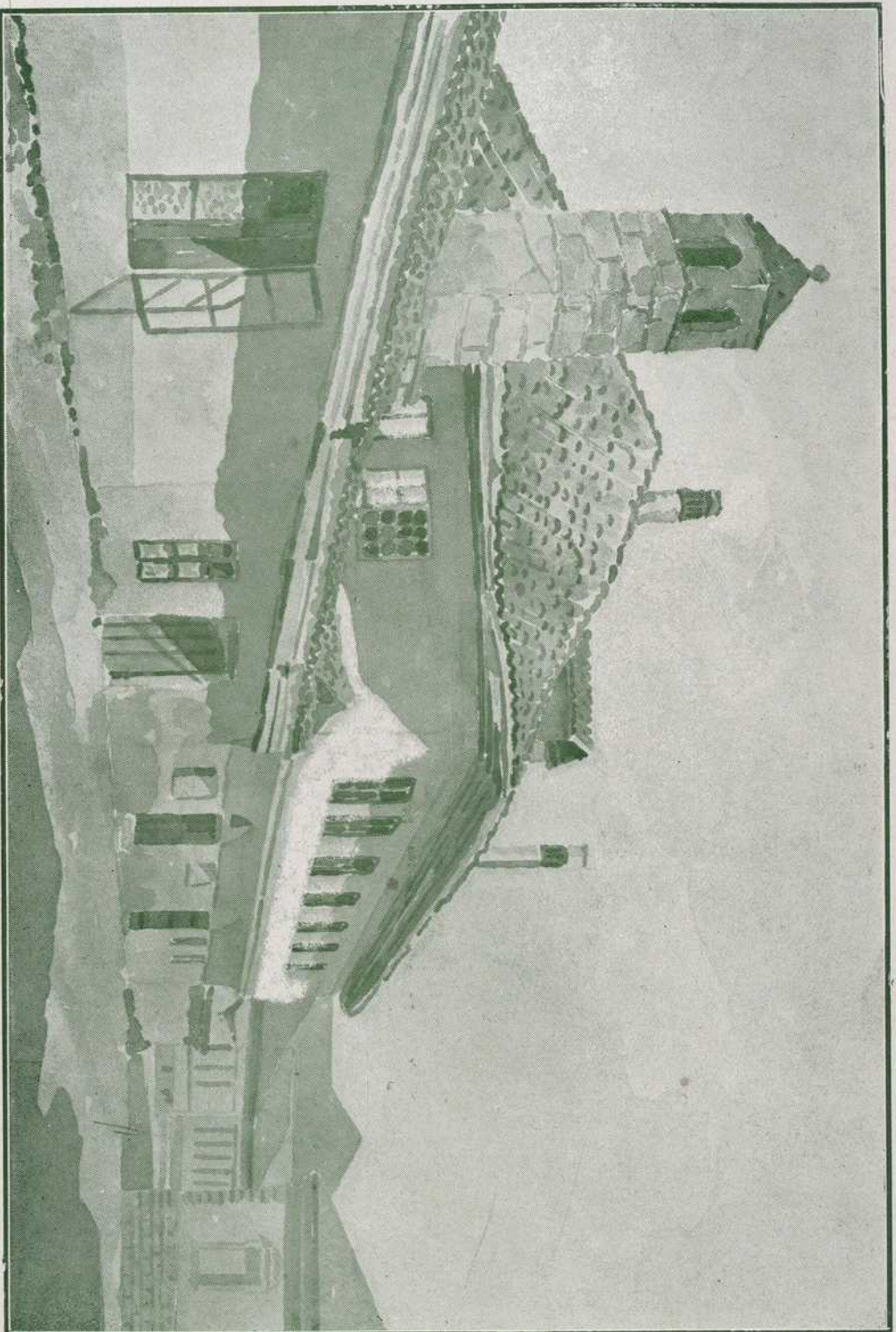
САДРЖАЈ

<i>Постанак, развитак и рад београдске Опште Државне Болнице — Д-р Божа Петковић, лекар — — —</i>	57
<i>Београдска општина за раднике — Драгиша Лапчевић</i>	67
<i>Из комуналне полупрошлости Београда — Д-р Светолик Стевановић — — — — — — — — —</i>	69
<i>Пијаце у немачким градовима — Дане Шарић, градски сенатор града Загреба — — — — — — —</i>	72
<i>Хигијена Београда — Владислав Миленковић, новинар</i>	77
<i>Живот девет хиљада Руса у Београду — Евген. Захаров</i>	80
<i>Сећање на прошлост — Мата Главадановић, новинар —</i>	84
<i>Резултат једне административне реформе — Бора Антоновић, шеф Адм. Одел. О.Г.Б. — — — — —</i>	88
<i>Манифестације наших градова: Дочек поклонствених депутација Дравске, Дринске и Дунавске бановине</i>	89

СЛУЖБЕНИ ДЕО:

<i>Рад Општинског Одбора:</i>	
<i> Записник седнице од 13. децембра 1929. — — —</i>	97
<i>Правила Фонда за Подизање Занатлиског Ученичког Дома у Београду — — — — — — — — —</i>	104
<i>Рад Општинског Санитета — — — — — — — — —</i>	106
<i>Службене вести — — — — — — — — —</i>	112
<i>Службени огласи.</i>	
<i>Приватни огласи.</i>	

СТАРИ БЕОГРАД

ДОСИТЕЉЕВ УНИВЕРЗИТЕТ

Репродукција уметничких радова арх. Вел. Милошевића.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

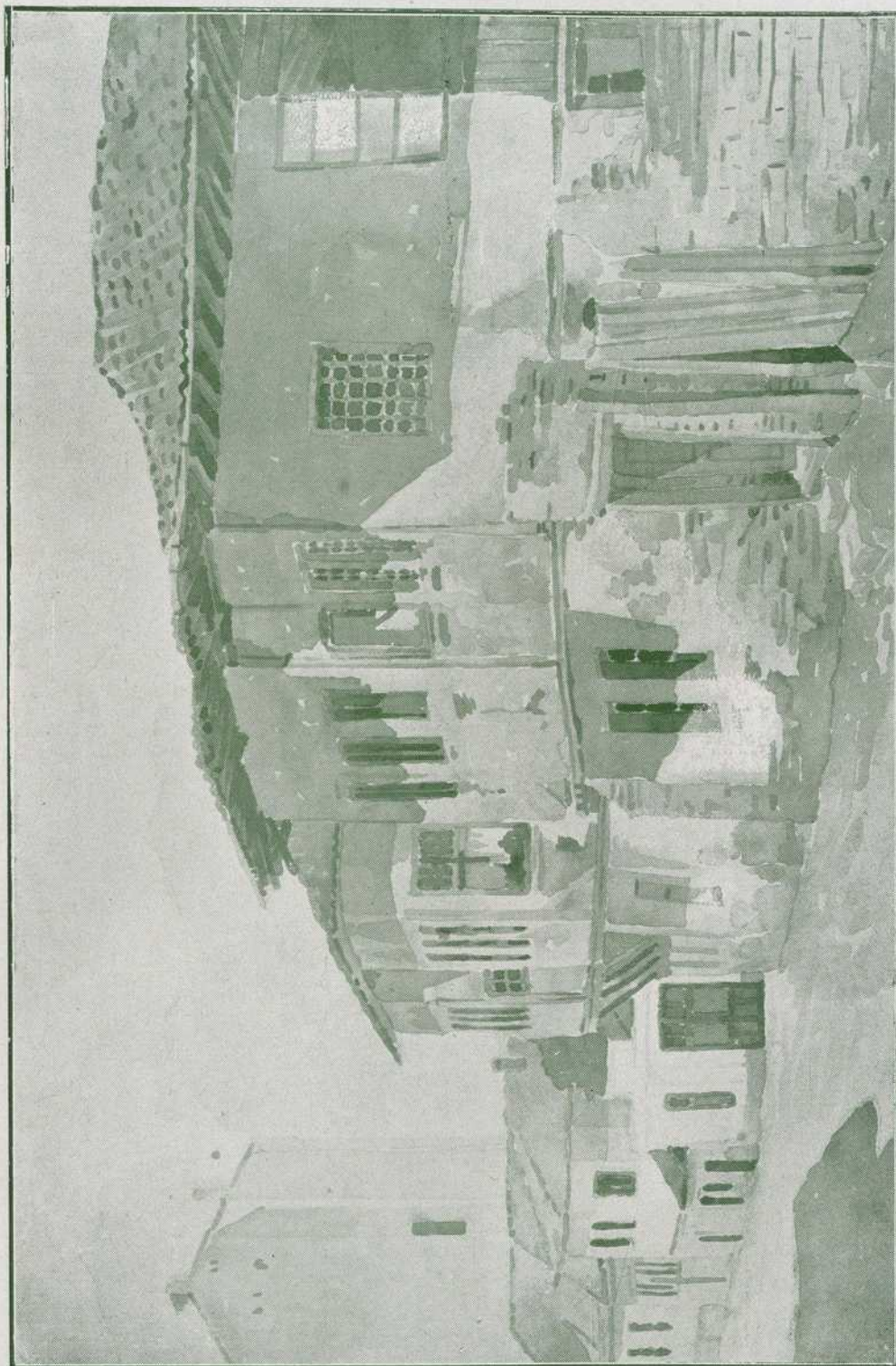

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СТАРИ БЕОГРАД

О ИЗ ЈЕВРЕЈСКЕ УЛИЦЕ НА ДОРЂОЛУ

Репродукција уметничких радова арх. Вељ. Милошевића.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Излази двапут месечно	Београд, 15. јануара 1930.	Год. XLVIII — Број 2
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . . 80.— дин. На три месеца . . . 45.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати упутницом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

Д-р Божа Петковић, лекар

БЕОГРАДСКЕ САНИТЕТСКЕ УСТАНОВЕ:

Постанак, развитак и рад београдске Опште Државне Болнице

— Проблем престоничке болнице —

Пишем ову студију не толико за медицински уско научно васпитан свет, колико за људе који о здравственим установама знају само по културном чувењу или основном знању. Јер, често пута, здравствене установе их интересују само кад су у питању они сами или њихови рођаци. Онда критикују све. Не ваља им ово или оно. Али онда се чују и потпуно оправдане примедбе како је данашња београдска болница мала, недовољна за потребе чисто локалне т. ј. за потребе Београда — а камо ли и за потребе целе Србије, Војводине, Баната, Босне и других крајева, који такође шаљу оболеле у Општу Државну Болницу у Београд. А кад је некада раније било потребно одобравати кредите, онда су их бивши народни представници немилосрдно кресали и штедели на самом народном здрављу!!

Треба провести само један дан у београдској болници и видети у каквом се паклу налазе дежурни лекари и болесници који придлазе у масама са свих страна, а празних места већ одавна нема. Онда долазе узалудна и непотребна објашњења, губљење енергије, оптужбе, проклетства. Баца се на злу вољу лекара да хоће или не да приме оболелог. Дневно јављају се минимум 60 болесника. Поред лакших случајева — најмање 15 тешких болесника враћају се кућама. То долази међутим услед недостатка просторија и кревета. Има тужних и очајних призора, где болесник умире у ходнику или амбуланти, чекајући да се за њега укаже место и испразни постеља.

Први део ове студије, краћи историјат постанка и развитка београдске болнице, рађен је пуна два месеца у истраживању историског материјала по државном архиву и другим архивама. Жалосно је, али овде морам констатовати да се за историју свих наших културних, државних или ма којих других установа није никада и ни од кога чувао потребни материјал, документа и друго. Читав један злочин извршен је тиме, јер се данас с тешком муком, и то само срећним случајем, могу открити по неки ситнији детаљи из историје развитка наше престонице и свих њених установа.

Други део ове мале студије даје верну слику наше данашње државне болнице, која се

за последњих неколико година невероватно снажно подигла, развијајући се у једну читаву варошицу, али која ни у овој величини није ни издалека довољна да подмири и најосновније потребе Београда и државе.

Београд некад и сад. Београд први пут престоница Милоша Великог и Отоманског Везира имао је од прилике десетак хиљада становника. Данас пак од малене престонице „Књажевства Србског“ изчилила се велелепна престоница Југославије са Александром Великим а са 250 хиљада становника.

Београд је за ових сто година слободног развића начинио гигански напредак. Од прљавих и кривудавих сокачића по којима су пиштале турске зурле, са витких и високих минарета одјекивале молитве мујезина, дошли смо до широких дуплих улица, засађених дрворедима, улица глатких као огледало, по којима клизе елегантне лимузине а са кровова наших палата жичасте радио антене производе таласе које ми слушамо у виду чаробне музике, Југословенске или Мађарске, Француске или Руске, Јапанске или Американске, слушамо цео свет.

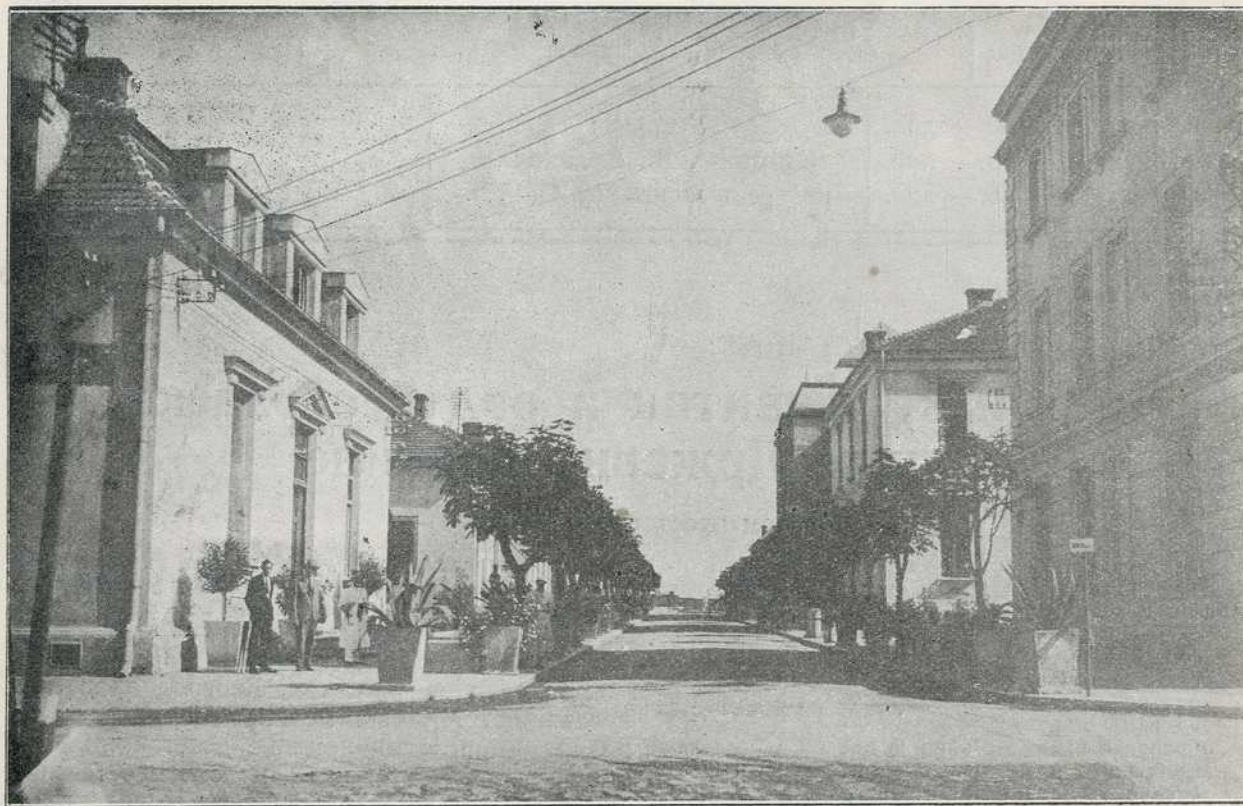
Мене, као лекара, интересовало је код нас у Београду, поред свеопштег развитка, медицинско напредовање напосе.

Ако завиримо, с медицинске стране, у интиман живот Књаза Србског Милоша Обреновића, видећемо да је он и поред тога што је понекад показивао неповерење према лекарима ипак са њима одржавао врло пријатељске везе. За то нам служи дописивање са његовим првим лекаром Доктором Витом (италијанског порекла) *Vitto Romita* — који му се у писмима обраћао са *Moi très cher ami* (Мој врло драги прија-

тељу) (1824 године) и који је био први лекар Београда. Књаз Милош је патио од „трбобоље“ због које је консултовао бабе врачаре и поред дворског лекара. Доцније је често позивао лекаре из Аустрије (Андреј Камбер

пију (данашња Фрушкогорска улица — до Поп Лукине — код малих степеница).

1841 године оснива се фонд за зидање Шпитаља Београдског. Новооснованом фонду прилагали су поред Срба и Турци. Има

Улица Хирушких Одељења, Клинике и Управе О. Д. Б.

„лекарства учитељ“ како се он сам потписао, из Новог Сада — 1827. год.). У то време у Београду је био још један лекар — Везира Београдског, Д-р Вартоломеј Куниберт, чијом се ћерком оженио Д-р Вита (тако су га Срби звали).

Иначе од лекара налазио се доцније у Београду — Д-р Мајнерт, иначе прво као карантински лекар у Алексинцу. Већ 1830-их година долазе још неколико лекара — већином странаца, Мађара, Италијана и др. који иду по карантинима. Погранична здравствена служба још тих првих година стварања Србије била је веома добро организована и врло строга. По извештајима стање здравља у окружјима било је „најпожелателније“ али се увек стрепило на увоз куге из Турске и Босне. Карантинску строгост су издржавале и турске паше — изасланици Преосветлајшег Султана Цара, и то без поговора.

1834 већ се помиње шпитаљ вароши београдске — али се лекари не помињу. То су биле обично најмљене приватне куће, са 4—10 кревета. Прва је била по предању тамо на Зереку (код данашње цамије (Краља Петра улица) — затим се преселила на Варош Ка-

пуно записа у којима се вели да су турски чиновници давали прилоге за фонд Шпитаља — и то на челу са „честитим Пашом Београдским“ — како га називају Србске Новине.

Ново Хирушко - уролошко Одељење.

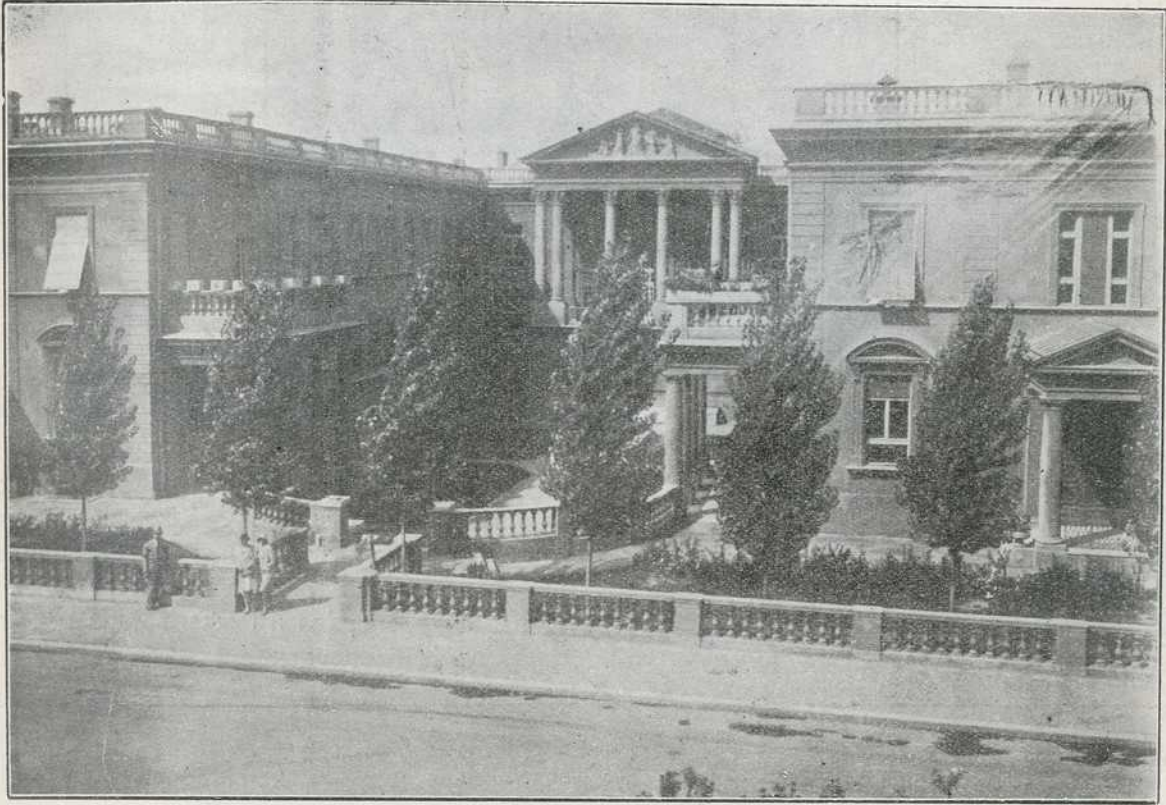
Прилагали су Срби из Панчева, Земунa, Темишвара и т. д. И већ 3 марта 1842 — тутори Шпитаља Вароши Београда — избирају угодно место за Шпитаљ „т.ј. устројену башчу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.rs

од кое се приход имати може и временом Шпитаљски дом назидати“, г.г. Браћа Симићи и г. Мајор и Кавалер Миша Анастасијевић — дају по 200 фор. сребра и тако се поменућа башча за Шпитаљ купи.

Покровитељства фонда Шпитаља прима се Њена Светлост Јулија, супруга Михаила Обреновића IV. и фонд се нагло ојачао. Тако да је већ 31 јуна 1865 положен темељ болнице у присуству Његове Светлости Књаза

Физиолошки и Хистолошки Институт Медицинског Факултета.

30 априла 1841 год. Његово Сијатељство, Председник Совјета, Генерал мајор, Кавалер, Господар Јефрем Т. Обреновић обавештава Шпитаљски фонд да ће доктора за Шпитаљ о својој плати издржавати за време од три године дана — а његова Госпођа Томанија, дала је један кревет за болесника.

5 априла 1843 год. г.г. Браћа Симићи и Миша Анастасијевић, узевши у обзир сасвим слабо стање болнице Београдске због сасвим преставши прилога завештавају за фонд Шпитаља по 1000 дуката цесарских.

Тадашње новине тим поводом пишу:

„Овакав неочекивани почетак праведну даје надежду, да ће се и остали племенити Србљи, којима љубав рода и ближњег и благочовечества прси испуњава, примером овим побуђени, решити на подобно пожртвовање, а с тим пламтећу жељу и красну надежду речени основатељи ближе ка концу привести, а у срцу страдајуће сиротиње и болника вечити споменик признатељности, љубави и благодарности подићи“.

У току ових година Општина је беорградска приређивала свечане балове и половину прихода давала за фонд Шпитаља.

Михаила „г. Министара, државних саветника, Општинара и многобројних грађана (башча на „Ценићевом имању у Видинској улици“).

Свечаност је била необична. Г. Митрополит лично је светио водицу и темеље осветљао. Његова Светлост Књаз Михаило својом је руком први камен положила, а у тај камен узидано је стакло с грађевинским споменом, међу којим је и лик Његове Светлости и медаља педесетогодишње славе нашег народног устанка. Г. Митрополит изговорио је топлу, за случај овај врло значајну беседу, која нас је све дирнула у срце. Полагањем темеља учињен је корак да се подмири велика потреба, коју смо толико осећали; места где се лече болници, врло су благотворни заводи, јер ту је држави снага не само физичка него и морална.

На лицу се општинарима и свима другима који на овој свечаности бише, могло читати да смо доиста предузели велик посао“.

(Видов дан“ 1865).
Књагиња Јулија дала је 24. новембра исте године велики број ствари, намештаја и потреба медицинских. Међу њима навешћемо гвоздених кревета (у сваком 44 оке) зелено

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

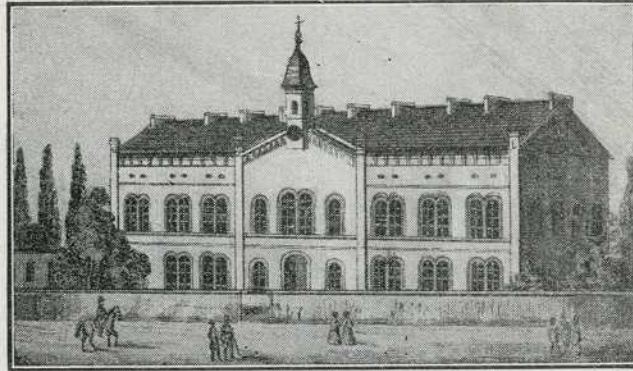
WWW.UNILIB.RS

бојадисаних 45 комада (старих је било у болници 15 комада).

1866 године управник Варошког Шпитаља Јован Валента (први управник који се помиње) дао је интересантну изјаву о стању

воду Њене Светлости средством лутрије прибављен сав инвентар (нешто раније споменут).

Болесник је коштао у оно време — кад се процентуално обрачуна број дана — 6 гроша и 2 паре дневно.

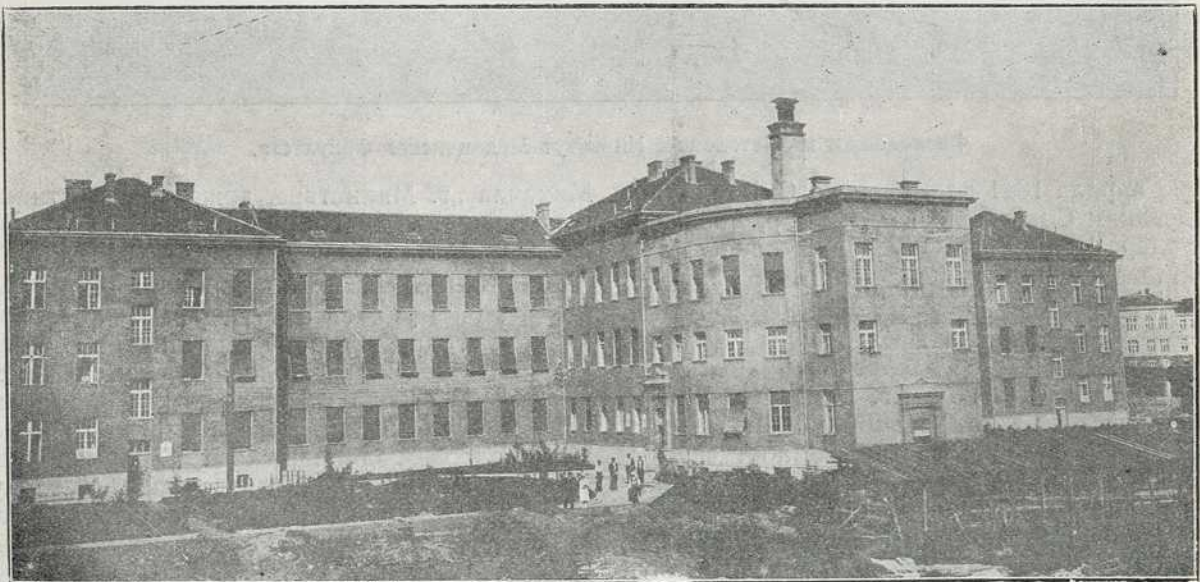

Првобитни изглед Шпитаља вароши и округа београдског у Видинској улици према једној литографији Вилхелма Кина из 1875 год.

београдске болнице у тој години, јер му се у грађанству пребацивало због већег процента смртности у варошкој болници него у војној.

Он каже: Варошка болница је раздвојена у три куће: — једна у Палилули (Светогорска улица, или улица два Бела Голуба, данашња Битољска — зграда Трговачке Академије —

Болница се издржавала из приреза који су плаћали сви житељи града Београда и округа београдског, и то по 2 цванцика годишње, што чини укупно 13.750 гроша пореских само из вароши Београда и 62.800 гроша пореских из околних београдског.

Нова грандиозна палата унутрашњих одељења и клиника.

сада Виша Техничка Школа; друга Ценићева (на месту где је сада очно и ушно одељење у Видинској улици), а трећа код Сака-Чесме (на углу Јевремова и Краља Петра улице). У свима тим кућама изјављује Д-р Валента — собе су мале и ниске, такве да и не допуштају вентилацију. Персонал је болнички следећи: један управитељ и лекар, један помоћник и шест послужитеља на 70 болесника. У варошкој болници тек лане је по штедроти и по-

У пређашњој години Општина београдска давала је фонду Шпитаља половину прихода са балова што је износило 3000 гроша чаршиских.

Пошто је нова болница готова (јануар 1868) — то предстоји огроман издатак за набавку свију ствари и још 60 кревета, то Д-р Валента моли све грађане да помогну болницу у новцу и стварима.

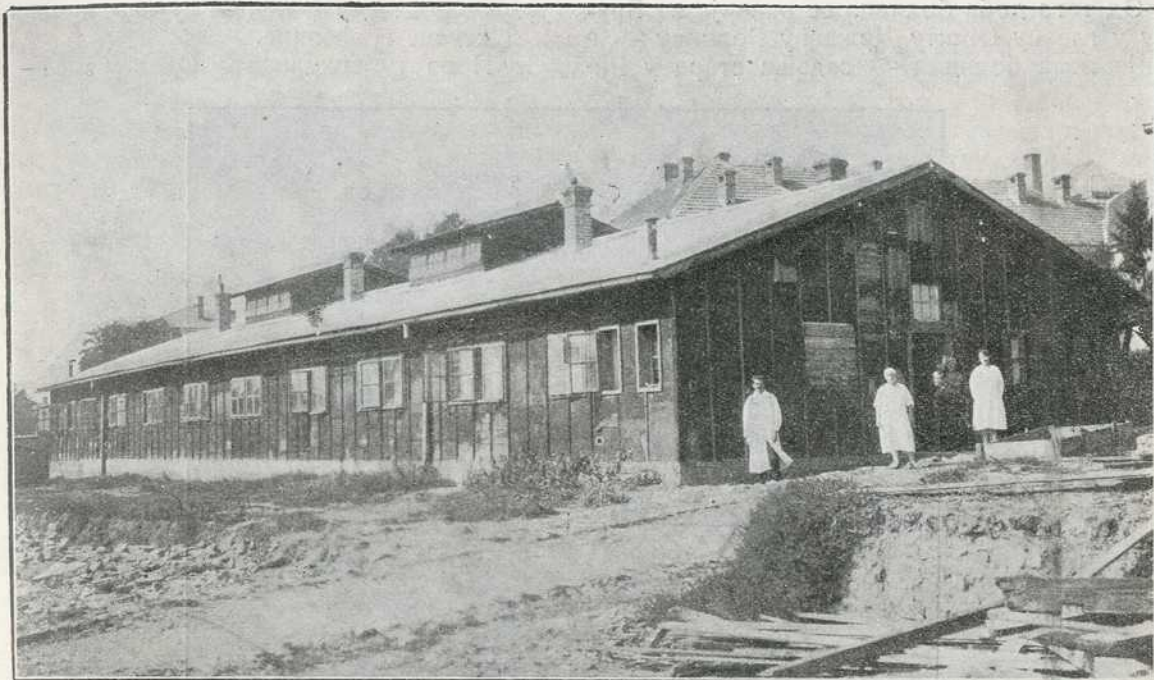
У извештају за 1868 годину Д-р Валента

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

помиње да је архитект био г. Френцел и да је план удешен по обрасцу јеврејске болнице, која постоји у Берлину. „Тек сада од 1 маја 1868 може се казати да су собе, за болеснике одређене, онакве, какве одговарају цели,

педијама налази, јер се ударање темеља не може узети као година њеног постанка, него само година у којој је болница била довршена и почела да функционише.

Из докумената се не види да је било неко

Остатак старих барака у којима су лечени болесници од 1919—1928 када су све порушене сем туберкулозне

згодне т. ј. и удобне. Тек сада болесници могу да се поделе по родовима болести“.

Дакле као годину постанка прве варошке болнице морамо узети 1868 — а не 65 или 66 као што се то у многим књигама и енцикло-

свечано отварање а то је вероватно било услед смрти Књаза Михаила (Примедба Д-р Петковића).

Зграда носи напис „Болница вароши и округа Београда“. (види првобитну слику из оног доба).

Болница је коштала 21.000 дуката. Сума је скупљена на следећи начин:

1) одавно сакупљена имовина београдске варошке болнице у суми од 10.000 дуката (ранији прилози Општ. београдске, имућних београђана и др.);

2) сва имовина болничког фонда округа београдског у 7.000 дуката;

3) држава је притекла у помоћ са 1.000 дуката;

4) еснафске кутије са 3.000 дуката.

1882 године постављен је за управитеља болнице Д-р Казимир Јондоровски а 1882 год. за шефа одељења долази наш чувени приповедач Д-р Лаза К. Лазаревић. 1892. управник је Д-р Светозар Атанасијевић све до 1904 када га замењује Д-р Милан Радовановић. Овај последњи управник био је све до рата 1914.

1900*) на иницијативу Српског Лекарског Друштва и под покровитељством Краљице Драге на Врачару зида се Гинеколошко Одељење. —

*) 1900 положен темељ а 1902 довршено и почело да ради у мају месецу.

Ново Туберкулозно Одељење још недовршено.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

1908 назидано је велико Хируршко Одељење — од четири велика приземна павиљона и две операционе сале. План је израдио тадањи шеф Хир. Одељења почив. Д-р В. Суботић.

Од тога доба болница се развија на Врачару у главну Општу Државну Болницу — а ранија нова болница — садања стара у Ви-

блуди на зелене огранке плаве Авале — по чијим су падинама раскошно разбацана села Јајинце, Бели Поток, Кумодраж и Мокри Луг.

Данашња О. Д. Болница има 52 зграде (без нове кујне, туберкулозног и хируршко-уролошког одељења) које су необично велике и луксузне грађевине.

Ново туберкулозно Одељење са својим

Свечани улаз болнице у Видинској улици веома луксузно украшен гипсаним радовима; пун цвећа, зеленила и великих огледала.

динској улици постаје само Одељење за очи, нос и грло.

Данашња О. Д. Б. је грандиозан комплекс земљишта који се протеже од Милоша Великог улице до Карађорђевог Парка (тачније до Делиградске улице) и захвата површину од 160 хиљада квадратних метара.

Место је најлепше које се могло избрати, на највишем узвишењу Врачара са ког се пружа чаробни изглед на велики град; нарочито је леп ноћни изглед вароши са многобројним светиљкама; изглед на сремску равницу с једне стране — а са друге поглед

раскошним терасама за аеро и хелио терапију може се равњати са најбољим санаторијумима у Европи.

Ново Уролошко-Хируршко Одељење је исто тако велелепна вишеспратна грађевина какве је ретко наћи у другим старијим болницама.

Интерна Одељења су сконцентрисана у једну огромну грађевину са великим светлим собама.

Хируршка одељења су у форми приземних павиљона у првобитном стању. Универзитет је дозидео и Хируршку Клинику, која

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

има модел-операциону салу са сводним осветљавањем — који се свод може замрачити помоћу електричне покретне завесе (види слику). Операциона сала је удешена у облику амфитеатра, тако да маса студената може посматрати са својим седишта ток операције не сметајући операторима.

Улаз у болницу од пре две године је толико лепо измењен (из Вишеградске улице) тако да људи који су долазили пре четири године застану и питају се да ли то беше она иста болница. Раније је била цомбаста турска калдрма са великим рупчагама у којима су људи ломили ноге — а данас сам асфалт са цветним алејама и модерним бетонским саксијама са црвеним канама у њима — што чеобично пријатно делује на болешћу и страхом од неизвесности заморено око долазећег болесника.

Све болничке улице имају редове дрвећа јела и платана а између њих бетонске корпе пуне шареног цвећа.

О. Д. Б. саградила је ове године и велику стаклену башту у којој се негује цвеће преко зиме.

Ове године пре месец дана ударен је темељ капели за све вероисповести, што говори о великом духу верске трпеливости у нашој држави.

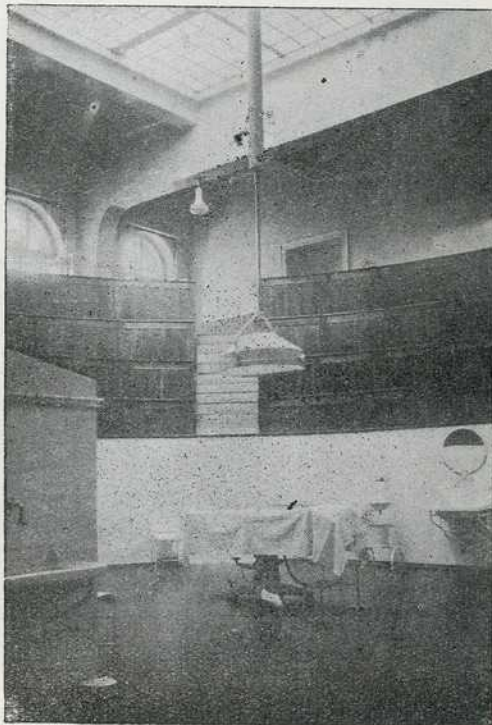
Стање државне болнице, представљено данас у цифрама, стоји од прилике овако (у погледу болесничких одељења):

КАКВО ОДЕЛЕЊЕ:	Болесничких соба:	Са кревета:	Других соба за			Собе за станова.
			стручни рад:	Остало:	Канцал:	
Акушер. са Бабич. школ.	11	67	7	25	2	9
Гинеколошко	9	62	5	29	3	3
Хирушко	23	138	10	25	—	—
Пријемно	—	—	2	3	2	—
Хирушко Уролошко	5	23	8	8	2	3
Хирушко Ортопедско	3	30	1	3	—	1
Нервно	4	45	1	3	1	1
Посматрање	6	33	1	8	1	1
Дечије унутрашње	9	50	2	22	2	6
I. Унутрашње	7	78	5	27	2	5
II. "	6	61	3	29	2	5
III. "	5	53	5	27	2	7
I. Кожно	4	33	1	10	1	1
II. "	4	38	3	9	1	—
Очно	8	43	7	17	3	2
Грло, Нос и Ухо	4	34	7	19	1	6
Туберкулозно	3	18	2	3	1	—
Дечије Хирушко	5	—	3	10	2	6
Просектура	4	—	12	24	5	10
Притвореничко	4	16	—	1	—	2

Свега | 120 | 802 | 85 | 342 | 33 | 70

Па ипак сви ови успеси у подизању и уређењу државне болнице, не могу да задовоље животне потребе и да приме сву многобројност болесника, који је свакога дана просто барикадирају. Ни један књижевник можда не би могао да опише сав очај људског живота

у скоро филмској трци за отимањем кревета и места у павиљонима државне београдске болнице; само када би једнога дана бити очевидац стотог дела онога што се пред вратима болничким одиграва, вама би срце задрхтало, а очи би вам се овлажиле сузама посматрајући она бледа и испијена лица новодошавших болесника, који тако бедно чекају као на неку милост, милост за местом у болници! Видећете општинске болничаре са аутомобилом станице за спасавање и хитну помоћ како обилазе од одељења до одељења не би ли нашли место — за оболелог, кога су пренели

Нова сала хирушке клинике Мед. Факултета.

из вароши, и сад лутају по болници, а свуда им се одговара: **НЕМА МЕСТА!** После једног сата ломљења са одељења на одељење враћају болесника његовој кући. Пошто су једног болесника једва успели да угурају у болницу, историја се понавља по неколико пута преко дана са новим, често и тежим случајевима. Док се једни тако тешко примају, дотле се други лако опорављени, да не кажемо још болесни, отпуштају да би начинили места другима који чекају и који су у још тежем положају.

Ето зашто онда наша београдска болница чини тежак утисак на оне који први пут игром судбине доспу у њено наручје!

Запитајмо се где лежи узрок овом недостатку места.

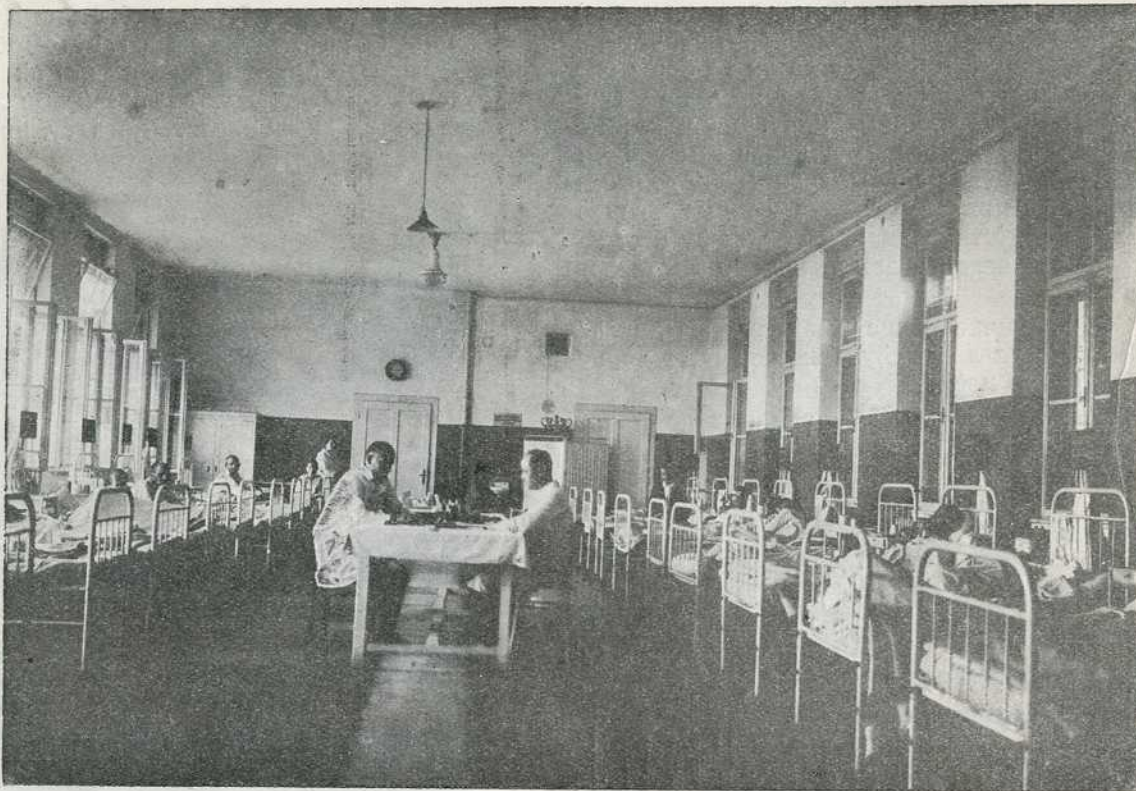
Београдска Општа Државна Болница има 850 кревета, а Београд је варош од 250 хиљада становника.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У опште у свету усвојен је принцип да болнице морају имати број постеља који би одговарао густини насеља, на име 10 од сто од броја становника. Дакле према овом принципу Београдска Општа Државна Болница требала би да има 2 хиљаде петстотина постеља а она има свега 850. Међутим, београд-

редске и све остале друге санитарске потребе: хиљаде амбулантских болесника — лече се у овој болници.

Сва тровања, сви несретни случајеви, сва проституција — све то нађе уточишта у Општој Државној Болници.

Изглед заједничке и болесничке сале у новој згради унутрашњег одељења.

ска болница није само београдска — већ као што рекосмо она је општа — зато носи такав назив — и читаве покрајине наше Отаџбине сливају се у њу.

А да је назив Општа Државна Болница на жалост оправдан, видећемо из оног што следује.

Београд има само једну болницу, док у Загребу, Љубљани и Сарајеву постоје више болница. У тим градовима Општине су одавно саградиле своје болнице за локалне потребе. Градска полиција у Загребу има своје специјалне болнице. Код нас полиција шаље и злочинца-болесника и жандарма чувара у болницу, што још више погоршава стање. Како оболели притвореници не могу добити засебне собе — то су они измешани са осталим болесницима и надзор је тежак. Зато су се и дешавала бегства притвореника из болнице.

Као што видимо стање Опште државне болнице је изванредно тешко, изузетно према свим другим болницама у земљи.

Београдска Општа Државна Болница мора, поред својих, да задовољи и полицијске, у-

борба траје непрекидно двадесет и четири часа. И лекарско и друго особље стално је запослено, па се и оно налази у изванредним приликама, и његов број је мален према послу који има да непрекидно савлађује.

Однос Опште Државне Болнице и универзитетских клиника као и осталих санитарских установа објашњава фиктивну скупоћу издржавања једног болесника. Друге санитарске установе које су имале своје посебне материјалне кредите ипак су задирале у кредите О. Д. Б. и тиме крњиле бесправно њен кредит, што је наравно ишло на уштрб издржавања болесника — ове београдске болнице.

Познато је да се у кругу болничком, поред Одељења налазе и некоје универзитетске Клинике. Веза између управе Болнице и Клиника је доскора била нејасна. Поједине потребе клинике падале су на терет буџета О. Д. Б., чиме је њен буџетски кредит бивао све мањи. И оно што су Клинике морале плаћати, оне су слабо плаћале и то у назад.

Зато управа Болнице није могла задовољити своје потребе, јер, на тај начин није се

УНИВЕРЗИТЕТСКА

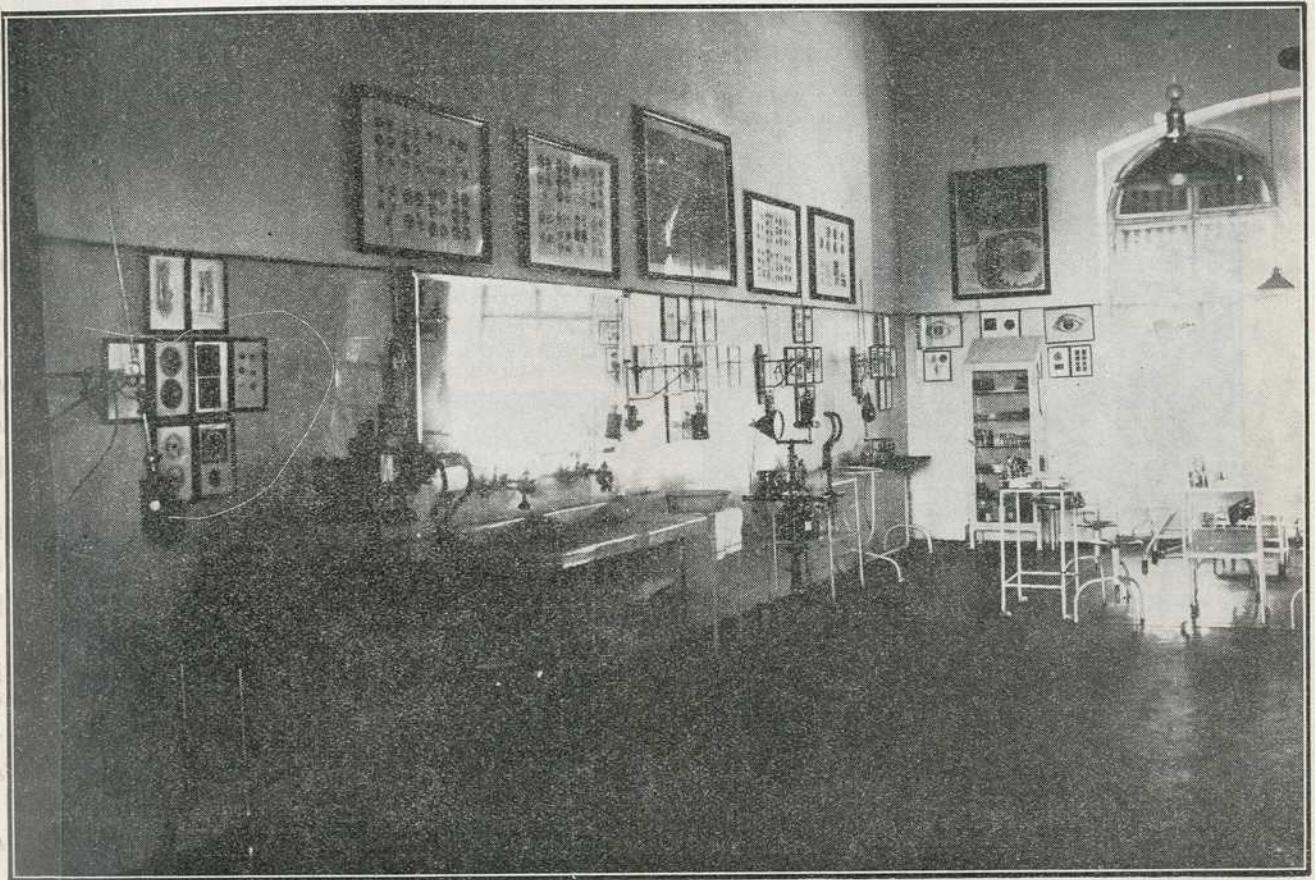
БИБЛИОТЕКА

знало шта стаје стварно издржавање болесника.

О. Д. Б. плаћала је лекове заразној болници, а Душевној Болници плаћала је и лекове и осветлење — ма да су ове друге две

Оделењу О. Д. Б. (одскора ово Одељење је претворено у Институт за Рентгенологију и терапију Мин. Соц. Полит. и Нар. Здравља — са засебним буџетским кредитом).

Многобројни су амбулантски болесници из вароши, који долазе на амбулантско лече-

Величанствена сала за преглед амбулантних болесника — Очног Одељења и Клинике г. проф. Нешића у Видинској улици.

болнице засебне, са засебним својим буџетским кредитима.

Због тога изгледа врло скупо издржавање болесника О. Д. Болнице, када се упореди са издржавањем болесника ових других болница.

Због тога је и исхрана болесника О. Д. Б. била слабија, често и испод сваке критике, јер су многе друге установе живеље на њен рачун.

Многобројне школске поликлинике, које поликлинике Министарства Социјалне Политике и Народног Здравља, зубна поликлиника истог Министарства, и све санитетске установе Престонице сем војних и општинских, све су оне узимале лекове од Опште Државне Болнице — а ништа јој за то нису плаћале!

Школске поликлинике доскора прегледале су многобројну децу на Рентгенолошком

ње јер нема довољан број постеља да би се могли лечити као стални болесници.

Оно што терети буџет Опште Државне Болнице то је између осталог и чињеница да болница још нема савски водовод и за све потребе за које би се могла употребити савска вода, употребљава се увек пијаћа вода која је много скупља од савске.

Досадање буџетирање Опште Државне Болнице базирало се на броју постеља, и кредит се одобравао идентично као и за све остале болнице у земљи.

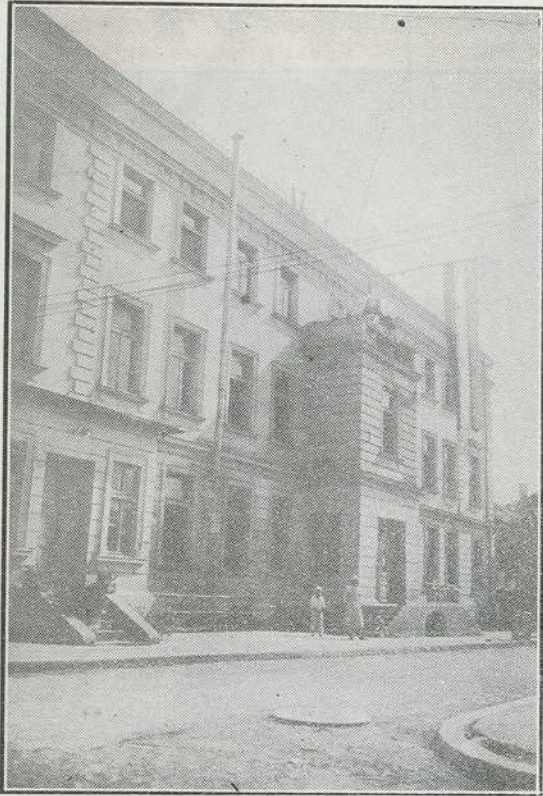
Међутим видели смо да се Општа Државна болница налази у специјалном, изузетном положају и да је досадање буџетирање неправедно, несавремено т. ј. не одговара стварним чињеницама и потребама данашњице.

Општу Државну Болницу треба прво модернизовати, одвојити је и изчупати из канџи невидљивих сисаљки — које јој сисају ње-

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

ну срж т. ј. њен буџетски кредит, решити прво питање постеља и питање изградње одељења, па тек онда ставити је у ред са осталим болницама.

Управа О. Д. Б., кујна у приземљу, перионица у сутерену.

Засад пошто је стање Опште Државне Болнице изузетно, нарочито, то јој зато треба одредити и специјалан буџетски кредит за њено издржавање.

Најзад Општа Државна Болница разликује се од других и по њеној великој територијалној пространости коју обухватају исто тако многобројни павиљони (има их на броју педесет).

Општа Државна Болница, као што рекосмо, захвата површину од 160 хиљада квадратних метара.

Све ово улази у обзир тако да поскупљује издржавање болесника.

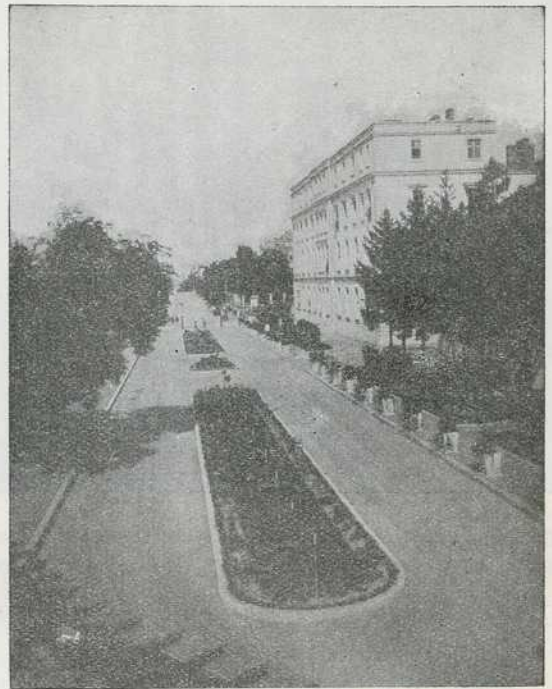
Досад о овим чињеницама није се водило рачуна, зато је и ишло као што се није же-

дело. Али ми се сада надамо да ће наш велики социјални радник Д-р Штампар урадити на здравственом пољу оно што га је у хигијенској медицини начинило генијалним и зашта му се диви цео културни свет па и прост народ.

Д-р Штампар, колико смо ми сами могли приметити кад год је у Београду — обилази свакодневно Општу Државну Болницу, обавештава се на лицу места о потребама и проблемима њеним.

Његови сарадници на рашишћавању прилика у Болници јесу увек тактични управник Д-р Пера Илић, који се не бави праксом већ и сав посветио својој установи којом диригује са пуно части и воље.

У рукама оваквих људи надамо се и имамо убеђења да ће се најзад створити нешто сасвим ново, сасвим модерно и да ће уједи-

Поглед на улаз О. Д. Б. и Гинеколошко Одељење.

њена Југославија поносити својом Општо Државном болницом, као што ће се дичити и са својом пристоницом Београдом.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Драгиша Лапчевић

WWW.UNILIB.RS

Београдска општина за раднике

Област радничке општинске политике је доста пространа и заузима врло велики део општинскога старања за раднике. Та политика почиње, са најелементарнијим захтевима радничке класе, па се завршује са крупним задацима општинским.

У општинама Енглеске, Француске, Белгије и других земаља, као што излажу А. А. Исајев и Хуго Линденман, поред других писаца, иде се са скраћивањем раднога времена испред законом нормиранога раднога дана; па се и у другим ставовима радничке политике њима увек иде и испред приватних послодаваца и испред државног законодавства.

Ми, се, разуме се, налазимо у таквој тешкој и необичној ситуацији, да те примере западних земаља и њихових општина не можемо узети као необилазан узор. Само њихови примери могу да послуже као један од подстицаја нашим општинама, да и оне, поступно, прихватају вођење једне разумне радничке политике.

То је у толико пре потребно, у колико се у нас *нагло* гомила радничка класа, у колико она *све више* пада као један неизбежан јавни терет и у колико се брига о њојзи намеће као једна *неминовност*. Јер је, одиста, *прва брига* општине, да се постара о радницима и да узме старање о њима као једну од *најпречих* дужности.

Зато ћемо и ми повести рачуна о задацима општинске радничке политике, у првome реду о оним задацима, које је већ општина београдска била узела у своје старање.

1) Тарифа општинска закључена са синдикатима

Ова је тарифа закључена од стране општине београдске са Председником Радничког Савеза и текстуално гласи овако:

„Тарифни уговор о односима у општинским предузећима, закључен између председника београдске општине и председника Радничког Савеза 7 јуна 1904. која гласи:

„Узевши у претрес захтеве које је истакао Раднички Збор на Врачару, 23. маја 1904. год., а који је изнет у 40. броју *Радничких*

Новина од 22 маја ове године,*) председник београдске општине и председник Главног Радничког Савеза споразумели се на ове заједничке одредбе и обвезују се да их обе стране: и општина, која даје посао, и радници, који на послу раде, испуњују до 1. априла 1905. године:

„1., да радници имају недељом цео дан одмор, изузев кад непрекидни рад изискује сама природа посла;

„2., да радни дан буде 10½ часова, и то од 1. априла па до 30. септембра, а 9 часова од 1. октобра па до 31. марта;

„3., да најмања награда за одрасле раднике не сме бити мања од 2 динара дневно;

„4., да се обвезује општина да даје сталну помоћ оним радницима, који се у раду код ње буду унесрећили;

„5., да се за општинске радове набављају првенствено радници из организација Главног Радничког Савеза“.

* * *

Ова је тарифа важна по томе: што је *прва* тарифа закључена с једним комуналним представништвом што се њоме *први* пут признаје недељни одмор, што се радни дан *ограничава*, што се утврђује *минимална* радница изнад пијачне мере, што се *први* пут признаје унесрећеним радницима накнада од стране послодавца и што се признаје *првенство* организованим радницима да у посао уђу.

А то су све мере које, дотле, нису биле признаване од приватних послодаваца, нити су законски биле уведене.

А тај велики успех, постигнут тада код општине, као да би био добар пример и за садашњост.

*) Ти су захтеви ови:

1) да радници имају недељом цео дан одмор;
2) да радни дан не буде већи од 9 часова;
3) да најмања награда не сме бити мања од 3 дин. дневно;

4) да се обавезе општина да даје сталну помоћ оним радницима, који се у раду код ње буду унесрећили;

5) да се за општинске радове набављају радници преко организације.

Јер су сад синдикалне организације испропадале и постале немоћне, једним добрим делом и због сувишне навале радне снаге. Општина је, међутим, позвана да *припомаже* организовању радничке класе, и да је на томе путу упућује за задобијање бољих надница и сношљивијег живота: ако радници имају веће наднице и сношљивији живот -- онда је то боље за целину, јер се живот нормално развија; међутим, код слабих надница и беднога и чемернога живота -- *настају ненормалне прилике и страшни, нежељени потреси*. Општина је, зато, позвана да иде на руку радничким организацијама и да њихове функције олакшава.

Само је она општина у правој својој улози, која најбеднијем своме становништву омогућава да, путем организације, створи себи повољније услове за живот. Другим речима, увиђавна је и паметна она општина, која своје грађане не доводи до очајања.

2) Друга Тарифа

Друга је тарифа у општини београдској донесена 1905. године, напорима социјал-демократске одборничке групе, иза које је био слојан цео раднички покрет.

Тада је тарифа прописивала: да минимална надница радницима ангажованим код општине буде 2,50 дин.

Та је тарифа важила за све године до самога рата.

И она се врло благотворно одазивала на положај радника, јер су надничари у Србији имали овакве бедне наднице:

1901 године	1.19 дин.
1902 "	1.21 "
1903 "	1.24 "
1904 "	1.24 "
1905 "	1.23 "
1906 "	1.29 "
1907 "	1.30 "
1908 "	1.33 "

Ово прописивање минималне наднице код општине имало је дејство и на наднице

код приватних послодаваца у Београду: у 1905 години и они су морали плаћати надницу 2,10 дин., а 1906 год. плаћали су је 2,29 дин. Чак 1907 год., и 1908 г., за време велике привредне кризе, надница није нагло оборена ни на приватној пијаци, благодаречи томе факту, што је код општине задржана минимална надница од 2,50 дин.

Такво је благотворно дејство имала минимална надница.

Треба и сад пожелети да се она уведе, бар за организоване раднике.

Јер, организовани радник показује, самим тим што се организује, да је на вишем културном ступњу, да је, по томе, за рад способнији и да су му културне потребе развијеније.

А то је оно што општина треба да жели и да код радника својих развије ове особине.

3) Ганска помоћ за беспослене

Кад је настала привредна криза и кад су радници, чак и велике квалификације, отпочели остајати без посла, отпочело се у одбору општине београдске покретати питање о помагању беспослених радника.

После дуге дискусије, донесено је једно неизводљиво решење: да општина непосредно помаже беспослене раднике, у место усвајања Ганскога принципа, по коме се помажу само они радници, који ма на који начин докажу да су се и сами старали да отклоне недаћу беспослице, кад на њих наиђе, било синдикалном књижицом, којом се доказује старање самога радника да беспослицу отклони или ублажи, или књижицом новчаног завода, да је одвајао беле паре за црне дане, т. ј. да се и сам старао за време кад беспослица наиђе.

Тај принцип није усвојен, те беспослени радници нису могли доћи до праведне помоћи своје.

А, међутим, помагање беспослених радника по овоме ганскоме принципу само би помогло организовању радника *што и треба да буде задатак једне општине*, чак и у најзаосталијој земљи.

(Наставиће се).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Д-р Светолик Стевановић

Из комуналне полупрошлости Београда

— Како су буџетирали наши очеви? —

Унаточ ондашњег неразвијеног економског живота, и на супрот тадашњих чедних политичко демократских илузија код преовлађујућег ситног човека, била је тадашња буџетска политика рђава. Осем једног чврстог поштовања принципа најшире буџетске јавности, није било ничега више демократског у финансијској политици тадашње општине. Главни елементи код комуналног буџетирања били су далеко од тога да би се могли идентификовати са начелима демократских схватања о општини.

Упоређивањем двају буџетских периода, из 1888 и 1889 године, види се једно врло јако диференцирање код начина прибирања и трошења, које се управо граничи са најизразитијим фискализмом. Део буџетских прихода показује размере ове фискалне чињенице, а и чврсту вољу ондашњих комуналних руковођа за снажењем оваквих буџетских тенденција

	Предвиђено у буџету од 1888 године.	Остварено у буџету 1888 г.	Предвиђено у буџету 1889 године.
1. од каменог мајдана	5.000.—	4.107.—	4.000.—
2. „ неизграђ. плацева	4.000.—	3.096.—	3.000.—
3. „ закупа оп. им.	32.317.—	32.317.—	34.479.—
4. „ траве у сењаку	300.—	165.—	300.—
5. „ продаје леда	300.—	2.001.—	1.000.—
6. „ чуварине сена	1.200.—	1.583.—	1.583.—
7. „ забава и балова	2.400.—	2.364.—	2.400.—
8. „ попаше и утрине	3.000.—	3.075.—	3.000.—
9. „ мртвачких кола	4.000.—	3.750.—	4.000.—
10. „ приреза за сирот.	700.—	550.—	500.—
11. „ варош. пореза	130.000.—	166.700.—	140.000.—
12. „ прилог. за сирот.	1.600.—	2.480.—	1.800.—
13. „ месарск. такса	270.000.—	258.767.—	270.000.—
14. „ обаларине	2.300.—	860.—	860.—
15. „ цубока	24.000.—	24.000.—	27.000.—
16. „ свињ. месар. так.	16.000.—	18.077.—	18.000.—
17. „ акцисне таксе	31.000.—	28.429.—	31.000.—
18. „ ђубретарине	231.—	231.—	200.—
19. „ кантарине	70.000.—	82.979.—	70.000.—
20. „ димњака	—	—	3.100.—
21. „ водоноша	14.000.—	9.645.—	9.645.—
22. „ туц. кафе	4.000.—	2.958.—	2.000.—
23. „ извоза ђубрета	2.000.—	4.516.—	4.516.—
24. „ помиј. и чип. нуж.	9.000.—	7.000.—	7.000.—
25. „ псетарине	1.000.—	6.940.—	1.000.—
26. „ пијачарине	21.000.—	25.165.—	31.200.—
27. „ калдрмине	68.000.—	80.312.—	78.000.—
28. „ саланског права	1.300.—	1.146.—	1.146.—
29. „ новчаних казна	2.500.—	1.200.—	2.500.—
30. „ канцелар. таксе	6.000.—	7.800.—	6.500.—

31. „ Општ. Новина 1.300.— 902.— 900.—
 32. „ расадника 600.— 880.— —
 33. „ непред. прихода 30.000.— 6.050.— 15.000.—
 Укупно предвиђено 765.120.— динара, а наплаћено 790.314 динара. Код новог буџета предложено и усвојено 778.589.— динара.

Смањивање буџетских прихода спроведено је у другој поменутој години: код камених мајдана, неизграђених плацева и приреза за сиротињу, а извршено једновремено повећање: код цубока, свињетине, пијачарине и калдрмине. Још потпуније се илустровала ова тенденција код повећавања општинског приреза, али тако, како би ипак, остао мањи од онога који је био већ реализован у претходној буџетској години; док је позиција код аренде од месарница задржана на истој висини како је била у прошлом буџету предвиђена, али која није могла бити остварена... Дакле, тамо, код општинског приреза, који се прикупљао уз имовинску порезу, подбачено је у пројекту новог буџета испод остварених сума, а онамо где се опорезује потрошња меса, исхрана становништва, повећавала се позиција изнад мере која се већ показала неостварљивом.

Код позиција прилога за сиротињу учињено је повећање према старом буџету, али тако, да је она остала ипак мања од суме која је већ раније била остварена, док се код цубока задржала иста сума, која није могла бити остварена ни у прошлој буџетској години.

Код кантарине, чије фискално дејство погађа и потрошњу и производњу, са трговином, остављена је стара буџетска сума, али зато ипак знатно мања од оне која је већ била остварена у прошлој години, док је код пијачарине, која фискално дејствује само на потрошњу становништва, извршено једно рапидно повећавање изнад ранијег оствареног прихода. Код калдрмине је такође учињено једно знатније повећавање предвиђених прихода, али ипак мање од оне суме која је у претходној години била већ реализована.

Очајно слаба позиција од општинске привреде, показује сву ништавност ондашње општине у привредном и економском погледу. Кад се ти приходи од 12.883 динара упореде са данашњим општинским примањима, 12.365 динара, од јавних писоара, за прва четири месеца у 1929 години, или са 79.300 динара, добивених у истоме времену, само од такса за водомере, онда се тек види колико су већа привредна од временских одстојања ондашњег и садашњег живота општине. Данашња општина имала је скоро исто толико

примање за четири месеца од такса за изнашање ђубрета, колико је ондашња општина имала **укупних** буџетских примања у целој једној години. Исту сличност видимо и код упоређивања ондашњег укупног буџета са данашњом буџетском партијом од такса за истицање фирма. Овогодишња четворомесечна наплаћена закупнина од самих кијоска, већа је од ондашње годишње закупнине свих општинских добара. Садашња општина наплатила је за прва четири месеца у овој години само за издата одобрења за лепљење приватних несталних плаката 5000 динара, док је ондашња општина годишње добијала од каменог мајдана — јединог свог привредног предузећа — тек 4107 динара. Цео ондашњи општински прирез доносио је буџету толико, колико данас износи једна трећина од гробљанских такса, а буџетски приходи од

1. Лични издатци	277.560	37.35
2. материјал „	192.400	25.87
3. школски „	121.650	16.35
4. санитар „	19.374	2.60
5. помагање сирот.	63.300	8.51
6. дугови	26.822	3.60
7. администрација	42.609	5.72

Санитарна служба, која у животу вароши није имала још ни своје стварно зачеће, пружала је општини један мали вишак од оне суме која се на њу издавала, а тај вишак је био два и по пута већи од укупне ђубретарине.

Таксе на животне намирнице садржавале су више од једне половине свих **предвиђених** буџетских примања.

Без икаквих саобраћајних паркова — чак и без резервних кола за пренос мртваца — без водовода, чијем се непостојању, управо, ругала некаква пумпа на савској обали; без икаквих продуктивних или набављачких предузећа, а са оно мало наслеђене дедовинске непокретности, општина је пре четрдесет година ударала прве нездраве темеље наше комуналне политике!

Уз опште мотивисање буџетског предлога, истицао је тадашњи претседник Ж. Карабиберовић умесност и ваљаност предвиђених уштеда и повишица код личних издатака. Код повишица имали су да добију општински стенографи по 15 динара месечно, а код свих годишњих плата фебруарија редуцирано је укупно 768.— динара: „чиме су им овако регулисане плате сведене на прави издатак“. Ово је, разуме се, по оцени самога буџетског предлога. Служитељу на кланици повећана је плата као и стенографима, по 15 динара месечно, због тога: што је после редовне службе, будући да је био столар, вршио у кланици и ситне столарске оправке: „због чега је — наглашава предлагач — јевтиније пла-

дуксузних кола већи су два и по пута од ондашњих приреза... .

Због свега тога неће бити претерано ако речемо: да је ондашња престоничка општина имала један само репрезентативан политички значај, чија је ефикаснија афирмација долазила до изражаја само код изборних кампања и разних уличних илуминација — „бакљада“.

Буџетско трошење.

Тек када се упореди буџетско трошење са изворима буџетског прикупљања, тек тада се види сва недемократичност ондашњег комуналног финансирања. Јер, више од две трећине свих **предвиђених** редовних издатака ишло је на личне издатке: плате вишега персонала, органа спољне службе, писара извршиоца и пореских надзорника, практиканата, служитеља, ноћних стражара и пожарника.

Од општинске привреде	12.833	1.71
„ закупа општ. имања	34.479	4.60
„ такса на жив. намер.	379.200	50.59
„ приреза	140.000	18.67
„ калд. кант. и обалар.	148.860	19.86
„ санитар. и сирот. такса	24.516	3.27
„ такса за воду	9.645	1.28

ћати му овако плату, него ли узимати још једнога мајстора“. Предложено је повећање буџета за два нова чувара друмова, чији ће тако **дуплирани** број бити сасвим довољан за успешно и непрестано одржавање свих насипа у исправном стању, у целој градској региону. Данас је потребно толико саобраћајца жандара, да се уредно смењују само на једноме саобраћајном раскршћу Београда.

Једновремено са овим уштедама на фебруаријама и повишицама за стенографе, било је изнето пред одбор на оцену тражење Управе вароши Београда, да се повећа буџет за плаћање нових ноћних стражара..

Кредити новог буџета предвиђени су, између осталог, и за зидање 12 општинских дућана у фишегцијској улици. Вероватно су то они дућани у улици Краљ Александровој, који се граниче са старим гробљем, а у којима су сад насељене старинарнице. Такође су одређени кредити за оправку теразијске основне школе, два канала у бари Венецији, некаких ђуприја, насипа и сличног. Том приликом је са жаљењем констатовано, да није било могућности за извршење прошлогодишњег буџетског наређења о калдрмисању Светосавске улице **коцкастим** каменом, већ је њено калдрмисање извршено са обичним неједнаким каменом. Вероватно је то ова иста калдрма коју још и данас у тој улици газимо.

Из предлога се види, да је за исхрану и поткивање коња пожарне чете било потребно више кредита, но за све набавке пожарних справа у тој години. Такође да општина није имала свог сталног ветеринара.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Код кредита за помагање сиротиње речено је: да је нагомилан огроман број молби за тражење те помоћи, и да све оне чекају на своје решење.

За суму од 9.700 динара, тражену за издржавање све находчади, изјавио је референт: да је она **довољна**, с обзиром на постојећи број такве деце коју општина чува.

Под словом О. означена је партија расхода за општински водовод, а за оправке њега и његових чесми одређена је сума од 2.000 динара...

Код партије П. тражена је сума од 18.500 динара за осветљавање вароши, зашто су потребне годишње набавке: гаса, жигица и крпа. Овде је констатовано велико поскупљивање гаса (петролеја) од по 0.04 динара по једном литру, и у исто време „знатно„ увећање броја фењера, за чију се набавку и годишње оправке одређује из предњег кредита 1.900 динара.

Позиција за просвету садржи: учитељске хонораре и служитељске плате, огрев, кирије,

разне потребе, књижнице, деловођу и 3.000 динара **за помагање сиромашних ученика.**

Завршујући свој буџетски експозе референт је, тадашњи председник — изјавио текстуелно ово:

„У буџету — расхода, као што је и за приход у почетку речено, **намерно је по свима партијама предвиђено колико је могуће више**, те тако се даје за сигурно узети, да ће се на концу године указати не само вишак редовног буџетског растења **већ и уштеда по партијама расхода**“.

Блажено доба комуналнога буџетирања, када су се, кроз произвољне комбинације **фиктивних** расхода, стварали унапред осигурани буџетски суфицити.

Пре него што ће се повући са трибине, подсетио је буџетски извештач присутне на овој одборској седници, на прошлогодишњу буџетску начелну одлуку, да се приликом грађења новог буџета узме у оцену: „дали је могуће и потребно послати једног питомца да учи медицину“ ?..

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Дане Шарић, град, сенатор гр. Загреб

Пијаце у немачким градовима

Дужност пијачне управе не састоји се само у томе, да трговини пружи нужне локале са модерним техничким потребама, већ да се нарочито брине за подизање и јачање снабдевања животних намирница, односно његове продукције, јер појачан промет доноси собом снижење цена, а ово је у битном интересу потрошача. Пијачна управа једног велереграда треба да подиже домаће продуценте и појачава довоз животних намирница споља. Промет са спољним ванградским продукцијима мора бити лак и једноставан.

Изградњом пијаца ствара се важан темељ за измену и промет добара. Пијаца мора бити сабиралиште за понуду и потражњу домаће продукције у воћу, поврћу и осталим господарским продукцијима. Ту има велика и модерна пијаца да служи као дворана за велепромет у тим викувалијима.

Она има да помогне домаћим произвођачима, да без великог труда са малим губитком времена и уз јефтине цене донесу своје продукте на тржиште. Да се узмогне постићи потпуни успех, потребна је и сарадња самих произвођача, који се морају бринути за потрошна подручја.

Даља је задаћа градске пијаце — а ово спада на њену врховну управу — олакшање довоза и промета оних иноземних пољопривредних продуката воћа и поврћа и осталих, без којих данашња домаћа производња не може бити. Мисли се овде на поврће и јужно воће, живади и осталим пољопривредним производима, која на домаће пијаце долазе из суседних земаља, а која су за подмирење потреба неопходна.

Пијаца има да послужи и конзументима. До сада је свако организирано побољшање снабдевања имало за последицу повољније цене, повећани довоз и побољшање квалитета. Чим су бољи довозни путеви пољопривредних производа до места потрошње, чим је боље уређен промет и продаја и чим се брже може развијати посао, тим ће лакше и продуцент и трговац бити у стању јефтинеје добављати јер ће му бити приштеђени многи издаци, неугодности и губитак времена. Чим

је пак веће подручје, из којег се роба на тржиште допрема, тим ће јача бити утакмица и тим и цене ниже.

У свим градовима иностранства, што смо их прошли, (као чланови специјалне стручне комисије Загреб. општине — примедба Уредништва) продаја животних потреба је централизована и без обзира на иначе огромни територијални опсег градова, као на пр. Берлина, Франкфурта и других. Децентрализација проузроковала би поскупљење цена. Сви продавци на велико и на мало, који сачињавају везу између продуцента и купца, намирују своје потребе у пијаци на велико. Сви покушаји пијачне управе, да се продаје разделе на разне котаре т. ј. да се децентрализују остали су без успеха. Па чак и ако су поједини продуценти животних намирница из својих домова имали краћи пут до појединих пијаца, они су ипак ради лакше и боље продаје долазили на централну пијацу. Продавач на мало налази овде све што треба, док је у мањим пијацама избор ограничен.

Понуда и потражња налази се само онде у довољној мери, где има довољно робе, а роба се доноси онамо, где јој се пружа најјача и најлакша прођа. Пијачни промет даје тенденцију, која се даде тешко побитијати, да се наиме роба доноси онамо, где између купца и продавца може најлакше доћи до трговачког пословања. Где је тржиште јаче централизовано и где се роба може лакше изложити купцима, ту се лакше даде уредити и понуда и потражња. Ништа не делује неповољније на уредне цене, него ли разделивање и децентрализација тржишта.

Од свих пијаца што смо их видели у иностранству, највећа по промету и најинтересантнија по изградњи је пијаца за промет на велико у Франкфурту, иза ње по опсегу и промету долази она у Минхену, а за њима пијаце у осталим градовима.

У Немачкој почело се је са изградњом пијаца касније, него ли у Француској и Енглеској. Лондон, Париз, Брисел и Беч имали су већ педесетих година XIX. столећа изграђене пијаце за продају животних намирница, док

Немачка почиње изградњу пијаце тек иза осамдесетих година. Берлин н. пр. године 1883., Дрезден 1893., Келн 1900., Минхен 1912., а Франкфурт 1928.

Да се добије пуна слика, ја ћу неколико већих иностраних пијаца у кратко описати.

ФРАНКФУРТ.

Услед свога ванредно повољног географског положаја на размеђу многих путева, важних железничких и зрачних линија, знамените водене мреже: Рајне, Мајне и Дунава, Франкфурт је већ одавно средиште промета између севера и југа.

По величини поседа 19462 ха. долази Франкфурт међу Немачким градовима на треће место, а по броју становништва 544.000 — на осмо место. Станбене су прилике релативно повољне. Од године 1924.—1927. изградио је град 7.643 стана трошком од 72,780.500 РМ. Број странаца износи годишње око 600.000 па је Франкфурт по броју странаца четврти град Немачке. Иметак града цени се на 495.000.000 Рм., док дугови износе 158,000.000 Рм. Нарочито на важном подручју прехране стоји Франкфурт на водећем месту. Већ године 1879. изграђена је прва пијаца у центру града, за ондашње прилике узорна, у којој је не само питање снабдевања животним намирницама стављено на хигијенски и беспрекоран темељ, већ су утврђени и путеви за значајан трговачки промет.

Присиљена приликама и непрекидним порастом промета почела се је градска општина бавити проблемом за местом, погодним за градњу нове велике пијаце. Године 1911. одлучила се је општина за место, на којем се садања централна пијаца налази. Послови око изградње претрпели су знатних потешкоћа, а почетком рата год. 1914. цели је посао потпуно запео. За време рата избила је потреба велике пијаце у пуној мери. Након рата и након поновног процвата промета показало се је, да су досадашњи односи у пијацама и на трговима неподношљиви. Приступило се изради нових нацрта узевши у обзир, да је Франкфурт централа за снабдевање не само предграђа, него и даље и ближе околине. Изграђена на тим темељима величина централне пијаце не изненађује. За кратко се је вре-

ме после отварања централне пијаце показало, да она одговара постављеним захтевима и да становништво града из тога огромног промета вуче јаку економску и привредну корист.

Са градњом пијаце (Grossmarkthalle, директор др. Лео Ланг) почето је у току године 1926., а предана је промету 25. октобра 1928. Време градње износило је једну годину и 10 месеци. Трошкови изнели су 15,000.000 Рм. Пијаца је огромна колос палата на седам спратова. Дугачка је 300, широка 50, а висока 30 метра. Заузима површину од 12.500 км. док слободни трг пред пијацом заузима површину од 17.000 км. Овај се слободни трг употребљава за сортирање подвоза, којим довајају и одвајају робу са тржишта. Број тих разних подвоза износи на хиљаде. Са три стране могу пространим улицама долазити кола и подвози до пијаце, а осморо врата омогућују приступ у пијацу и продајна места. Галерије у велетржници нису изграђене за трговање робом, већ служе једино да купци пре почетка трговања могу добити јасан преглед о величини понуде и врсти робе. Уз зид дворане изграђени су доста велики бокси, у којима комисионари излажу своју робу. Цела је огромна дворана иначе потпуно празна. Намирнице се излажу на продају у кошарама или са земље. Промет је у холу нарочито на сајамске дане огроман. У дворани смештене су аутоматске врло прикладне и добре ваге, а мала колица на електрични погон употребљавају се за превоз робе у унутрашњости саме дворане. Пијаца је отворена од 4 до 6 сати ујутро за допрему робе, а од 6 сати за продају. Пре 6 сати не пуштају се купци уопште у пијацу. Степенице и лифтови теретни и особни вежу дворану са складиштима, која се испод целе зграде у подруму налазе и до којих се може широким улицама (8 метара) са подвозима лако доћи. Сва су спремишта за робу хлађена до 6° С. према потреби и врсти робе. Трговац на велико, т. зв. кванташ, може у овим просторијама очувати робу и тако искористити повољну конјуктуру. То је разлог, да су цене намирницама у Франкфурту врло ниске, чак испод светског паритета и да Франкфурт спада међу најјефтиније градове Немачке.

На западној страни зграде, високој 7 спратова, налазе се канцеларије пијачне управе, пијачна банка и велики број пословних просторија, које служе разним продавачима (гросистима) на располагање. На источној страни налази се у подруму стројарна, док је осталих шест спратова уређено као хладионице за спремање и чување робе. Површина ових хладионица достиже 3.000 км. На јужној страни дограђена су два крила, у којима се налази ресторација, филијала градске штедионице, дворане за примање и отпрему робе, док се у горњим просторијама налазе за чиновнике и службенике изграђени станови (25). Између ових двају крила изведена је рампа са жељезничким колосецима, која је цела покривена тако, да се за лошег времена може истовар робе без икаквих запрека вршити. Цели жељезнички промет раздељен је на пет жељезничких великих колосека, који опет имају своје посебне одељке. На првом се колосеку пред самом пијацом, који се опет дели на 6 кракова, сваки у дужини од 8 до 10 вагона, истоварују вагони, натоварени робом, која је подвргнута брзом кварењу, или која се мора одмах изложити промету. На другом се колосеку истоварују вагони натоварени робом, која у пијаци не долази у промет, већ је одређена за поједине трговце у граду и мора се колима у град одважати. На трећем се колосеку истоварују вагони одређени за оне трговце, који имају своја складишта у импортхолу. На четвртном се колосеку истоварују вагони наручени од појединих трговаца, који немају својих складишта и који своју робу продају било на целе вагоне било на мање квантуме за потребе пијаче или за отпрему у град или за реекспедицију. На петом се колосеку постављају вагони са робом за царињење и трошарину. На свим колосецима може у исто време стајати 350 вагона. Целокупни опсег тих жељезничких колосека износи 5.5 км., а трошкови израде износе 1,000.000 Рм.

Постављање вагона обавља се раним јутарњим сатима тако, да су до 4 сата сви вагони већ постављени. За постављање вагона одређена је посебна локомотива, са посебним персоналом, који је упуслен само у том половању.

Дворана за импорт (Importhalle 7.300 км.) лежи паралелно са централном пијацом у близини реке Мајне, а спојена је са пијацом са два моста и једним тунелом. У приземљу и у подруму налазе се велике просторије за спремање робе и зато потребне канцеларије комисионара. На источној страни прикључена је дворана за царињење, а на западној велика кујна за дечју прехрану. У тој се кујни приређује јело за сиромашну школску децу, отпрема се у разне школе и тамо дели деци бесплатно. Чиновници града могу из те кухиње такође добивати јело уз ванредно ниске цене. Централна кухиња са свим нузгредним просторијама уређена је великим комфором и одликује се примерном чистоћом.

Као велетржница требала је пре свега велике просторе за подвозе и за жељезничке колосеке, да се тако може роба из ближе околине допремати ручним колицима, колима, теретним аутомобилима, а из удаљенијих крајева жељезницом. Положај на Мајни осигурава и довоз воденим путем. Две различите задаће има пијаца да испуни: реекспедициони промет, који чини Франкфурт средиштем за допрему и отпрему робе, за целу северо-западну Немачку и снабдевање Велефранкфурга са воћем и поврћем. Прву задаћу испуњава са жељезничким колосецима везана Importhalle, а другу сама пијаца свим својим нузпросторијама.

Последњег тек времена заузела је у нововеком тржишном промету, у јакој мери и одлично место електрика. Пара, електрицитет и хладоћа надмећу се, да пијачни промет економски што боље и јаче уреде и тако и на саме цене повољно делују. Потреба, да се лако покварива роба животних намирница што више заштити и да се спреме резерве робе за доба умањене понуде, онемогућују пијачни промет без уређења хладњача. Тако је уз пијацу припојена хладњача, уређена и снабдевена свим најмодернијим и технички најсавршенијим потребама. Из привредно-економских разлога смештена је та хладњача у подрум. Све просторије за хлађење дају се хладити до -6°C . У пет горњих спратова пијаче уређене су посебне направе са сврхом, да се осетљива роба као н. пр. јаја код вађења сачувају од оштре промене температуре

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и влаге. У сваком су спрату уређени зрачни-ци, који су снабдевени вентилаторима и смештени у посебним просторијама. Онда се ваздух хлади, суши и ослобођен шткодљивих клица, поновно доводи у хладњаче. Посебни канали омогућују довођење потребних количина свежег ваздуха. У подруму налази се стројарна са три Амонијак Компресора и потребним електромоторима. Уз стројарну уређена је фабрика леда, која производи дневно 200 мтс. леда у комадима од 25 клг. Продаја леда је одлична.

Топлином снабдева се дом пијаце из кланице, која се налази у непосредној близини. Пара доводи се са два вода улицом, затим преко Deutschherren-моста у посебне машине пијаце, одакле се према потреби разашиле у поједине пијачне просторије. За најхладнијег времена може се пијаца грејати на температури од 5° С. Како се је у пијаци показало обилно суделовање иноземних продуцентата, а нарочито избило да рајнско-мајнска позадина може, да потроши обиље иноземних производа, логична је последица, да је Франкфурт услед својег повољног географског положаја постао средиште промета запада и југа.

Да је Франкфурт средиште интернационалног промета доказује чињеница, да онамо стижу пошиљке не само из Аустрије, Швајцарске, Француске и Италије, него и из Холандије, Данске, Шведске, Пруске, Угарске и Балканских земаља.

Markverwaltung је сасвим самостално одељење градске општине. Стоји под управом децернаента др. Лингнау, јуристе. Има своју властиту градску пијачну полицију.

МИНХЕН:

Пијаца изграђена је године 1912. трошком од Рм. 5,000.000.— Обухвата 4 дворане за продају на велико воћа и поврћа, подруме са хладњачама, зграду за продају кромпира, павиљоне за повртљаре-продуценте; зграду за пошту, поштиону и царину; зграду за велетрговце, агенте; одељење за сортирање робе и нови колодвор одређен искључиво за допремање животних намирница.

Дворане пијачне састоје се из приземља и подрума. Дугачке су 115 мет, широке 17.30 м.,

а високе 20 мет. У свакој дворани има 95 места за продају намирница на велико. Сва су места спојена 2 до 2.50 м. широким прилазима за грађанство тако, да је свако место лако приступачно и продавац може своју робу лепо излагати. Места су одељена дрвеним оградама.

Подруми износе 8.000 кв. изграђене површине и нарочито су уређени за спремање разне робе. У подруму налазе се хладњаче и стројарна. У подрум води право подвозни широки пут за промет колима, а из подрума у горње просторије уређени су електрични лифтови.

Пијаца за повртљаре-продуценте уређена је уз саму пијацу, а састоји се из 32 једнолична киоска, сваки са 4 продајна места или укупно 128 места. У овим се павиљонима омогућује продуцентима робе, да своју робу сами на тржиште донашају. Уз ове киоске налази се и отворено тржиште, где се у зимским месецима продаје зеље и кромпир.

У посебној згради уређене су продавнице кромпира. Ту се налази 15 места по 500 кв. површине, на којима велетрговци кромпира врше продају на велико. Свако продајно место има свој подрум, а допрема из подрума на пијац врши се посебним електричним дизалицама. Над двораном за продају кромпира налази се 28 пословних просторија за продаваче агенте, који се баве продајом на велико, а затим станови за чиновнике пијаце и општине. Како је Минхен средиште трговца, импортера и заступника земаљских и иноземних фирми, потражња за пословним просторијама постала је тако велика, да је општина одлучила, да подигне у ту сврху посебну зграду, коју је доиста г. 1928. на 4 спрата и подигла.

Пијаца има властиту царинску управу која је смештена у посебној згради. Зграда је дугачка 141 м. а широка 15 м. Испод зграде налазе се подруми. Са северне стране зграде уређене су жељезничке трачнице.

Како је Минхен средиште промета за воће и поврће, то се све воће одређено за даљу отпрему овде прегледа и разврстава. У ту сврху служи посебно одељење за сортирање (Sortierhalle) у величини од 2980 кв. Ово одељење снабдевано је са великим бројем апа-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рата за прање. Дворана је асфалтирана, да се може лако прати.

Да се огромне количине намирница, што стижу у Минхен могу несметано допремати и да се роба одређена за извоз може несметано отпремити, уређена је у непосредној близини пијаце посебна жељез. станица за животне намирнице (Lebensmittelbahnhof). Површина овога колодвора износи 165.561 кв. м. Укупна дужина жељезничке пруге износи 6502 м., а може се поставити на њих 1.000 вагона.

Путеви који воде до тога новог колодвора широки су попречно 12 мет.

Пијаца у Минхену снабдева воћем и поврћем не само град, ближу и даљну околину него и лечилишта и остала места Баварске, а извозе се одавде и знатне количине намирница на иноземне пијаце. Тако је током године 1927. извезено из пијаце Минхена 19,575.981 кг. разне робе животних намирница.

(Из „Савремене Општине“)

(Наставиће се)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unilib.rs

Владислав Миленковић, уредник „Трг. Гласника“

Хигијена Београда

Хигијенске прилике, под којима живи и развија се највећи део београдског становништва, нису повољне. Оне су, често пута, рекли бисмо, далеко од сношљивих. Без мало, ово важи за сва новостворена предграђа. Али на рђаве хигијенске прилике наилази се и у самом централном делу града. Довољно је погледати оне високе грађевине са по стотину и више станова, које су зидане за ренту, па оучити да је вештачка вентилација права реткост, да су после рата зидане вишеспратне зграде без купатила и т. д. све је ово доказ рђавих хигијенских прилика.

Најважнији елемент хигијене јесте *чистоћа*. Ако су хигијенске прилике једнога града добре онда је прво, што се на сваком кораку може видети чистоћа, која је израз тога стања. За чистоћу су потребне две ствари: прво, да сваки грађанин осећа потребу и друго, да постоје повољни услови од којих зависи степен чистоће. Код нас, слободно можемо рећи, не постоји ни једно ни друго. Хигијенско васпитање највећег дела грађана је на најнижем ступњу. Што се, пак тиче услова за добре хигијенске прилике и они нису довољно развијени и не постоје у потребној мери. Добри станови су битан услов за добре хигијенске прилике. Добар стан значи: да је простран, са довољно зрачења и проветравања, снабдевен са свима потребним нузпросторијама итд. Свега овога нема највећи број станова у Београду, а нарочито они у кућама зиданим за ренту. Поред стана, потребно је да улица буде чиста, као и хотели и сва јавна места и локали. По спољњем изгледу свега тога може се судити о степену културе једнога народа. Ако су јавни локали и нарочито хотели прљави, ако паркови и друга јавна места нису узорно уређени онда је сигурно да се дотични град налази на ниском културном ступњу. Колико је напредовала култура и хигијена једног америчког града види се најбоље по томе, што се ни у једној гостионици не може наћи пешкир којим сви гости бришу руке. Код нас, међутим, дуже година не може да се реши питање подизања довољног броја школских зграда, јер је „данашњи број школских зграда и недовољан и великим делом не одговара нити захтевима модерне педагогије нити хигијене“ (резолуција београдских учитеља од 12. XII. 1929.) У Београду има 140 учионица и преко 10.000 ученика. На сваки разред долази по 80 ђака, а то је противно савременој хигијени. Под та-

квим се приликама почиње да развија подмладак од кога, добар део, живи код куће под најгорим хигијенским приликама.

Хигијенске прилике наших привредних предузећа, у којима ради радно особље, такође нису повољне. За пример ћемо навести резултате прегледа вршених од инспекције Рада у Београду у 1927. год. Код 530 прегледаних предузећа у тој години нађено је овако стање: код 105 неисправност радних просторија, код 19 нагомиланост рђавог ваздуха, код 34 неред и нечистоћа, код 350 *недовољне хигијенске направе*, код 164 недостатак заштитних мера и т. д. У осталим привредним гранама стање је нешто повољније, али није задовољавајуће.

Неповољне хигијенске прилике имају за последицу рђаво здравствено стање. Рђаве хигијенске прилике пре свега утичу на смањење отпорности организма, затим поспешују развој опасних социјалних болести, смањују ефекат рада становништва, ослабљују град и физички и морално и духовно. Повољне хигијенске прилике имају супротно дејство. Навешћемо за пример Њујорк. Године 1872 општа смртност је била 31 на 1000 становника, а 1921. год. 11.5. Смртност деце је била 1903. год. 173.5 на 1000 живих рођених, а 1921. год. смањила се на 75.0. Смртност од туберкулозе била је 1872. г. 410 на 100.000 становништва, а 1921. год. само 90; код деце 1872. год. 38, а 1921. год. овај се број свео на два. То је, несумњиво резултат активне и плодне хигијенске и здравствене политике Америке. За успешно спровођење ове политике Американци су створили безброј институција и јавних служби, које успешно делују на пољу социјалне хигијене и старања о здрављу. У циљу чувања и унапређења здравља деце створен је велики број саветодавних станица; при свакој школи постоји нарочита медицинска служба, која води хигијенско-санитетски надзор над школом и прати физички развој ђака. Год. 1898. за Њујорк донет је закон по коме постоји обавеза пријављивања свих лица оболених од туберкулозе. У вези с овим велики су напори учињени на пољу здравственог просвећивања. За спремање техничког особља у санитетској служби Рокфелеров фонд је основао у Балтимору велику школу за хигијену.

Од интереса је навести број лекара и њихов однос према броју становништва. То се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

види из ових података, који се односе на стање у 1925. год.:

лекара	на колико ста-новника долази један лекар	на 10.000 ста-новника долази лекара
Сјед. Амер. Држ.	145.966	760
Аустрија	7.169	900
Енглеска	49.958	980
Канада	7.500	1.200
Данска	2.178	1.500
Холандија	4.717	1.500
Белгија	4.500	1.600
Немачка	36.186	1.600
Норвешка	1.464	1.900
Шведска	2.060	2.000
Чехословачка	5.500	2.000

Из овога се јасно види са коликим лекарским кадром располажу поједине државе.

На пољу побољшања хигијенских и здравствених услова у Београду има се још много и много радити. Најгоре је у томе, што је тај рад скопчан са врло великим материјалним средствима, која треба имати на расположењу да би се Београду обезбедила потребна организација хигијенске и здравствене службе и свих њених неопходних институција.

Од тога је данас, међутим, Београд прилично далеко. Стога се намеће потреба предузимања извесних мера, које се, према данашњим могућностима, могу успешно извршити. Једна од тих мера јесте јачи надзор над чистоћом града почев од кућа па до јавних места. Тај би надзор морао бити боље организован и ефикасније спровођен. Ми знамо извесна дворишта у самоме центру, која су до крајности загађена. А шта се тек може рећи о двориштима „народних кујни“, појединих кавана, малих станова прављених за ренту итд. Ретко ко да се придржава прописа о ђубришту. По каванама се налази на највећу нечистоћу (из једне воде се перу чаше којима се гости служе, загађени заходи, недовољна или никаква вентилација, пљување по поду итд.). У таквом стању се развијају и шире бакцили сваковрсних болести. А много тога могло би се оклонити енергичном и честом контролом. Истина, погрешно би било мислити да се казнама могу поправити хигијенске прилике. То је само једна палијативна мера о чијој се користи и целисходности може говорити. Али је у нас стање такво да се овим мерама мора прибећи. Оне неће ни у ком случају радикално изменити данашње прилике, али ће их моћи донекле поправити.

Општина има још једно моћно средство у својим рукама, којим посредно може утицати на побољшање хигијенских и здравствених

прилика свога становништва. То је унапређење привредне радиности. Кад се један град привредно диже, када у њему сваки радни становник налази упослење, онда се самим тим побољшавају и хигијенске и здравствене прилике. Тако је побољшању општег здравља и хигијене у Сјед. Америчким Државама највише допринео привредни просперитет, који је имао за последицу и повећање животног стандарда. Београд је, после рата, у привредном погледу необично много напредовао. Данас је, међутим, тај напредак у кризи. Показало се, да је у ранијем напретку било много чега вештачког што се данас не може одржати. Даљи привредни напредак Београда очевидно преживеће једну кризу. Криза ће бити у толико лакша и краћа у колико се обезбеде стварни услови напретку и о њему почне да мисли и ради. Наглај развој Београда после рата учинио је да се је најмање водело рачуна о хигијенским и здравственим приликама. Плод тога времена су нехигијенски, нездравни станови и бедна насеља подигнута на крајњој периферији градској. Прешке тога доба, које је трајало неколико година, тешко је исправљати. Сигурно је лакше било спречити их. Али ће се оне, временом, саме од себе, донекле, исправљати. Узмимо случај са станovima. До пре неколико година није се уопште гледало на хигијенске и здравствене услове стана, гледало се само на цену, све је било спуну. Чим је, из разних узрока, наступио мали одлив становништва из Београда, а добар део оних ситуиранијих подигао сопствене куће, у Београду се све више почео јављати један перманентни вишак станова, који су остајали празни. Ти празни станови су, пре свега, деловали да падне општи ниво кирија, а доцније, да се почиње гледати и на хигијенске и здравствене услове стана. Та ситуација принуђава кућевласнике да своје куће преправљају и прилагођавају данашњим приликама. Са изменом привредних прилика на боље осетиће потребу и они, који данас станују у чатрљама, да изграде мале хигијенске и здраве станове. Управо, имаће могућности за то.

Са садањим хигијенским приликама Београда очевидно се не може бити задовољним. Оне нису добре. На њиховом поправљању мора се енергично и много радити. Поправка тих прилика умногоме зависи и од самих грађана, управо од њихове свести о значају и улози хигијене у човечјем животу. Свест грађанства о хигијени прво и најбоље се манифестује на чистоћи. Чист дом, чисто двориште, чиста улица, чист квартал, чист град — то треба да буде лозинка хигијенског и здравственог подизања Београда.

На крају би учинио један предлог нашем општинском санитету. Пре два месеца

између општине града Њујорка и берлинске општине постигнут је споразум односно обо- страних измена лекара у циљу проучавања хигијенских и здравствених прилика и зајед- ничке сарадње на њиховом побољшању. Из- носимо овај пример стога што мислимо да би оваква сарадња могла много допринети да се у Београду што скорије осети на хигијенском пољу што интензивнији рад.

Требало би продужити праксу са прегле- дом домова и подељивању похвалница за узорну чистоћу. Оваква акција вођена је у Сплиту и дала је најлепше резултате. Можда би било врло згодно организовати недеље чистоће у којима би се вршила интензивна пропаганда предавањима, летацима, брошу- рама итд. У овоме су од нарочитог значаја илустроване плакате, које имају неку врсту очигледног дејства. Те недеље би у главном имале да послуже хигијенском васпитању и образовању грађана. Оне су најбоље средство да се пробуди свест о хигијени, да се грађани покрену на размишљање о најважнијим по- требама њихове сопствене личности и дома. Казна и застрашивање нису средства, којима се успешно може борити противу незнања. Једино и најбоље средство јесте васпитање. Ово бисмо могли документовати са безброј примера. Наводимо најдрастичнији. Кад се врши санитарска контрола јавних локала ре- довно бива да се интересенти о томе врло брзо међусобно обавесте и припреме тако, да контрола нађе све у реду. Овај пример нај- боље показује одсуство сваке хигијенске ове- сти, а таквих је примера безброј. Такве тре-

ба васпитати и убедити у целесходност хиги- јене, у њену неопходност ако се жели добро себи и другоме. Њих треба научити да се хигијене придржавају не због казне, која им стално висе над главом, већ због нечег вишег што је од опште користи по појединца и по друштво.

За поправку наших хигијенских прилика несумњиво ће много допринети и нови закон о промету и контроли животних намирница. Пројекат закона између осталог, предвиђа хигијенску контролу свих фабрика и јавних локала у којима се ради са животним намир- ницама. Рад са животним намирницама и оста- лим предметима опште потрошње дозвољава- ће се тек пошто се санитарски утврди хиги- јенска исправност локала. Контрола по но- вом закону биће чешћа, организованија и ефикаснија. Потреба за оваквим једним зако- ном већ давно се код нас осећала. После ње- товог доношења сигурно се више неће моћи појавити данашњи тип нехигијенске хлебар- нице и народне кујне.

Најважније је, ипак, да се више проми- сли о сходним мерама за подизање хигијен- ског васпитања грађана, а првенствено нижих слојева. Приватну хигијену (исхрана, стан, одело, неговане тела) треба пробудити у сва- ком грађанину; јавну хигијену т. ј. старање о подизању здравља грађана треба унапре- дити, а социјалну хигијену (старање о јудој- чади, школској деци, о сузбијању социјалних болести као што су туберкулоза итд.) подићи на виши ступањ и снабдети са довољно ин- ституција и средстава.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Евгеније Захаров, новинар

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Живот девет хиљада Руса у Београду

Пописом престоничког становништва, извршеним 15. априла прошле године утврђено је да у Београду живи 9.432 лица, којима је матерњи језик руски. То значи, да се у престоници налази око трећина укупног броја Руса, настањених у Југославији, пошто се, са приближном тачношћу, може сматрати да их има око тридесет хиљада. Београд је, сасвим природно, највећи центар „југословенских Руса“, који су у њему развили интензивну делатност на свим пољима позитивног рада. Овом напису је циљ да ту делатност, у најосновнијим потезима, прикаже, с обзиром на велики број руских становника Београда.

Историјат доласка руских емиграната

Руска емиграција у Београду старијег је датума но што се то обично мисли. Још у јесен 1918. године дошла је у југословенску престоницу једна група Руса - емиграната, која је, предвиђајући бољшевичке страхоте, решила да напусти своју домовину и пре слома антибољшевичких трупа. У овој првој групи било је много угледних личности, од којих ваља поменути бившег председника московске општине г. Челнокова и сенатора г. Смољанинова.

После евакуације јужне Русије, коју су Французи извршили почетком 1919. године, дошла је и друга група, тако да се број Руса у Београду знатно повећао, и ако су се неки од њих вратили у отаџбину, примамљени успехом антибољшевичких трупа генерала Деникина. Касније, пошто су ове трупе претрпеле слом, долази још једна група почетком 1920. године. Приликом напуштања отаџбине један део Руса задржан је на Принчевим острвима и острву Лемносу, па су се и они касније махом доселили у Југославију.

Најосетније је повечано руско становништво у Београду такозваном „кримском евакуацијом“. Пред офанзивом бројно надмоћнијих бољшевика, трупе генерала Врангела напуштају у јесен 1920. године полуострво Крим и том приликом долази у Југославију преко двадесет хиљада Руса, од којих знатан део остаје у Београду. У почетку су руске избеглице прихватане и помагане приватном иницијативом, и то веома топло и братски, а у јулу 1920. године основана је у Београду Државна Комисија за помоћ Русима.

Мушко руско становништво Београда у осетној је бројној надмоћности у поређењу са женским: 5645 мушкараца и 3787 жена, што се објашњава евакуисањем читавих војних одељења приликом напуштања отаџбине од стране руских избеглица.

Смештај у Београду

Материјалне прилике Руса у Београду биле су у прво време страховито тешке, пошто су се они нашли ван домовине, и ако у братски расположеној средини. Невоље су у блажене помоћима, које је издавала Државна Комисија у суми до четири стотине динара месечно на сваког избеглицу, примајући у замену за ову суму руске рубље, које нису готово ништа вределе. Али и поред ове помоћи, осећала се потреба да невољни и незапослени Руси у Београду буду помогнути док се не снађу у приликама и док не створе себи погодну ситуацију за живот у Југославији. Нарочито интензивна била је ова потреба у првим месецима емиграције.

Стога је трамвајски део у Александровој улици, број 130. претворен у неку врсту азила за Русе. Мора се напоменути да овај азил није изгледао ни најмање удобно и хигијенски, али су кроз „број 130“ прошле многе и многе стотине Руса, од којих неки заузимају у Београду данас врло лепе и велике положаје.

Овај азил егзистирао је до 1923. године, када се претворио поново у трамвајски депо, пошто су прилике Руса у престоници биле тада знатно побољшане, али не још и потпуно решене. Да би се ипак изашло у сусрет материјално неосигураним и немоћним Русима, Државна Комисија створила је у Лозничкој улици, број 5 склониште, у коме су они добијали стан уз минимално плаћање. Касније је склониште затворено, а у истим просторијама отворен је, заузимањем угледног и заслужног русофила г. Милана Ненадића дом за руске старице. Са ретком и похвалном енергијом г. Ненадић се брине за одржавање овог дома, који постоји и данас и у коме живе многе личности од угледа и сјајне прошлости. Међу њима је г. Остафјев, који се борио пре много година у трупама генерала Черњајева.

Руске гимназије

Брига о васпитању емигрантског руског подмлатка у традицијама руске школе и у везаности за славне традиције Русије била је веома актуелна. Државна комисија свесрдно је прихватила ову бригу. У Београду постоје две руске гимназије: мушка и женска. Мушка броји око 260 ученика. Настава се врши после подне у згради Реалке, а у Новопазарској улици налази се интернат ове гимназије, чији је директор г. Иван Малинин, познати педагог.

Женска гимназија (око 200 ученица) налази се у улици Милоша Великог, број 69. Са-

да је, међутим, постигнут споразум са управом Учитељског Дома, према коме ће се целокупна настава руских гимназија обављати у домским просторијама. Женска гимназија имаће часове пре подне, а мушка после подне. Директорка женске гимназије је г-ђа Серафима Ледњева.

Ове су се две гимназије развиле из мешане гимназије, коју је 1920. године Државна Комисија отворила у Београду. Исто тако постоји у престоници руска „припремна“ дечија школа са забавиштем, коју похађа око 180 деце.

До сада су руске гимназије у Београду дале велики број спремних младића и девојака, надахнутих подједнаком љубављу према својој отаџбини и Југославији.

Руска културна друштва

Руска друштва у Београду веома су многобројна. То нису махом чисто престоничка друштва, већ центри, чија се мрежа делатности распростире на целу Југославију. Од друштвених организација у Београду имају своја представништва Сверуски Земски Савез и Сверуски Савез Градова. Хуманитарне су организације: Амбулаторија Руског Друштва Црвеног Крста, Топчидерско Руско Опоравилиште, које носи име генерала Врангела, Руски Дом, Друштво за Узајамну Помоћ.

Професионална друштва одликују се пладном и интензивном делатношћу. Следеће професије имају своје организације у Београду, проширене по обиму своје активности на целу земљу: педагози, инжењери, агрономи, привредници и т. д. Претседник друштва руских лекара је г. д-р Александар Игњатовски, декан медицинског факултета у Београду.

Руски студенти Београдског Универзитета такође имају свој савез. Поједине гране бившег стручног и управног руског чиновништва такође су организоване у савезе и друштва.

Југославија је примила велики број руских ратника и стога је потпуно разумљиво што у Београду постоји више организација, чији су чланови официри руске војске. На челу Руског Ратничког Савеза („Обшчеје Војинскоје Оујединеније“) стоји армијски генерал г. Ек. Претседник друштва бивших руских генералштабних официра је генерал од инфантерије г. Флуг.

Друге организације ове врсте су: Друштво Артилериста (претседник генерал г. Илкевич), Друштво Војних Инжењера, Друштво Официра Инжењерских, Техничких и Саобраћајних Трупа (претседник г. Баумгартен, про-

јектант и инжењер зграде Главног Генералштаба), Друштво Авијатичара (претседник генерал г. Ткачев).

Имају такође своја друштва војни топографи и интенданти, као и васпитаници појединих руских војних школа, чија је традиција стара и славна, као и официри разних пукова. Руска војна друштва смештена су добрим делом у улици Краљице Наталије, број 33, у комплексу грађевина руског посланства.

Руских инвалида у Београду има око стотину. Извесну месечну помоћ добијају они од Министарства Социјалне Политике и Народног Здравља. На челу организације ових заслужних људи налази се кнез г. Вадболски.

Делатност руских друштава везана је за видне успехе. Ваља поменути организацију инжењера, чији је председник г. Пио Улски, професор Београд. Универзитета у пензији.

Руски књижевници и новинари организовани су у Савез, коме је на челу г. Александар Ксјуњин, ерудитивни и плодни публициста. Сем тога, у Београду се налази представништво заједничке организације свих руских књижевника и новинара у емиграцији, који су нашу престоницу изабрали због тога што је најсрдачније и најтоплије прихватила руску емиграцију. Представништву је на челу г. Тодор Тарановски, професор правног факултета Београдског Универзитета.

Друштво руских ликовних уметника баш сада се налази у пуној кулминацији своје делатности, припремајући велику изложбу сликара и вајара из целе емиграције. Биће изложени радови најславнијих и најизразитијих представника савременог сликарства и вајарства. Изложба ће се одржати у Београду, а касније ће она, вероватно, обићи и остала велика места Југославије. Ово друштво води талентовани архитекта г. Баумгартен. Оно је пре годину и по дана приредило у павиљону Официрског Дома одлично успелу изложбу руских уметника из Београда и других места.

Руских сокола у престоници има око пет стотина. Њихов је старешина г. Борис Орешков, иначе енергични и искусни секретар Државне Комисије, док је старешина целокупног руског соколства у Југославији генерал г. Виктор Артамонов, бивши руски војни изасланик. Питање сталних просторија за руске соколе у престоници сада се налази пред дефинитивним решењем.

Земгор

Земгор је удружење одборника руских обласних и градских самоуправа. У емиграцији има три центра: београдски, париски и прашки. У Београду Земгор је основан 1925. године као одељење прашке установе, али је од прошле године добило пуну самосталност.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Канцеларије Земгора налазе се у Београдској улици, број 35. Његов циљ је да пружи помоћ руским емигрантима ради одржања њиховог културно-моралног нивоа, да штити њихове правне интересе и да им материјалне услове побољша.

Београдским Земгором руководи вредни и у престоници необично омиљени г. А. Махин. При овој установи функционише институт за проучавање Русије и Југославије, коме је циљ да учвршћује културне везе Руса са Југословенима. Институт располаже са 2.500 књига од велике вредности, док библиотека Земгора броји око 13.000 свезака.

Земгор издаје у двомесечним размацима „Руски Архив“, часопис за политику, културу и привреду Русије. Часопис излази у великим свескама, на српско-хрватском језику и доноси прилоге из пера познатих и ауторитативних писаца. Ова установа приступа, у циљу упознавања Руса са културним и уметничким вредностима Југославије, издавању серије зборника на руском језику, уз сарадњу најугледнијих научника. Први зборник „Југославије“ ускоро ће изаћи из штампе. Остварујући своје задатке, Земгор је у Београду отворио више течајева, радионица и створио неколико културно-уметничких кружока од вредности.

Руски Културни Одбор

Конгрес руских научника из емиграције, а одмах за њим конгрес књижевника и новинара, дали су у јесен 1927. године подстрек једној значајној делатности, која је нашла пуног израза у оснивању Руског Културног Одбора. Претседник овог одбора, у коме су чланови многе најуваженије личности, јесте г. д-р Александар Белић, професор Београдског Университета и претседник Државне Комисије, коме руски емигранти у Београду и у целој Југославији дугују веома велику и топлу захвалност.

Органи Руског Културног Одбора јесу:

Научни Институт, основан за време конгреса руских научника. Најугледнији руски научници и књижевници, који живе у емиграцији ван Југославије позивају се од стране Научног Института да одрже сваки по један или више циклуса предавања. Досадашња предавања држана су на Београдском Университету. Претседник Института је г. Евгеније Спекторски, професор Београдског Университета. На дневном реду је низ едиција, од којих ће прва бити — радови конгреса руских научника, одржаног у септембру 1927. године.

Јавна библиотека, која се налази у палати Академије Наука. Библиотека је ванредно богата и разноврсна. Располаже како старим,

тако и новим издањима и има велики број претплатника. (Ова библиотека броји око педесет хиљада свезака. Ако се узму у обзир добро уређена библиотека Савеза Руских Књижевника и Новинара, која се стално попуњава, а затим обилна библиотека Земгора, коју смо већ споменули, приватне библиотеке и београдске руске књижаре, може се поуздано веровати да у Београду има око сто хиљада руских књига).

Издавачки Комитет, са г. Виктором Брјанским на челу. Овај комитет штампа на руском језику, у лепим и солидним издањима дела савремених руских писаца од великог талента и популарности. До сада су изашла дела Мерешковског, Чирикова, Амфитеатрова, Зајцева, Куприна, Хипијус, а у припреми су приче Шмељова, Буњина и Ремизова и песме Балмонта. Издато је и неколико дечијих књига.

Како живе Руси у Београду

Од девет и по хиљада Руса у Београду (рачунајући представнике руских мањина, овај би број изнео преко десет хиљада) око осамдесет од сто припадају интелектуалним професијама. Они су се махом запослили у својим струкама, док су бивши официри нашла добрим делом запослења, у којима су оцењени махом као добри, савесни и марљиви чиновници, што је више пута подвлачено од стране надлежних.

Невоље и тешкоће првих дана емиграције отклоњене су и отишле у прошлост као и онај грозни азил у Александровој улици број 130. Очеvidно је ипак да старим и немоћним Русима нису слатки избеглички дани, и поред искреног братског пријема од стране Југословена. Очеvidно је и то да, лишени широких рођачких веза и познанстава од старине, многи Руси тешко се сналазе у изненадним невољама, као што су болест, губитак службе и тражење нове. За људе скромних средстава овакве су невоље понекад катастрофалне.

Стога Државна Комисија и дан дањи излази многим Русима у сусрет, кад се укаже потреба. Ове тренутне помоћи пењу се до три стотине динара. Комисија и дан дањи помаже неколико стотина Руса у Београду, водећи о томе специјалну евиденциону картонажу. Раније је она држала многобројне занатске течајеве, који су успешно оспособили велики број Руса за улазак у нове професије, способне да осигурају „хлеб свакидашњи“.

Узимајући у обзир материјалне прилике руских емиграната у другим земљама (богатијим од Југославије!), може се рећи да они овде живе више него добро. Задовољство Руса огледа се у њиховом честом преласку у југословенско поданство.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Културна улога руске емиграције

Културни значај руске емиграције за Београд оцениће се у пуној важности само гледан из даље временске перспективе. За сада ваља истаћи само знатно учешће Руса наставника на Београдском Универзитету, њихову активност у опери београдског Народног Позоришта, њихову сликарску делатност.

Универзитет и Позориште — то су била и остају два најзначајнија огњишта њихове делатности. За Београдски Универзитет везала су се ауторитативна имена, као што су г. г. Куљбакин, Спекторски, Тарановски, Игњатовски, Пио Уљски, Фармаковски и многи други. Престонички позоришни летопис такође је неодвојив од руских имена и утицаја. Међу сликарима се нарочито истиче славни г. Стјепан Колесников, чији радови уживају светски глас.

И ако цењени са разних гледишта, сви ће ови утицаји са правом рефлектирати на опсежно помињање у будућем културном летопису Београда.

Руска издања и приредбе

У Београду излази дневни лист „Ново Време“ („Новоје Времја“), који има у прошлости традицију истоименог великог петроградског листа. Лист уређује г. М. А. Суворин, син славног оснивача.

Као недељни лист излази „Царски Весник“, који уређује г. Рклицки.

Повремено се штампа солидни „Војнички Зборник“ од кога је до сада изашло десет свезака.

Соколи издају, шест пута годишње, свој часопис.

Остала издања поменута су већ раније.

Руско Уметничко Друштво приређује с времена на време успешне и лепе позоришне представе, као и Савез Руских Књижевника и Новинара. Истиче се симпатичан рад руског певачког друштва „Глинка“. Позоришна и филмска школа г. Черепова пружила је за сада једну велику јавну приредбу, изневши на даске позоришта на Врачару „Смрт Ивана Грозног“ од грофа Алексија Толстоја.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Мата Главадановић, новинар

Сећање на прошлост

— Центар старе београдске чаршије —

За ових неколико послератних година, Београд се веома много изградио. Мало по мало, наша престоница постаје велика европска варош. Упоређење предратног и послератног Београда пружа лепу слику како се може једна варош брзо подићи. Иако је Београд за време светског рата необично много страдао, он је, ипак, у несразмерно кратком времену, показао велики успех у погледу свога уређења и стварања услова за успешан и несметан развитак једног колос-града, који ће играти видну и значајну улогу, не само у нашој држави, него и у југо-источној Европи уопште.

Послератни Београд је представљао варош рушевина. Требало је много труда и материјалних жртава да се наша престоница подигне и опорави од страдања. Одмах после рата, Београд се почео изграђивати. Почеле су се подизати нове, а оправљати старе зграде. Многе страћаре су страдале. Уместо њих су подигнуте нове, велике зграде и палате, које се могу видети у свима великим светским градовима. Упоредо са подизањем зграда, стварале су се нове асфалтиране улице, које су замениле стару, турску калдрму. Улицама се спроводила канализација, заводило водовод и електрика чак на периферију, уопште Београд је за неколико година показао велики напредак у своме подизању и изграђивању. Он се, шта више, нагло проширио. Може се, без претеривања, рећи да за човека, који је видео Београд пре рата, па дошао у њега сада, промена престонице значи огромно изненађење.

Разумљиво и природно је, да су са изграђивањем новог Београда нестале многобројне куће, грађевине и улице од историјског значаја. Истина, цео Београд је имао велику и бурну прошлост, али ипак, може се рећи, да је стварањем садашњег Београда нестало и велики број историјских знаменитости, које се, можда, нису требале предати заборава. Не упуштајући се у правдање гор-

њег мишљења, желимо само да констатујемо да старог Београда нестaje.

*

Престоничка штампа, доста често, забележи да је нестало ове или оне куће, која је у нашем, било политичком, културном или економском, животу играла видну улогу. Стари Београђани посматрају то са великим жаљењем, али време и нове потребе чине своје. Једне по једне старине нестaje.

Овом приликом намера нам је да се осврнемо на једну старину чији се нестанак збио пре двадесет пет година, а који је, у то време, изазвао међу тадашњим становништвом престонице и у штампи, живо сећање на неке веома интересантне догађаје из наше прошлости. Као што нас данас нестajaње појединих наших старина враћа у прошлост, тако је било и тада — 1904 године. Те године порушена је тако звана Гушанчева кафана, која је била уско везана не само за крупне догађаје из наше политичке историје, него, још више, и за догађаје из развоја наше трговине.

*

Гушанчева кафана подигнута је 1806 године. То је била ниска, мрачна, простором скучена кафаница, над којом је подигнут заворен чардак, којој су, доцније уметнути прозори, давали изглед куће. „Широка стреја, покривена ћерамидом, кров без тавана над којом стрчи „оцак“, из кога лете варнице на све стране; зграда без дворишта, ваздуха и видела — па она кужна нечистоћа, која се за минулих сто година прилепила за сваки кутић ове „зграде“, све је то требало да давно побуди надлежне, да нам ову страћару уклоне из једне од најглавнијих улица у Београду. Али, сад, кад је она порушена, ми стари Београђани осећамо, да смо лишени једне знаменитости...“, пише један стари Београђанин 1904 године, поводом рушења Гушанчеве кафане.

Кафана је подигнута за време најезде Крцалија, који су нашим устаницима велике јаде задавали. У то време, у београдском ђумруку служио је као колџија Алија Гушанац, који је и сам био у чети крцалија. Њихов први логор био је код Батал џамије. Ускоро је њихов вођа преместио своје крцалије у

сам град, и то око Барјак џамије (која је и данас на истом месту, али која се у оно време налазила на слободној пољани, јер се насељени део тадашње вароши у шанцу свршавао јужном страном Дубровачке улице). Ту, у близини Барјак џамије, на путу у Горњи град, у једној дашчари у којој је клао некакав Бошњак овнове, па их печене продавао на пољу, подигао је Гушанац Алија себи један чардак, у коме је горе становао, а доле чувао своје коње. У овој коњушници пекли су момци кафу, и како је Гушанцу долазио многи свет, то је ова штала убрзо постала кафана, а за коње је подигнута у позадини велика ардуница, која се простирала чак до „Грчке Краљице“. (Сама Гушанчева кафана налазила се у садашњој Узун Мирковој улици бр. 9, где је сада берберница П. Д. Седрландића до колонијално-деликатесне радње Димитрија Нешаћа).

Београдске спахије, делибаше, јаничари, па и саме дахије, ту су се састајали и долазили на разговор са Гушанцем, чија је сила све више расла. Када је Карађорђе приморао дахије да оставе Београд, а Бећир паша заузео варош, Гушанчева кафана остаје пуста. Ускоро, затим, Срби освојише и сам град. Због свога zgodног положаја: на самом улазу из града у варош, Гушанчева кафана је убрзо, опет, прорадила. Али, сада је много изгубила од своје ружноће. Пошто се налазила на једној пољани, одакле се пружао романтичан изглед на Дунав с једне, и на градске бедеме с друге стране, то су посетиоци Калемегдана свраћали лети у њу, и ту, уз кафу и разговоре проводили по који час. Господа из савета, војводе из народа, људи из тадашњег правителства и тек по неко од „грађанства“ долазили су у Гушанчеву кафану, и то, изгледа, више да подражавају некадашњем турском господству но да угађају каквој својој жељи или потреби.

У то време, старе грчке куће нису могле да поднесу да им суди гуњ и опанак, па су са својим митрополитом Леонтијем вршили неку врсту пасивне резистенције према ондашњим валстима. Они су, истина, тада били притискивани у својој трговини, док је нагло почео да расте значај српског живља, који се почео више да ослања на Срем, но на мешавину грчко-турског господства. То се нарочито осетило када су руски официри, заједно са Србима, из свих редова друштва, почели посећивати Гушанчеву кафану. Тада су се Грци повукли из Гушанчеве кафане у једну кафаницу у близини митрополије, у кафану Тоше Кривошије. И, док је у Гушанчевој кафани вођен разговор јуначки, отворен, Грци су у својој кафани само шапутали. И тај ша-

пат уродио је многим злима. У један мах, кад је ратна несрећа и иначе нагонила Војда на крајње одлуке, он је замануо био да смрси конце митрополиту и целој тадашњој грчкој хидри. Али Леонтије побеже са главним приврженицима у „Влашку“, а „опозиција“ повуче главу.

Међутим, тринајеста година преобрази Београд из основа. Те године поврвеше у Београд аге, спахије, јаничари, Арбанаси, све сами српски крвници. Сем нешто Грка, све, што се крстом крстило, или се разбегло, или се повукло далеко ван шанчева београдских. Тада се и Гушанчева кафана претворила у турску стражару. На њеном домаку клао је целат несрећне жртве Хаци Проданове буне. И док су мученици издисали на кољу, на месту где је данас „Српски Краљ“, бесни Анадолци прередише курбан уз свирку бубњева и таламба са у Гушанчевој стражари. Ту више није било мирног кафанског живота. Турска господа забише се у градске зидине, аге и спахије нису одмицале од Видинске царе, данашње Душанове улице, а све што се Србином називало и крстило нигде се није могло видети. Далеко ван домашаја шанчева и турских топова, у бари „Венецији“, виђао се по некад који београдски грађанин у скромној кафаници неког Земунца, док једне ноћи није огањ и ову ђаурску избу претворио у прах и пепео. Али, тада већ почели су стизати у Београд гласови да се раја поново дигла на оружје. И није дуго потрајало, Београд је добио новог везира, са чијим је доласком настао и нови живот у „кући ратова“ (дарал цихад, како су Турци називали Београд). Доба Марашли Али-Паше било је за Београд доба материјалног полета, снажног привредног и трговинског напретка.

... „Кад је избио устанак Милоша Обреновића, Марашли Али-Паша је био одређен од Порте, да са истока, од Ниша пође на Србију, али да гледа да дође до пацификације мирним начином, ради опште европске ситуације. Вешт и са много искуства, а желећи да изигра Куршид-пашу, босанског везира, коме је дата иста мисија на западу, Марашли Али-Паша се показивао према Србима као човек, који их је у многоме разумео. Његова је реч „Будите ви цару покорни, па носите и топове за појасом, ако хоћете“. Недајући Србима ништа написмено, М. их је сале-тао и смиривао, и успео је толико, да је постао њихов кандидат за везира. Порта му је, ценећи тај успех, дала изузетну част, у јесен 1815, поставив га београдским везиром и румелиским валисом и припојивши београдски пашалук румелиском беглербегству. У Србији је доиста М. помогао искрено да се народу олакшају терети и поврати ред. Кнеза Милоша је помагао доста срдечно све до 1820, док није постало јасно, да су у суштини њихова схватања за будућност различита. Марашли Али-Паша је умро

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

као београдски везир ноћу 20—21/8 1821 усред кризе настале због грчког устанка. — Вл. Ђоровић.“

Раскошни живот овог везира господског кова није остао без утицаја и на његову околину. Везир је са својим погодбама са Милошем стварао за себе богате приходе. Цумруци, царска добра, спахилуци, државне дације, па сва она права, која је раја поступно добијала, од Марашли Паше, морали су у првом реду да послуже за то, да луне касе везирове, из којих је он немилице расипао новац. Све што је било царско, државно, било је за продају, те се Срби користиле па се увелико населише у утврђеном Београду. Тако је дошло и до продаје једног дела градске пољане, оне, која се пружала од Барјак Џамије па до данашње Саборне цркве. Београдска чаршија тада се зачела. За овај нови део вароши, Гушанчева кафана је постала средишња тачка.

Била је она тада више турска но српска кафана. Са њеног горњег спрата разлегали су се, доцкан у ноћ, звуци тамбуре, или звекет даира, уз које се веселио севдалија Турчин; а доле су гости достојанствено димили из чибука и сркали кафу, која је у оно време на камилама стизала из Арабије у Београд. На страхоте турске се мало по мало почело заборављати. Сада се више говорило о мерама, са којима је Милош заводио ред у земљи.

Надзорник новоосноване Народне канцеларије, која је била нека врста обновљеног Управног Савета. Молер, који је редовно долазио на кафу у Гушанчеву кафану, освануо је једног јутра (почетком маја 1816), уморен гајтаном на Калемегдану, а уз њега лежао је мртав и стари ратник Радић. „Кнезови“ су им изrekli пресуду, а Турци су је извршили. Није, међутим, дуго потрајало, а у Гушанчевој кафани почело се шапато говорити да је глава Вождова изложена у граду свету на углед. У редове грађана ушао је велики страх, а Турцима је овладала нека безна радост, од које Београд три дана није имао мира. Тада се у Београду зачела она чаршијска опозиција против кнеза у Крагујевцу, са којом су се доцније великаши тако вешто користили, да нико прстом мрднуо није када је 1839 узета кнезу оставка, а овај са товарима блага пошао у Влашку. У то време Београд је већ имао своје јавно мњење. Чаршија је стајала

уз великаше. Утицај трговаца, занатлија, који су својим радом, прометом и везама дошли до гласа ван кнежевине, био је и на само правитељство веома јак.

За све то време видела се чудновата меша гостију у Гушанчевој кафани. У почетку још превладавали су Турци, аге и ефендије, али мало по мало па су се ту угњездиле газде трговачког, еснафског реда, поред којих је, само стојећи, могао какав Јеврејин или друге вере гост попиту кафу. За млађе људе било је срамота, дрскост, да се навраћају код Гушанца, где је сваки гост с правом могао тражити назив „Кир-а“. Вучић, Зубан, Бата Лака, Книћанин, Тенка, Илија Гарашанин, Сима Сарајлија, Вук — сви, о којима говори историја оног времена, били су, неки стални, неки пролазни гости ове кафане. Ту су се водили разговори са Нишлијама, Видинлијама, са људима из Босне, Бугарске, Македоније, које је трговина довела у Србију. Многи је народски посао ту свршен уз кафу или татлију, а већ трговачки закључци нису никад били завршени, а да алвалук није попијен у Гушанчевој кафани.

Али, полако, и „великаши“ су се почели одбијати од Гушанчеве кафане. Тенкина завера, Вучићева свађа са кнезом, турско мешање у српске послове и, најзад, онај отворени покрет старих силника против поглавара земље, све то врло је ружно било примљено у београдској чаршији. Тада, Београд почиње да добија друга друштвена средишта. Отворила се нова гостионица „Круна“ (сада Суд Општине Града Београда), затим „Старо Здање“ (сада Дирекција Железница, преко пута Народне Банке, у Грачаничкој улици) и „Читаоница“ (сада основна школа код Саборне Цркве), које надвладале „чаршију“. Догађаји су пошли током, како је најмање било по вољи онима, који су у Гушанчевој кафани размишљали о судбини васкрснућа младе Србије. Све до доласка кнеза Михајла на владу, чаршија београдска је стајала у опозицији према ондашњем стању.

Година 1862 испунила је Гушанчеву кафану војничком лармом. Услед бомбардовања становништво се било разбегло из вароши, која је била у шанцу. Од Гушанчеве кафане па до Калемегдана низале су се барикаде.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Главни стан посаде привремених обранбених линија био је у Гушанчевој кафани. Кнез Михајло, обилазећи сваки дан војне линије, навратио се редовно у кафану где је са својим официрима проводио у разговору. Турци се више нису вратили у варош, а наскоро је отишла и турска посада из града. Настало је доба регулације, модерног препорођаја Београда. У новој улици, Кнез Михајловој, подигле се гостионице Јоце Крстића (где је сада Првостепени Суд за град Београд) и „Грчка Краљица“, чија је удобност почела да при-

влачи трговце. Али док су били у животу патријарси наше чаршије: Бакалбаше, Јурчибаше, Терзибаше, Пајевић, Величковић, Барловац, Ђурић, Карастојанкић, Русо, Озер, Јова Шапчанин, Кир Моша и др., Гушанчева кафана имала је у њима сталне госте. Али тада наше газде нису више имале већег утицаја на ток земаљске политике. Стога се нагло гасио и значај Гушанчеве кафане. Пијук и ашов када су 1904 године дошли да кафану руше, затекли су у њој само госте из нижих слојева друштва.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Бора Антоновић, шеф Адм. Одел. О. Г. Б.

Резултати једне административне реформе

Последице прописаног Правилника о издавању уверења код Суда општине града Београда.

До 12. јула прошле године, од како постоји општински Суд код нас, у београдској општини издавана су уверења разне врсте о разним чињеницама, а тражиле су их и добијале и оне особе, које нису ни грађани ни житељи града Београда. То је ишло у бескрајност, на штету београдске и других општина, грађана па и на штету Државе.

Прописаним Правилником учињена је у томе правцу коренита реформа.

На првом месту, прецизирано је и наглашено, која све лица могу тражити и добијати од београдске општине уверења. Наиме, само грађани града Београда и житељи његови, који су настањени најмање шест месеци, а изузетак може бити само према осталим лицима, кад то особеност случаја захтева.

Оно што је нарочито заштитило материјални интерес општине града Београда и Државе, јесте пропис, којим се даје право само грађанима града Београда, да могу добити уверење о сиротном, имовном и задружном стању, о сродству и држављанству, док се сва остала лица упућују за уверења такве врсте на своје завичајне општине.

Каква је корист?

Ево једног примера: лице, које није грађанин Општине града Београда, пре ступања на снагу поменутог Правилника, тражило је на јемство два друга лица и добило уверење о сиротном стању. То исто лице одлази у болницу на лечење и по оздрављењу или смрти, болница по поднетом сиротном уверењу води преписку са београдском општином ради ликвидације болничких трошкова који у том случају падају на Општину београдску или Државу. Данас тога више нема, изузев само оних случајева, који су заостали од ступања на снагу новог Правилника. Други пример: извесна особа хоће да води спор код Суда, па тражи уверење о сиротном стању, да би избегла плаћање спорне и остале таксе. Раније га је добијала, сада не, јер није члан београдске општине. Ту се заштићује интерес Државе.

Таквих и сличних примера пуно је.

Пре ступања на снагу овог Правилника режија око организовања персонала и материјала била је осетна, док су приходи од добијене таксе били незначитни. Данас се, пак, показује, да се расход са приходима не само уравнио, већ да према билансу

за време од 12. јула текуће године па до данас, даје перспективу: да ће у будуће приходи од уверења надмашити расходе и да ће бити суфицита, који ће корисно послужити за другу коју позицију буџета општинских расхода.

Конкретан пример је за то овај цифарни биланс специјалног општинског Одсека за уверења, по коме се наплата таксе кретала до данас и то:

Од 1. јануара 1929. г. до 15. јула 1929. г. Дин. 139.907
Од 15. јула 1929. г. до 31. децем. 1929. г. Дин. 178.622

Према изнетом прегледу, пре Правилника приход од такса за уверења у овом специјалном општинском Одсеку кретао се месечно по 23.317 динара, док се по ступању на снагу Правилника, према резултату наплате само за два месеца, креће у висини од по 27.977 динара месечно. Дакле, чини разлику од 4.660 динара месечно.

Прописаним Правилником одређена је и надлежност појединих општинских одсека у погледу издавања врста уверења. Тако, за уверења о чланству и држављанству надлежно је Статистичко Одељење; о владању, личним особинама, имовном стању и осталим чињеницама појединаца, које се не воде у евиденцији појединих државних или самоуправних установа, већ се издају на јемство два пуноправна грађанина, надлежан је Одсек за уверења, који цени способност сведочења јемаца и према тој оцени сведочења јемаца издаје уверења или доноси решења, којим се молилац одбија од траженог уверења.

Стриктном применом прописаног Правилника сузбија се са успехом и још једна недозвољена радња. Наиме, одбија се посредство неквалификованих особа, такозваних „дрвених адвоката“, чиме се заштићују интереси квалификованих лица за вршење правних послова и појединаца — грађана, који у врло честим случајевима бивају услед незнања жртве пљачке од стране ових „дрвених адвоката“.

Сузбијајући интервенцију ових лица, Суд општински препоручује грађанству, да се за сваки случај тражења уверења, ако је довољно необавештено о процедури издавања уверења, обрати усмено и лично Одсеку за уверења, где ће му се бесплатно дати потребно обавештење од деловође поменутог Одсека и олакшати, да што пре и са што мање материјалних жртава дође до уверења, које му треба.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

МАНИФЕСТАЦИЈА НАШИХ ГРАДОВА

Дочек поклонствених депутација Дравске, Дринске и Дунавске бановине

— Поздравни телеграми одушевљених поклонствених делегација из свих крајева земље претседнику Опш. Гр. Београда г. Милошу Савчићу —

У духу одушевљења целокупног нашег уједињеног народа, Београд је ових дана, 12. окт. м., са највећом срећом и задовољством дочекао и угостио и поклонствене депутације народа Дравске, Дринске и Дунавске бановине.

ПОЗДРАВНИ ГОВОР Г. В. ЗАЋИНЕ ПРИ ДОЧЕКУ ДЕЛЕГАЦИЈА НА ЖЕЉЕЗНИЧКОЈ СТАНИЦИ.

Драга браћо, добро нам дошли!

Иста она љубав и оданост, која је довела нашу драгу браћу из Савске, Моравске, Зетске, Вардарске, Приморске и Врбаске Бановине, исто то одушевљење покренуло је и Вас, да као изасланици Дравске, Дринске и Дунавске Бановине, дођете у Престоницу да се поклоните нашем Узвишеном Краљу и благодарите Му на бризи и очинском старању да наш народ у што краћем времену види у потпуности остварење оних идеала, за које су положене толике драгоцене жртве у темеље наше велике и моћне Краљевине Југославије.

Историјски догађаји од 6. јануара и 3. октобра наговестили су целога нашем народу, да је његов културни и привредни препорођај започео.

Одушевљење и вера са којим су ти велики догађаји поздрављени од Бевђелије до Триглава, најбољи су доказ колико државотворног смисла и колико самопоуздања и вере има цео наш Југословенски народ у своју сјајну будућност, којој нас води Наш Узвишени Краљ.

Дани искушења су прошли и нараштаји који долазе дивље се пожртвовању ове генерације, која је и под победоносним заставама нашег јуначког Краља на бојним пољима, као и под његовим културним вођством у миру — умела себи да извојује у повесници место достојно наших великих предака.

Београд под чијим су се вођством сви велики догађаји у историји нашег народа одигравали, Београд који је и у данима славе као и данима искушења увек био запојен само идејом Југословенства, — тај исти Београд радује се Вашем доласку са истом оном искреношћу и усхићењем, које је осетио приликом ранијих долазака поклонствених депутација наших Бановина дичне нам Краљевине Југославије.

Као представник Општине Београдске, ја Вас, у име Београдског грађанства поздрав-

љам са: Добро нам дошли наша драга браћо, љубав која Вас је довела на поклоњење нашем узвишеном Краљу наћиће одјека у срцима свих Београђана.

Живео наш дични Краљ Александар II!
Живела Краљевина Југославија!
Живели наши драги гости!

ГОВОР ПРЕТСЕДНИКА БЕОГРАДА Г. МИЛОША САВЧИЋА НА СВЕЧАНОМ БАНКЕТУ КОД „СРПСКОГ КРАЉА“

Господо,

У овоме свечаноме моменту, нека прва мисао свију нас буде посвећена Узвишеној личности Њ. В. Краља Александра I, под чијом смо мудрошћу управом дочекали час уједињења целога нашег народа, и који нас води великој и срећној будућности, и нека ми буде дозвољено браћо, да подигнем прву чашу и замолим Свемогућег да подари своју милост, дуг и срећан живот нашем Љубљеном Краљу и Његовом Светлом Дому, и да вас позовем да из пунога срца узвикнемо:

Живело Његово Величанство Краљ Александар II!

Живео Његов Светли Дом!
Живела Југославија!

Браћо и драги гости из Дунавске, Дринске и Дравске бановине,

Ја сам срећан што вас могу поздравити срдачном добродошлицом и примити у братски загрљај у име целога Београда. Ви долазите из наших најлепших и културних крајева наше велике и лепе отаџбине, да поздравите узвишени и патриотски гест нашег Краља, који је будан чувар тековина целога народа и највише јемство за његову срећну и сјајну будућност.

О годишњици 6 јануара, када је кроз забринуте слојеве целога нашег народа од Триглава до Балкана прошао радостан глас, да је Краљ одлучио да између Њега и Његовога народа не буде више посредника, право је да се сетимо свију напора, које су наши претци учинили и жртва које су дали, да би дошао велики дан уједињења нашег дотле раскомаданог народа.

Престоница је необично срећна, што види у својој средини представнике из завичаја Крека, Прешерна, браћу Словенце, што види синове Шумадинаца оних крајева у којима је вођена велика борба за ослобођење од туђин-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

ског притиска, и у чијим домовима још живи успомена и предање о делима Карађорђа, Бирчанина, Проте Матеје, Кнеза Иве од Семберије, и што види синове из Српске Атине — Новог Сада, потомке Светозара Милетића, чији су претци водили борбу пером и оружјем за један циљ и једну идеју и сви сте ви извршиоци великога завештања својих предака, и будите поносни што је тако.

Данас када је Велики Праунук славнога Војда уништио и последње препреке и опасности, које су претиле, да подрију дело многих генерација и безбројних жртава, — будимо свесни да ћемо заслужити признање свога потомства и одужити се завету својих предака, ако се једнодушно и одушевљено окупимо око престола нашега Великога Краља и будемо готови да с Њиме радимо на добру свију нас и целе Југославије, велике и нераздељиве свете Отаџбине наше.

Ја вас браћо молим, да ми дозволите да испијем ову чашу у здравље свију представника трију бановина, са жељом за што већим просперитетом на културном и привредном пољу ваших бановина и целе наше Југославије, и са надом да ћете са данашњег дана понети из своје престонице пријатне успомене.

Живели представници Дунавске, Дринске и Дравске бановине и сви пријатељи!

ПОЗДРАВНИ ГОВОР Г. Д-р МИЛ. СТОЈАДИНОВИЋА НА СВЕЧАНОМ БАНКЕТУ КОД „РУСКОГ ЦАРА“

Драга браћо,

Неколико часова свега раздвајају вас од оног свечаног тренутка када ћете, пред ноћице идеје нашег унутрашњег препорођаја и јединства излити топле осећаје своје љубави, којом сте задахнути и ви сви и јони многобројни друштвени слојеви ваших бановина у чије ћете име бити данас с правом тумачи исте љубави, признања и оданости. У тој заједничкој манифестацији свесне и искрене љубави ви ћете изразити своје признање дуга за све оне велике тековине које од 6. јануара прошле године чине нову, ширу и, ван сваке сумње, далеко бољу основу за несметани развитак свих народних снага, до јуче спутаних и растргнутих међусобним размирицима и неслогом које би само наш враг могао поново прижељкивати.

Ви ћете ту, пред Краљевским престолом који је данас, у ери снаге и јачег срашћивања народа у једну недељиву целину, постао у још већој мери симбол јединства, рада и полета у свима правцима привредно-културног стваралаштва, симбол вере и нада у далеко срећнију будућност свих Југословена, положити прећутно и заклетву чувања скупно плаћених националних тековина и тиме допринети снажењу нашег утицаја унутра и споља

до степена пуног поштовања свих наших тековина и права. О те чврсте бедеме ваше националне слоге која се ствара у историском процесу ове нове ере разбијаће се сада, као и у даљној будућности, све навале оних који би се дрзнули да у ма којој било форми поремете мирну еволуцију народног живота, тако потребну за правилни развитак сваког друштва.

На путу где вас води та главна мисао љубави и признања допустићете ми да вас поздравим искреном добродошлицом у име Београда, наше заједничке престонице, и, пре и изнад свега, да будем тумач и вашег правог расположења позивајући вас да са овог свечаног скупа упутимо своје топле поздраве и подигнемо прве здравице за дуг и срећан живот нашег узвишеног Краља Александра Првог, кличући му од срца:

Да живи Њ. В. Краљ!

Да живи Његов Краљевски Дом!

(После ових топлих речи упућених Њ. В. Краљу, сви присутни устају а кроз салу се пролама громко: да живи Краљ! да живи Краљевски Дом).

Пошто је музика интонирала народну химну г. Д-р Милослав Стојадиновић наставља свој говор.

Браћо и наши драги гости.

Доласку наших драгих гостију из Дравске, Дринске и Дунавске Бановине на поклоњење своје народном Краљу претходе сјајне манифестације представника осталих бановина који су овде, на класичном месту страдања, борбе и славе Срба, изразили исте осећаје љубави и народног признања. Ваш долазак пада случајно у почетку друге године трајања новог стања, које је до сада већ обележено читавим низом позитивних реформи на свима пољима рада и живота. Допустићете ми да за ту вашу манифестацију у почетку друге године националног препорода вежем своје и ваше непоколебљиве наде, да овим изливом љубави, свести и признања трију бановина које напослетку долазе до свога тако видног изражаја неће ни за трунку умањити оно народно одушевљење које је обухватило целу земљу и које нам служи као залога сигурне и срећне будућности. После свега онога што се је одиграло у последњим месецима, на једној страни у облику здравих реформа за даљи препорођај народне целине, на другој пак у пуном изражају признања целе земље дуга према своје народном Краљу, Краљу препородитељу и ујединитељу нашем, за нас настаје период нових националних прегнућа која ће нас одвести жељеном стању свестраног материјалног и духовног благостања.

Ми не смемо очајавати за оним што је изгубљено у поратним годинама које се постепено предају заборава. Не смемо се, тако

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

исто ни оптуживати међусобно за грехе који су пратили нашу активност стављену у службу тежњи и прохтева који са стварним благостањем народа неимадоше никакве везе. Не смемо зато, јер је освета знак слабости, а мржња одлика ситних. Нама је потребно прикупљање свих народних снага и упућивање ових на пут рада и напретка. Ово у толико пре јер после свих жртава које је наш народ поднео у рату за своје националне слободе, ми немамо снага за бацање, нити смемо допустити да се ове поново троше у међусобној борби, коју могу желети само непријатељи слободе и јединства, па ма на којој страни ови били.

што је инспирисано потребама ближе и даљне будућности свих Југословена и што тим великим народним идеалима потчињава све друге тежње, уз истовремену решеност и одлучност да немилосрдно уклони оно што је на путу остварења тих идеала, зато је, ето, ново стање примљено од свих друштвених редова као једини излаз из кризе и као средство за моћ, величину и престиж наше отаџбине.

Овај дух одушевљења народног који кружи широм целе земље и налази свога одјека изван њених граница није случајан нити вештачки изазван. За признање народа у оваким размерама потребно је да се у истини одигра нешто што ће он осетити као пози-

ЉУБЉАНА

Вама је, браћо, морала пасти у очи смишљеност и разборитост управе и иницијатива које се везују за ново стање. То је данас уочено и признато и изван граница наше стране отаџбине. Битна одлика је овог стања да прикупи оно што је разједињено, да поидне запостављене и слабе, да повеже и слије разноликост интереса и тежња група и појединаца у једну хармоничну заједницу, да упути целокупни народни живот на правац конструктивног рада и културне утакмице са другим народима који брзим корацима измићу испред нас, напослетку да учврсти јединство наше које бејаше осетно поколебано у стању разних фронтва и међусобних прегањања тако великих размера. И за то што се руководи једино и искључиво овим вишим националним обзирима, што пред собом нема никакве друге тежње до ли оне који циљају општем добру и напретку народа и државе, што се ником не свети а сваког прима у братски загрљај националне сарадње, напослетку

тивни преокрет на боље. И народ је то осетио, сада у побољшаној управи која сваку незаконитост и неправду немилосрдно гони, у стварању нових основа за организацију државе, као и у читавом низу основних промена које стварају боље услове за развитак на привредном и културном пољу. Биланс рада од годину дана веома је значајан. Ми који још стојимо под свежим утисцима тешке прошлости не можемо још довољно да осетимо ни њену тежину ни историски значај одлука наших дана. Потребно је да један период мине, е да би поколења правилније ценила сву величину његову с обзиром на битне потребе нације. И поколења ће то признати искрено и непристрасно, онако исто као што ће ценити и наша дела у периоду унутрашњег лутања.

Браћо, Београд је срећан што може да вас поздрави у својој средини, која је ваздан била прожета духом чистог национализма и југословенства. Он се искрено радује вашем доласку и желео би, заједно са вама, да ови

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

свечани дани међусобне љубави и слава буду срећан почетак народног зближења, његове снаге и величине у свима правцима националног стваралаштва.

Они исти обзири који су од вајкада руководили нашег узвишеног Краља када је у питању благостање народа и његова будућност, треба да руководе и нас у свима нашим поступцима, треба да нам уливају нове вере и потстрека за национални полет у далеко већим размерима. Не заборавимо да наша лепа отаџбина пружа најшире услове за несметани развитак појединаца и група и да ћемо само у слози, љубави и међусобном разумевању доћи до пуног изражаја своје снаге, данас потребније него икада раније. Напоследку, не заборавимо никада да смо дужни да чувамо јединство, без обзира на жртве које би пратиле вршење те високе националне дужности и да тиме испуњујемо онај свети завет на који нас стално потсећају пробови наших синова који падоше у борби за наше слободе. У то име, ја вас драга браћо и гости Дравске, Дунавске и Дринске Бановине поздрављам у име Београда још једном са:

Добро нам дошли и живели!

ТЕЛЕГРАФСKE ЗАХВАЛНИЦЕ И ПОЗДРАВИ БЕОГРАДУ И ЊЕГОВОМ ПРЕДСЕДНИКУ

Претседник Општине Београдске, г. Милош Савчић, примио је преко сто поздравних телеграма од стране представника поклонствених депутација, које му у телеграмима најсрдачније захваљују на дочеку који им је приредио Београд и његова Општина.

Ове су захвалнице стигле из свих крајева наше отаџбине, и својом топлином још једном дају пун израз одушевљења, које је за господарило народним душама.

Тако је г. Савчић као претседник Општине Београда, између осталих, примио поздравне телеграме и од ових општина, градова и села Југославије као и представника срезова:

ЉУБЉАНА

При повратку у Љубљану захваљујем вам се на лепом дочеку и гостопримству делегата Дравске бановине, који се са великим одушевљењем сећају свог бивања у Београду.

Д-р Динко Пуц, жупан.

ТЕСЛИЋ

Вама, господине претседниче, целој управи општине и грађанима наше престолнице благодарим најтоплије на срдачном пријему и пажњи указаној претставницима наше општине, члановима поклонствене депутације бановине Врбаске. — За сеоску општину блатначку претседник Саво Врећић.

НОВИ САД

По повратку својим домовима изасланици Дунавске бановине најтоплије благодаре престолничкој општини и њезином господину претседнику као и господи потпредседницима за љубазни и надасве

братски дочек. Ми смо се вратили из Београда са истим осећајима према престолници са којима смо и дошли к вама, те жељно очекујемо час када ћемо вам моћи на својим домовима узвратити свесрдно гостопримство.

Д-р Борота, градоначелник.

ОТОК

Испред грађанства општине Отока среза бос. крупског срдачно захваљујем на величанственом дочеку Врбаске бановине приликом поклонствене депутације Њ. В. Краљу кличући да живи Њ. В. Краљ! Живела Југославија! Живео бјели Београд!

Начелник општине Никифор Кнежевић —

БОС, КРУПА

Дирнут Вашим братским дочеком и гостопримством, осећам пријатну дужност замолити Вас да примите моју и осталих делегата среза бос. Петровца дубоку захвалност.

Председник Општине Гојко Ракић.

БУЗИОСКА

Испред становништва Општине Бузиоске срез Бос. Крупски велика Вам хвала на лијепом дочеку пригодном поклонствене депутације Њ. В. Краљу, одушевљено кличући живио Њ. В. Краљ! Живела велика Југославија! Да живи поносни Београд. — Начелник Општине Мустафић —

ДЕРВЕНТА

По повратку са поклонствене депутације задивљен онако лијепим и срдачним дочеком, којег сте нам Ви приредили, хитам да у име делегата среза Дервентског изразим Вама, господине председниче, искрену хвалу на онако величанственом дочеку. Примите израз мога дубоког поштовања.

Семсибег Абдулах Ефендић — градоначелник града Дервенте

ДОБОЈ

Делегација града Добоја на повратку са поклонствене депутације Његовом Величанству, хита да Вам, Господине Претседниче, најтоплије захвали на срдачном и величанственом дочеку и гостопримству. Нека живи Београд и његов претседник!

Начелник
Хаџимујагић

ЦАЗИН

Делегати поклонствене депутације среза Цазинског не могу да пропусте а да не искажу након повратка својим домовима највишу захвалност Вама, Београду и свима Београђанима на гостољубивости и пријему, уверавајући Вас и овом приликом да наши осећаји и наша срца теже Белом Београду.

Градоначелник
Хасан Торамановић

СКОПЉЕ

По повратку у Скопље сматрам за пријатну дужност да се у име делегације Вардарске бановине захвалим Вама, часништву Општине као и грађанству престонице на срдачном пријему који је оставио незаборављиву успомену код свију чланова делегације.

Претседник Општине Скопске

Михаиловић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

ОЦАК

Овлашћен од свију делегата поклонствене делегације испоставе Очачке хитам да Вам се најсрдачније захвалим на дочеку који сте нам приредили те Вас умољавам да примите изразе нашег особитог поштовања како Ви тако и дични Београђани. Будите уверени да стојимо увек раме уз раме са вама, слог и љубави и жртвовању за Краља и отаџбину. Живио наш дични Краљевски Дом — Начелник Општине Оцак — **Карић Хилмо** — у Босни.

БАЊА ЛУКА

Извршивши своју велику мисију и повративши се својим кућама налазим за потребно да Вам и овим путем најлепше заблагодарим на сјајном дочеку и срдачном пријему, савршеном реду и пажљивом испраћају који је наша дична престолница указала по-

Његовом Величанству нашег витешког Краља испред делегата среза Кључког Врбаске бановине, изражавам Вам најлепшу захвалност на братском гостопримству — градоначелник **Бојић Смајил** —

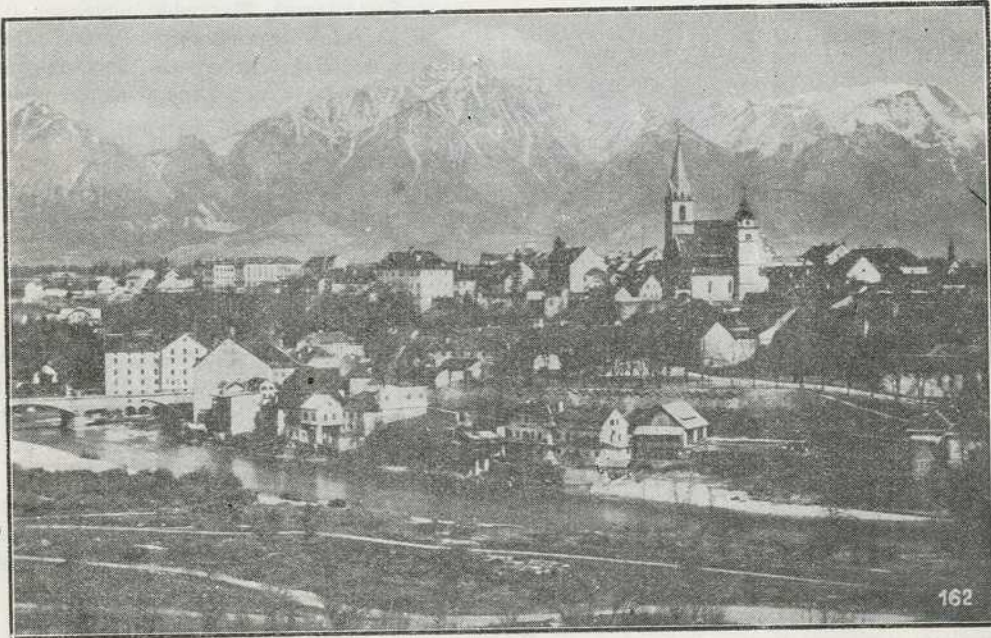
БУКОВАЦ

Сматрам за пријатну дужност да Вам се на искреном и срдачном дочеку нашег делегата Општине Буковичке приликом доласка у поклонствену депутацију Његовом Величанству Краљу Александру Првом најлепше захвалим —

Општина Буковичка — начелник **Бјелобаба**

ЈАЈЦЕ

Вама и целом грађанству милог нам Београда најлепше захваљујем на дочеку, пријему и братском загрљају града и среза Јајца приликом нашег доласка и поклона узвишеном облубљеном и Богом об-

ЦЕЉЕ

клонственој депутацији Врбаске бановине. Примите уверење о мом поштовању и моје искрене поздраве
Претседник Општине Бањалучке
Хамзага Хусејиновић

ВУЧИТРН

Господине Претседниче, враћајући се из Београда на наше Косово не можемо пропустити прилику да Вама и преко Вас свом Београду најсрдачније захвалимо на дочеку и предусретљивости који је био више него братски. Београд је посведочио и овом приликом своју велику љубав према целој земљи а особито према нашем Југу. Примите Господине Претседниче, Ви и Ваши вредни сарадници, нашу најискренију захвалност уз уверење нашег одличног поштовања. У име делегата за Вучитрн

Претседник Општине

Ј. Ђамиловић

КЉУЧ

И данас осећајући расположење које смо имали приподом боравка као поклонствена депутација код

дареном нашем владару Његовом Величанству Краљу Александру I — **Смаил Хаџи Османагић** у име делегата града Јајца.

ТРЕБИЊЕ

На повратку из Београда испред учесника у поклонственој депутацији овдашње општине најсрдачније се захваљујем вама, општинском часништву, свима београђанима на величанственом гостољубивом и братском дочеку, који ће нам остати вечито драга и незаборављена успомена! Живела наш славна престолница. — **Тупачанин Ђорђе**, градски начелник.

ПРЊАВОР

Господине председниче, по повратку из наше славне престолнице хитам да вама као и целом општинском одбору најсрдачније захвалим испред себе и испред осталих делегата среза прњаворског Врбаске бановине на љубазном и сјајном гостопримству приликом нашег доласка у Београд на поклоњење његовом Величанству Краљу Александру првом. — **Лука Станковић**, начелник градске општине Прњавор.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ТРЕБИЊЕ

Са најбољим жељама за свако добро нашег престоног града Београда, делегати поклонствене депутације града Никшића захваљују вам и до живота остају благодарни на искреном и братском дочеку. Заст. председника општине Никшић **Ђуро Новаковић**.

ТЕСАЊ

Приликом поклонствене депутације града Тесња Његовом Величанству Краљу Југославије, примите господине председниче, најлепшу хвалу на срдачном и братском дочеку чланова наше депутације.

Градоначелник **Галијашевић**.

КОТОРВАРОШ

Након сретног повратка сјећајући се братског дочека на којем вас се најлепше захваљујем уз братски поздрав вама и нашим драгим београђанима. — **Ђујица Тепић**, председник општине Скендер Вакуф.

КЉУЧ

И данас осећајући расположење које смо имали пригодом боравка као поклонствена депутација код Њ. Величанства Нашег Витешког Краља испред делегата среза кључког, Врбаске бановине, изражавам вам најлепшу захвалност на братском гостопримству.

Градоначелник **Бојић Исмајил**.

КРЊЕУСА

Грађанство општине вођеничке среза бос. Петровачки одушевљено величанственом дочеку чланова поклонствене депутације моли господина председника да прими израз најтоплије захвалности са покликом: Да вас бог поживи много љета!

Председник **Милан Керкез**.

КУЛЕН ВАКУФ

Овдашња градска општина овијем вам се најсрдачније захваљује на сјајном и братском дочеку ове општине пригодом поклонствене депутације.

КОЗАРАЦ

Испред општине козарачке као и у име свију општинара најтоплије се захваљујемо на срдачном братском пријему и дочеку нашег делегата госп. Хасана Мујагића пригодом поклонствене депутације Врбаске бановине Његовом Величанству Краљу Александру I.

Начелник општине **Хасан Мујагић**.

МОДРИЋ

Као делегат општине врњачке на повратку са поклонствене депутације, захваљујем се најсрдачније вама и свима београђанима на срдачном и братском гостопримству! Живили београђани и њихов председник!

Глигор **Кузмић**.

МОДРИЋ

Најсрдачније се захваљујем на лијепом дочеку приликом поклонствене депутације на 19 децембра, искрене поздраве.

Јусуф **Беговић**, председник општине.

МАГЛАЈ

Општинско вијеће са своје пуне сједнице најтоплије се захваљује високом наслову на указаној части и братској предусретљивости учињеној за вријеме боравка наше поклонствене депутације у Београду. — Начелник градске општине **Узерибеговић**.

ГРАЧАНИЦА

Смаграм за дужност, господине председниче, да вам се у име делегата града Грачанице при повратку са поклонствене депутације Његовом Величанству Краљу најтоплије заблагодарим на срдачном и величанственом дочеку и гостопримству.

Начелник **Халил Беговић**.

ГРАЧАНИЦА

Сазнавши од наших делегата из поклонствене депутације о приређеном свечаном величанственом братском дочеку од ваше стране и ваших београђана — не можемо да пропустимо прилику а да вам се, господине председниче, у име свих грађана наших општина не захвалимо таквом дочеку, који само ви са вашим грађанима можете приредити! Живели и још једном хвала. — Начелник општине Петрово Село **Максимић Стјепан**; начелник општине Добојоваца **Буљубашић Мустафа**; начелник општине Осјеђани **Остојић Никифор**; начелник општине Стамић Ријека **Кујић Мустафа**; начелник општине Карановац **Јанковић Јован**; начелник општине Луковачке **Субашић Ибрахим**, срез грачанички, бановина Врбаска.

ВОЈВОДИНА

У име поклонствене депутације среза темнићског, молимо примите најлепшу захвалност на срдачан дочек и братски пријем која ће нам остати у светлој успомени. Престоница је и овога пута показала да је жижа југословенскога пијемонта и да душу народа разуме више него врло добро! Живео престони град Југославије! Живео Краљ Александар!

Вођа депутације
Коста Д. Димитријевић,
председник општине

ЦЕТИЊЕ

По повратку молим примите изразе братске захвалности на братском дочеку милога Београда. Адвокат **Алекса Матановић**, председник Народне Одбране.

ЦАЗИН

Делегати поклонствене депутације среза цазинског не могу да пропусте а да не искажу након повратка својим домовима највишу захвалност вама, Београду и свима београђанима на гостољубивости и пријему, уверављују вас и овом приликом да наши осећаји и наша срца теже белом Београду. — Вођа поклонствене депутације **Хасан Торамановић**, градоначелник.

БОС. ПЕТРОВАЦ

Дирнут вашим братским дочеком и гостопримством осећам пријатну дужност замолити вас да примите моју и осталих делегата среза Бос. Петровца дубоку захвалност.

Председник општине **Гојко Ракић**

ДВОР

Овлаштен сам да у име општинског поглаварства општинског одбора и цијелог народа ове општине изразим најтоплију захвалност престоном граду Београду, његовом председнику и цијелом општинском одбору на братском дочеку делегата ове општине пригодом поклонствене депутације Врбаске бановине.

Начелник општине Двор **Живковић**.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

БОС. КРУПА

Грађанство општине Бос. Крупа одушевљено величанственим дочеком чланова поклонствене депутације моли господина председника да прими израз најтоплије захвалности са покликом: Да вас бог поживи на многаја љета!

Председник општине Бос. Крупа **Бошко Зељковић**.

ПРИЈЕДОР ОМАР

У име целокупног становништва општине Омарске изволите на указаној пажњи при дочеку делегата поклонствене депутације Његовом Величанству Краљу Александру I, и родољубивом гостопримству примити моју искрену захвалност.

Председник општине **Јокић Никола**.

дочеку приликом нашег бављења у Београду. Част Београду а хвала његовом дичном председнику. Начелник општине Градачац **Мухаремага Громић**.

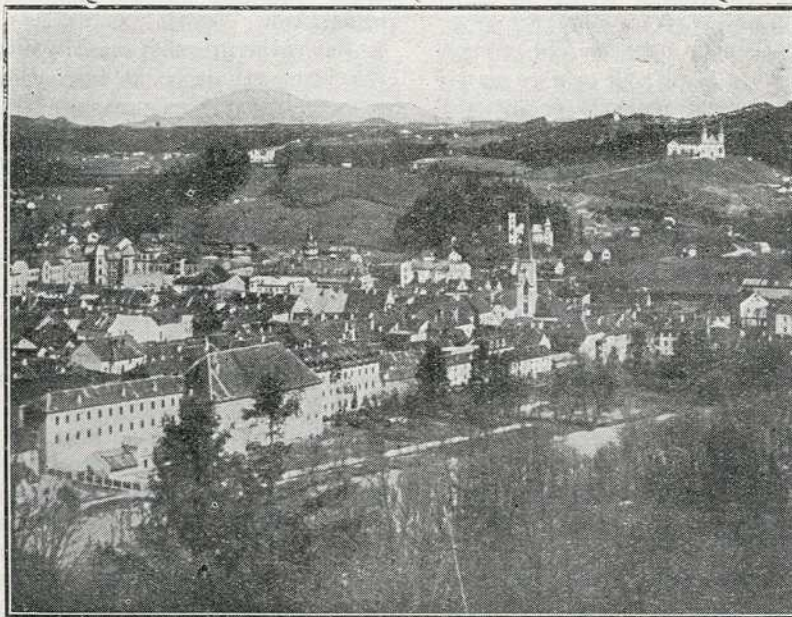
ГЛАМОЧ

По повратку осећамо се дужним изразити вам дубоку захвалност на братском пријему приликом нашег поклонства Њ. В. Краљу.

Делегација среза гламочког.

ЦЕТИЊЕ

Сви учесници поклонствене депутације Зетске бановине били су од вас и ваших сарадника као и драгих београђана свесрдно и братски примљени тако да ће им ти утисци остати у трајној и пријатној успомени! У име свију њих и своје ја вам и овим путем

МАРИБОР**ВРАЊЕ**

Народ општине врањске месуре, среза бос. крупског, најсрдачније се захваљује на величанственом дочеку и братском гостопримству чланова поклонствене депутације.

Председник општине **Лазар Штрбац**.

ВРНОГРАЦ

Општинско веће у Врнограцу најтоплије захваљуј на одушевљеном дочеку чланова поклонствене депутације са искреним поклицима: Живио Њ. Вел. Краљ Александар први! Живео Краљевски Дом!

Велић Деканчевић, пдоначел. **Миле Гогић**.

ПРИЈЕДОР

У име делегата среза приедорског учесника поклонствене депутације Његовом Величанству Краљу Александру I, изволите на указаној нам пажњи при дочеку и родољубивом гостопримству примити најтоплију захвалност.

Председник општине **Капетановић Алибег**.

ГРАДАЧАЦ

Имајте доброту да примите моју и мојих другова најлепшу благодарност на великом и срдачном

на свему изјављујем искрену хвалу и шаљем топле поздраве. — Претседник цетињске општине **Томо Милошевић**.

ТЕСАЊ

Са свечане седнице општинског већа одржане на годишњицу спасоносног корака Његовог Величанства Краља Александра I, — по саопштењу наших делегата поклонствене депутације о вашем љубазном дочеку неможемо миомићи да вам се најсрдачније скупа са нашим делегатима не захвалимо на вашем дочеку, угошћењу као и испраћају које ће им остати незаборавна успомена и сећање, те вам овом приликом желимо срећне божићне благодане са клицањем: Христос се роди!. — За општински уред среза тесањског начелник општине **Мишевић Михаило**.

ТЕСЛИЋ

На данашњој одржаној седници саслушавши наше делегате у поклонственој депутацији нашем Краљу осећамо се дужни захвалити вам, господине председниче, и свој браћи београђанима на лепом братском дочеку, па вас молимо да ту нашу захвалност примите као искреност брата. — Општина Теслић, начелник **Вуковић**.

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СТАПАРИ

Захваљујем на братском дочеку нашег делегата г. Душана Савића приликом доласка поклонствене депутације Зетске и Врбаске бановине. За општину стапарску срез бос. градишка начелник **Ђурађ Поцић**.

ЛАМИНЦИ

Господине председниче, молим вас примите велику хвалу ви и целокупно веће са грађанима престолног белог града Београда на пријему нашег изасланог делегата. Немамо речи да се за указаних му сјајан дочек захвалити можемо. Ваш дочек остаје и остаће у успомени вечито! — За општинско веће у Ламинцима срез бос. Градишка начелник општине **Ковачевић**.

ТУРАЊ

Са своје свечане седнице одржане 5./I. становништво општинске турјачке захваљује вам се на гостољубивом дочеку свога представника у поклонственој депутацији Нашем Узвишеном Краљу!

За општину начелник **Михаило Борковић**.

ТЕСАЊ

Општински одбор ове општине налази за потребно да вас се овим путем насрдначније захвали на сјајном дочеку, лијепом пријему који је наша дична престоница указала поклонственој депутацији Врбаске бановине желећи вам много успеха у раду на корист државе и народа. — **Међо Јањић**, начелник општине.

ВЕЛ. КЛАДУША

Општинско Вјеће у Вел. Кладуши најтоплије захваљује на одушевљеном дочеку чланова поклонствене депутације са искреним покликом живео Њ. В. Краљ Александар II Живио Краљевски Дом! — начелник **Салих Ага Сарајлија**, потначелник **Саво Бабић**. —

ДРВАР

На лепом и срдачном дочеку наших делегата поклонствене депутације Њ. В. Краљу Александру I најсрдачније Вам се захваљује у име града Дрвара — начелник Општине **Јово М. Ловрић**.

БОС. БРОД

Пригодом доласка и бављења наше делегације у поклонственој депутацији Његовом Величанству нашем узвишеном Краљу ваша Општина као и целокупно грађанство указала јој је пуну братску предусретљивост пређашњу и гостопримство — молим Вас господине председниче, да у име моје као и целокупног грађанства ове Општине изволите скупа са грађанством миле нам престонице примити израз наше најдубље братске благодарности — **Новица Мрковић** председник Општине Босански Брод.

БОС. НОВИ

Испред свих делегата Општина среза Бос. Новског који су учествовали у поклонственој депутацији Његовом Величанству Краљу благодарим најтоплије на срдачном и братском пријему Вама и грађанству наше дичне престолнице шаљући Вама наше искрене и братске поздраве — вођа делегације **Хасан Џанкић** градоначелник Босанског Новог.

ЛЕСКОВАЦ

Делегација среза лесковачког по повратку са поклонствене депутације Његовом Величанству, не може да пропусти а да не исказе своју највишу захвалност вама, Београду и свима београђанима на гостољубивом пријему у име делегације!

Мих. Ј. Буринчић.

Председник
општине лесковачке

НОВА ТОПОЛА

Са ванредне седнице општинског вијећа, шаљемо Вам наше поздраве и од срца захваљујемо на братском пријему нашега општинског делегата приликом поклонствене депутације Његовом Величанству Краљу — председник општине **Матаруга**.

ЉУБИЈА

Као делегат општине Љубије, учесник поклонствене депутације Њ. В. Краљу Александру I, благодарим најтоплије на указаној ми пажњи при дочеку као и родољубивом гостопримству.

Председник општине **Мустафа Басић**.

ДУБОВУК

Величанствени дочек делегата поклонствене депутације указан од наше дичне престонице дубоко ће остати урезан у срцима свега народа општине Дубовука среза Бос. Крупа на чему вам овим најлепше благодаримо.

Председник општине **Триво Дрљача**.

БИХАЋ

Вама господине председниче, господи подпредседницима, господи часницима и одборницима као и целом грађанству града Београда најсрдачнија хвала на свечаном и искреном дочеку те гостопримству уз израз особито поштовања — за депутацију среза бихаћког **Јусуф Хоџић**, градоначелник општине Бихаћа.

БОС. ГРАХОВО

На повратку поклонства Његовом Величанству Краљу у престолничком Београду, молим да изволите дичним београђанима изјавити најтоплију захвалност на срдачном дочеку и изразима братске љубави. Посебна хвала и врућих поздрава шаљемо вама, господине председниче, и свој господи одборницима у име општине Босанског Грахова и кличемо: Да живи наша престолница, и наш дични Београд! —

Председник општине **Петар Добријевић**.

СТАЈНИЦА

Након доласка својим кућама хитам да вам се овим путем заблагодарим на братском и срдачном дочеку као и пажњи коју је указала наша дична престолница поклонственој депутацији Врбаске бановине тиме и делегатима наше општине!

Миле Вујасин, председник општине.

БОС. ДУБИЦА

Испред свију општина среза Бос. Дубицког, које су све учествовале преко својих делегата у поклонственој депутацији Његовом Величанству Краљу, шаљем вам срдачну захвалу на пажљивости као и лепом дочеку, које нам том приликом указасте!

Председник општине **Севлић**.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

СЛУЖБЕНИ ДЕО:

Рад Општинског Одбора

ЗАПИСНИК

Тридесет и шесте — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 13. децембра 1929. год. у 6 часова по подне.

Председавао Претседник г. Милош Савчић Деловођа, г. Божидар Павловић.

Од одборника били су г.г.: инж. М. Сокић, Х. М. Ребац, инж. К. Букавац, Б. Ј. Антонијевић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Дим. Г. Станчуловић, Негослав Илић, Алберт Фирт, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, Васа Лазаревић, Светозар Гођевац, Јов. Дравић, Д-р Драг. Аранђеловић, М. М. Стојановић, Драг. К. Милошевић, Влад. К. Петровић, Д-р Љуба Стојановић, Д-р Лазар Генчић, Тјешимир Старчевић, Р. Живковић, Т. Панић, Д-р Б. Пијаде, Р. Ј. Јовановић, Драг. Матејић, Д-р Мића Анић, Милован Матић и Јосиф Фрид.

1.

Прочитан је записник седнице од 14. новембра пр. год.

Одборник г. Васа Лазаревић ставља примедбу да је поводом кратког питања о набавци кола за поливање улица и изношење ђубрета, хтео дати обавештење одбору о једној неправилној радњи Општинског Суда. И ако је то питање покренуо још 11. октобра не пружа му се прилика, да о њему говори. Требало је то питање ставити на дневни ред ове седнице, зашта је он био упутио писмо претседнику г. Савчићу. Истиче да овде није по среди каква малициозна ствар или ствар каприса, већ сматра да треба своју одборничку дужност да испуни до краја. Моли да се у данашњој седници о томе говори.

Претседник г. Милош Савчић одговара г. Лазаревићу да је одбор решио, да г. Лазаревић ту ствар писмено преда Суду, па да се то после стави на дневни ред. Он је одговорио на писмо г. Лазаревића, а овај то прећуткује. Изјављује да не бежи од тога питања само тражи да г. Лазаревић преда то једном Суду као што је и сам одбор желео, а ако то не учини неће допустити да се тој ствари више говори, сматрајући да је г. Лазаревић сам осујетио дискусију тога питања.

Одборник г. Милић Сокић, ставља примедбу да у записник претпрошле седнице није унета његова реч по овом питању. Он је рекао да једном познатом високом чиновнику као што је г. Васа Лазаревић треба допустити да изнесе флагрантне чињенице које спомиње, па макаква ствар била на дневном реду, јер г. Лазаревић тврди да је Општина оштетена са три милиона динара.

Одборник г. Д-р Драг. Аранђеловић, каже да не разуме г. Лазаревића. Види његову

намеру да једну ствар изведе на чистину. Природно је да је и Општински Суд жељан да ту ствар расчисти. Али не разуме зашто г. Лазаревић писмено не саопшти шта има да каже, да то писмено преда Општинском Суду, и овај ће бити дужан да ту ствар изнесе. Не види разлоге г. Лазаревића, да чињенице које би усмено навео, не саопшти писмено Суду, па да се после тачка по тачка дебатује.

За овим је записник примљен.

2.

Прочитан је записник седнице од 16. новембра тек. год.

Одборник г. Клементије Букавац, ставља примедбу да у записнику нема доста ствари које су биле битне за дискусију о трошаринској тарифи. Нема помена о томе зашто предмет тарифе није поверен одборницима, односно зашто им је импутирана мало ласкава особина да нису достојни поверења. Говори се о комисијском извештају али комисија није била ни најмање обавештена и зато је тражила да ствар дође пред одбор. У комисији су се чула разна мишљења, па је једно од њих заступао и г. Букавац: Да је Општински Одбор позван да води рачуна о економској политици коју води Општина, као и да даје директиве и утиче на план општинског рада. Изјављује да је гласао против и захтевао је да то уђе у записник.

Одборник г. Негослав Илић, истиче да је тражио пуну јавност за питања трошаринске тарифе и да према томе он није могао гласати да свега три одборника ту ствар сврше.

Одборник г. Милић Сокић, такође изјављује да је гласао против.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић, одговара да је било више гласања том приликом. Било је одмах иза говора г. Новаковића, а било је и после формулисаног предлога од стране Суда. Када господа кажу да су гласали против онда мисле на прво гласање. Било би у обостраном интересу и Суда и Одбора када би се престало са оптужбама као што је она коју је изнео г. Букавац, који је рекао: да је разлог што одбор није упознат са тарифом у томе што је одбор недостојан поверења да уђе у суштину те тарифе. Таква изјава није пала. Господа одборници су ту и добро се сећају да такве изјаве није било.

Одборник г. Клементије Букавац, изјављује да тражи јавност а да ту јавност Суд не допушта. Приликом гласања о предлогу Суда

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

било је и гласова који су били против. Пита дали ће његове примедбе бити унете у записник.

Претседник г. Милош Савчић: Г. Букавац је казао да је овде изјављено да одбор није довољно компетентан да решава о том питању. Изјављује да није пала никаква изјава у том смислу. Каква би то била пракса кад би два три одборника говорила против у дискусији о једном питању, а кад се гласа они ништа не кажу, да би се у записнику могло означити, да је предлог примљен са два три гласа против. Сваки који хоће да гласа против, мора приликом гласања то рећи, и онда се то уноси у записник.

Одборник г. Д-р Драгољуб Новаковић: Тачно је да је било гласова против. Само се сада чудим што траже да се то унесе у записник када није било поименично гласање. Да га је било, и ми би тражили да у записник уђу ваши гласови против. Међутим има важних ствари којих нема у овом записнику, а то је како је дошло до тога да је постала она комисија од тројице одборника и како је била њена надлежност. Има један говор г. Д-р Генчића, који је казао како та ствар стоји. Када будемо говорили о томе ја ћу узети стенографске белешке па ћу прочитати тај говор да видите на основи чега се могло донети такво решење, и на основи чега смо нас тројица одборника дали Суду одобрење да може поднети министру на потврду трошаринску тарифу а да се не враћа више у одбор. То је важно, а да ли је неко гласао против, када није било поименично гласање то није толико важно.

Претседник г. Милош Савчић, пошто нема других примедба на записник објављујем да је записник од 16. новембра примљен.

3.

Код тачке саопштења деловођа одбора саопштио је да су се извинили одборници г.г.: Михаило Ђурић и Ђура Бајаловић због болести и г.г.: Шемајо де Мајо и Душан Милчевић због пута у иностранство.

Претседник г. Милош Савчић, саопштава да ће г.г. одборници добити програм за дочек браће Хрвата и моли их да 16 ов. м-ца у 5 часова по подне корпоративно изађу на железничку станицу да дочекамо нашу браћу Хрвате, а 17 ов. м-а да изволе сва г.г. одборници учествовати на свечаној одборској седници, која ће почети у 9.30 часова пре подне. Г.г. одборници добиће на време позивнице за свечану представу у позоришту и остало.

Одборник г. Д-р Букић Пијаде, моли Суд да води рачуна о томе да се одборницима достављају позиви благовремено. Требало би се постарати да одборници добију позиве бар 24 часа раније.

4.

Деловођа одбора чита предлог Суда да се Битољској улици да име Жоржа Клемансо, а Црквеничкој име Леди Каудри.

Одборник г. Д-р Новаковић, тражи да се име Битоља да другој улици, а одборник г. Радисав Јовановић да до Таковске буде улица Жоржа Клемансо, а одатле Битољска. Г. Драгиша Матејић прихвата предлог г. Новаковића да се једној од Београдских улица да име Битоља.

За овим је Одбор на предлог Суда АБр. 26820

РЕШИО:

1.— Да у знак трајног сећања на скоро преминулог великог државника пријатељске Француске, Жоржа Клемансо који ће у историји великог рата остати записан као „Отац Победи“ једна од главних београдских улица носи његово име.

Садашња Битољска улица од Поенкареове до Таковске од данас ће се звати улица Жоржа Клемансо.

2.— Да у знак захвалности за велика добротинства која је учинила нашем народу Леди Каудри, једна од београдских улица носи њено име.

Садашња Црквеничка улица од данас ће се звати улица Леди Каудри.

5.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић предлаже избор једне комисије за регулациони план Дедиња. По закону о атару кад се ради о проширењу грађевинског реона онда предлог потиче од Суда одбору и даље Министру Грађевина, али овде је део који обухвата нови Двор Њ. В. Краља на Дедињу са ужом околином који је самим законом о атару већ оглашен као грађевински реон и приликом израде пројекта водило се рачуна о принципима који су били одлучни да тај део уђе у грађевински реон.

Одборник г. Милић Сокић, покреће питање једног комитета за разраду генералног плана. Каже да је г. Савчић од свога доласка за претседника устао противу свију секција и комисија, али да је ова ствар толико важна да би тај комитет требало опет установити, од техничких и санитетских стручњака из одбора а поред њих и еминентних техничара са Универзитета. Изјављује да је лично радио регулациони план Топчидерског Брда и било је важних момената где је видео оправданост садашњег предлога. Ако г. претседник неће комитет већ хоће парциално да ради, онда евентуалне штете за Београдску Општину нека себи припише Суд Општине Београдске.

Претседник г. Милош Савчић: за рад у Општини на првом месту одговара Управа и ја од тога не бежим. Г. Сокић је хтео да истакне да овај Суд неће да сарађује са одборницима. Ја то категорички одбијам. Кад смо позивали одборнике да дођу онда многи од њих кажу: не можемо. Кад се види какве су све измене учињене у генералном плану од стране ранијег Суда и тога Комитета онда можете видети зашто ја то не дозвољавам. Нећу зато што је при таквом раду вршена пресија

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

на Суд. Кад Суд прима одговорност, онда мора да буде посвећен у све ствари и да одлучује о тим стварима. Док смо ми на овом месту друкчије не може бити. А вама допуштамо и зато вас и бирамо да отворено кажете: из тих и тих разлога то не ваља. Примићемо свако правилно гледиште и сваки предлог који учините у интересу Општине. За шест година постојања тога комитета о коме говори г. Сокић чињене су измене на штету и сопственика и приватних па су и господата хтела да свршавају своје личне ствари, а то не сме да буде. Затваране су улице и прављени скверови. А ви нам покажите један пример где смо ми тако урадили. Ми хоћемо то да поправимо. Због таквих експропријација Општина је задужена са шест милиона динара и што треба а највише што не треба, и ми смо доведени у незгоду са таквим радом. Ми хоћемо да сарађујемо са одбором али у интересу Општине а не у интересу приватних. Ја ћу вам показати ствари које сте ви лично радили.

(Овде одборник г. Сокић оштро реагира на последњу изјаву г. Савчића, мислећи да је учињена алузија на његову част, изјављујући да ће своју част оружјем бранити).

Претседник г. Савчић: Ја сам казао да сте ви лично радили а нисам казао да сте радили за вашу личну корист. Немојте ви да се размећете с тим. Ја вам увек стојим готов за сва објашњења у том погледу. Рекао сам то зато што хоћу једанпут да се то расчисти. Ви причате по чаршији о нама такве ствари, а ви сте то највише радили.

За овим је Одбор на предлог Суда АБр. 26948

РЕШИО:

Да се образује једна комисија одборника, која ће са Судом извршити преглед израђеног регулационог плана за Дедиње и околину на делу који је законом о атару већ оглашен као грађевински реон, пре него што би Суд на основу тога прегледа издејствовао потребно одобрење.

У ову комисију Одбор је изабрао следећу г.г. одборнике: Кирила Савића, Д-р Букића Пијаде, Ђуру Бајаловића и Драгишу Матејића.

По свршеном послу комисија ће поднети извештај Суду.

6.

Деловођа одбора прочитао је предлог о давању концесије за рекламе на трамвајима фирми Халбрајх.

После питања одборника г. Д-р Драг. Новаковића да ли је то наша домаћа фирма и објашњења потпретседника г. Зађине Одбор је на предлог Суда АБр. 26960

РЕШИО:

Да се право постављања држалица на трамвајима уступи фирми Халбрајх под следећим условима:

1.— Да све viseће рукодрже према приложеној крушкастој мустри, има дати и монтирати бесплатно;

2.— Да се рекламно право простире искључиво на покретне капице на рукодржима;

3.— Да кирија на сваку рукодрж буде 25.— динара годишње.

4.— Да рок трајања буде пет година и

5.— Да се све рекламне ручице имају одмах и у свима трамвајима и у исто доба наместити.

7.

Потпретседник г. Д-р М. Стојадиновић: на дневном је реду једна веома важна тачка: одређивање доприноса према закону о путевима и избор комисије за класификацију општинских путева. По закону о путевима, они се деле у два реда. Путеви првог реда граде се из државних и општинских средстава и из доприноса самоуправних тела, а онда долазе путеви другог реда који треба ближе да се обележе. Ми предлажемо да се изабере једна комисија стручњака, да то реши.

У погледу максимирања надница за основицу код одређивања доприноса, Суд предлаже да висина тога доприноса износи 30.— динара. По чл. 40. закона о путевима постоји извесна прогресија: лица која плаћају до 500.— динара годишње порезе имају два радна дана кулечења. Број дана кулечења расте прогресивно према величини годишње порезе.

Од нас се тражи да то урадимо шта више добили смо и акт од Министра Финансија којим се потсећамо на извршење ових законских обавеза. Не треба се бојати да Суд неће моћи технички организовати посао, за оне пореске обвезнике који место плаћања буду хтели да кулече. Ми ћемо упутити позив на грађанство и предузети мере да се дође до наплате. За ову годину има да се наплати 50% од онога што би се платило за целу годину. Онај који би на пр. имао да плати 100.— динара платиће за ову годину 50.— динара. Да се не би сусрела плаћања у овој и идућој години ми морамо предузети хитне мере да се тај допринос наплати. Суд налази да надница од 30.— динара није велика и да је треба узети за основицу. Ми смо на прагу великих радова, и Општини су потребни извори прихода.

Одборник г. Алберт Фирт, каже да је закон предвидео кулечење и да одбор може решавати само о висини наднице. Предлаже да та надница с обзиром на велику привредну кризу и на велики број незапослених људи, износи 20.— динара.

Одборник г. Д-р Драг. Новаковић, наводи да је закон прављен за целу земљу и да према томе свака општина може одлучити висину тога доприноса, па није искључено да једна сеоска општина донесе одлуку да тај допринос износи 1.— динар. Моли да општин-

ски одбор донесе решење, по коме би, с обзиром на велике трошаринске ставове, овај допринос био исправка тешких терета који ће пасти на Београд. Предлаже да допринос буде 15.— динара.

Одборник г. Д-р Страшимир Милетић: ако приход од тих доприноса долази искључиво у касу Општине Београдске и служи за изградња улица, онда немам ништа против тога да буде 30.— динара, али молим да се грађанство ослободи тротоарске таксе, јер има грађана који плаћају више него што је Општина платила предузимачу.

Одборник г. Негослав Илић: предлаже да се изврши прорачун наднице за све слојеве грађанства. Не може надница човека који плаћа 10.000.— динара порезе бити иста као и надница једног радника и занатлије, јер већ 6—7 месеци влада беспослица и велики је број радника који раде само сезонске послове.

Одборник г. Клементије Букавац: надница једног просечног радника јесте 28—30.— динара, а кад се узме да он ради само половину времена, онда је та надница око 14.— динара, а кад се још одбије и осигурање онда се она своди на 10—11.— динара на дан.

Потпредседник г. Д-р Стојадиновић: немогуће је да ово диференцирање дође до изражаја код одређивања максимума надница, него долази до изражаја у броју надница. Од свих самоуправних и државних чиновника то је већ наплаћено. Ако одбор налази да су умесни разлози у погледу смањивања наднице онда да узмемо 25.— динара на место 30.— али да не идемо испод тога. Закон каже: „одговарајућа просечна надница обичног радника“ а затим одмах додаје: „према локалним приликама“. Дакле у Београду то не може бити испод 25.— динара. Има градова у којима се та надница креће од 25.— до 35.— динара. Ми смо предложили 30.— динара а по вашем предлогу задржали смо се код 25.— динара.

Одборник г. Јован Дравић, предлаже да се ово питање решава упоредо са општинским буџетом, јер мисли да ће се трошаринским наметима добити толико материјалних средстава да се грађани не морају оптеретити овим новим теретом.

Претседник г. Савчић: ефекат овог доприноса још се не може знати, јер се тај ефекат одређује према просечној надници. У Београду нема наднице испод 35.— динара, а оне иду до 40 и 45.— динара. Ми морамо донети одлуку и ви можете решити да буде 2.— динара али је друга ствар да ли ће се то примити.

Одборник г. Хасан Ребац: предлаже да ова надница буде 15.— динара с обзиром на велико повећање терета.

Одборник г. Радисав Јовановић: предлаже да надница износи 20.— динара, јер и за највећег богаташа који плаћа 100.000.— дин.

порезе није много да плати 800.— дин. годишње.

Одборник г. Милован Матић: треба се побринути да Београд привредно и трговачки напредује и да буде центар Србије и Војводине па ће он моћи дати пун приход Општини, а ако буде назадовао онда ће се морати смањити и ови садашњи терети. На једној од првих седница која би се одредила да се о том питању говори могао бих изнети податке из којих се види да Београд назадује и да се онеспособљава за такмичење са осталим градовима.

Одборник г. Д-р Лазар Генчић: Често смо слушали овде како Општина дугује. Наш рад је управљен на то да Београд напредује и да се изграђује. Морамо бити спремни да плаћамо, и кад плаћамо треба да видимо резултате. Цифра коју је предложио г. Новаковић не може да се прими јер би то било деградрање београдских радника. Ми имамо да се решимо за цифру од 20.— или 25.— динара. Најбоље је да г. претседник стави на гласање предлог Суда да та цифра буде 25.— динара, а постоји предлог г. Радисава Јовановића, за 20.— динара, па да решимо.

За овим је по предлогу Суда АБр. 26839 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да у комисију за класификацију општинских путева уђу одборници г.г.: Клементије Букавац, Ђура Бајаловић и Ранко Живковић.

2. — На допринос пореских обвезника на име наднице, према закону о самоуправним путевима, у Београду износи 20.— динара на дан.

8.

На предлог Суда АБр. 26952 Одбор је

РЕШИО:

Да се образује једна комисија одборника, која ће заједно са Судом одредити нове границе трошаринског реона, с обзиром на проширење атара Општине Београдске, а у вези новоодобрене Уредбе и трошаринске тарифе.

У ову комисију Одбор је изабрао следећу г.г. одборнике: Благоја Антонијевића, Крсту Гиновића, Димитрија Санчуловића, Алберта Фирта, Ђуру Бајаловића и Д-р Лазара Генчића.

9.

На предлог Суда АБр. 26819 Одбор је

РЕШИО:

Да у комисију за избор поротника за 1930. годину за Првостепени Суд за град Београд и Београдски окружни Суд уђу следећа г.г. одборници: Влада Петровић, Алберт Фирт, Д-р Страшимир Милетић, Јован Дравић и Хасан Ребац.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.R

Овлашћује се Суд, да у сагласности са комисијом достави спискове поротника помешним судовима.

10.

Код тачке „наименовање улица“ Потпретседник г. Зајина обавештава Одбор о резултатима конференције Суда и одборника, која је одржана 12 ов. м-ца и на којој се појединачно дискутовало питање назива тих улица. Затим чита предлог према редакцији Суда и одборника.

У дискусији која се развила по овом питању узели су учешћа г.г.: Д-р Лазар Генчић, Драгиша Матејић, Алберт Фирт, Д-р Букић Пијаде, Д-р Страшимир Милетић, па је Одбор на предлог Суда АБр. 23905

РЕШИО:

Да се данашња Авијатичарска улица назове улицом Твртка Великог, Алексиначка улицом Генерала Рајевског, Аранђеловачка ул. Марулићева, Ариљска ул. Пека Павловића, Андрејевичка ул. Сердар Јола, Бабунска ул. Војводе Бабунског, Београдска ул. Хартигова, Барањска ул. Новице Церовића, Бојина ул. Саве Текелије, Бољевачка ул. Светозара Марковића, Бугарчића Сокаче ул. Генерала Лешјанина, Вајфертова ул. Војводе Путника, Велешка ул. Миклошићева, Веселинова ул. Генерала Хорватовића, Винковачка ул. Шеноина, Владетина део Александрове до Ратарске ул. Карнецијева, Влајковића од Дечанске до Косовске, Војводе Богдана ул. Милорада Шапчанина, Војводе Мишића ул. Франше д'Епере, Војводе Путника ул. Краља Звонимира, Главашева ул. Патријарха Рајачића, Гробљанска део до Гробља до Вишњичког Друма ул. Адмирала Пико, Грочанска ул. Бана Иваниша, Даничићева ул. Алексе Ненадовића, Дворска ул. Бријанова, Девојачка ул. Косовке Девојке, Деспотовачка ул. Љутице Богдана, Драшковићева ул. Прерадовићева, Дрењичка ул. Гргура Нинског, Дубљанска — део од Браничевске до Престолонаследника Петра, Дубљанска од Престолонаследника Петра на даље ул. Церска, Генерала Ковачевића ул. Свете Симића, Жељинска ул. Људевита Посавског, Жупска ул. Милашева, Зајечарска ул. Хрвојева, Занатлијска ул. Љубе Недића, Зеничка ул. Кватерникова, Злетовска ул. Велгушка, Зорина ул. Кнегиње Зорке, Ивањичка ул. Љубе Ковачевића, Ивина ул. Кнеза од Семберије, Ивковићева ул. Кајмакчаланска, Јагодинска ул. Цанкарева, Јањићева ул. Стевана Сремца, Јасеничка ул. Добре Митровића, Јастребачка ул. Томазеова, Јове Илића ул. Војводе Степе, Кајмакчаланска ул. Краља Александра, Капетан Гарашанина ул. Зеке Буљбаше, Качаничка ул. Вразова, Кичевска део од Кумановске до Стишке, Кланичка ул. Лисинског, Колумбова ул. Мицкијевића, Кошу-

тићева ул. Велимира Теодоровића, Крагујевачки Друм даље од предграђа Краљице Мараје, Краљева ул. Стевана Првовенчаног, Краљице Марије на Вождовцу ул. Прешернова, Кратовска ул. Ђорђа Кратовца, Крижевачка ул. Бијанкинијева, Крупањска ул. Краља Бодина, Лауданова ул. Стојана Протића, Левачка ул. Корнелија Станковића, Лепеничка ул. Михајла Гавриловића, Лесковачка улица Мехмеда Соколовића, Личанска ул. Личка, Љубовијска ул. Андре Николића, Љутице Богдана ул. Кнеза Александра Карађорђевића, Љутомерска ул. Влаха Буковца, Мајданска први део од Мајдана до Цареве Ђуприје ул. Сање Живановића, Мајданска други део Косте Главинића, Макензијева ул. Цара Николе II, Масуричка ул. Војводе Танкосића, Матошева ул. Рачког, Милетићева ул. Светозара Милетића, Милоша Поцерца од Булеvara Ослобођења до Зрињског Франкопана ул. Пастерова, Мионичка ул. Милована Глишића, Митровићка ул. Анте Божићевића, Млавска ул. Милана Милићевића, Мокролушка ул. Кулина Бана, Моравска ул. Штросмајерова, Моришка ул. Јована Суботића, Московска други део од Кичевске па даље ул. Сазанова, Мраовића Сокаче ул. Митрополита Мраовића, Мутапова ул. део од Његушеве до Милешевске ул. Каленићева, Незнаног Јунака ул. Војводе Пријезде, Обилићева ул. Тршћанска, Обреновачка ул. Милорада Митровића, Орловска ул. Орловића Павла, Павина ул. Јове Илића, Параћинска ул. Валтазара Божишића, Петрињска ул. Истарска, Пожешка ул. Јаше Игњатовића, Позоришна ул. Француска, Поштанска ул. Старца Вујадина, Престолонаследника ул. Краљевића Томислава, Приједорска ул. Толстојева, Приморско Сокаче ул. Хварска, Раваничко Сокаче ул. Марка Миљанова, Ратарска ул. Краљице Марије, Реонска ул. Стјепана Љубише, Реонска Јужни Булевар од Булевара Ослобођења до Краља Александра, Реонска Северни Булевар од Краља Александра до Панчевачког моста, Рековачка ул. Алекснадра Стамболијског, Савезничка ул. Чолак Антина, Свилајничка ул. Димитрија Катића, Сврљишка ул. Лукијана Мушицког, Сењачка ул. Миодрага Давидовића, Сењачко Сокаче ул. Владете Ковачевића, Срњска ул. Политова, Скопљанска ул. Пашићева, Славујска ул. Димитрија Туцовића, Слобода ул. Гајева, Словеначка ул. Милована Миловановића, Сремска ул. Милорада Драшковића, Станична ул. Александра Глишића, Студеничка први део Краља Александра до Краља Милана ул. Јована Ристића, Студеничка други део од Краља Милана до Болница ул. Гарашанинова, Сушачка ул. Ријечка, Тамнишка ул. Супилоза, Темишварска ул. Генерала Ковачевића, Тителска ул. Темишварска, Топчидерска ул. Фабрисова, Топчидерски Друм ул. Војводе Мишића. Трговачка

ул. Николе Спасића, Ђупријска ул. аЛзара Со-
чице, Уједињење ул. Османа Ђикића, Фран-
цуска ул. Петра Мркоњића, Хајдук Вељка ул.
Јањићева, Царинско Пристаниште ул. Браће
Крсмановића, Цвијићева ул. Држићева, Ча-
чанска ул. Адмирала Вуковића, Чика Јовина
ул. Лазе Лазаревића, Чика Павлова ул. Јири-
чекова, Чиновничка ул. Драже Павловића,
Чубурска (део на Неимару) ул. Петра Кочи-
ћа, Штросмајерова ул. Цвијићева, Шумадијска
— Булевар Ослобођења (од Славије до
Топовских Шупа) Нови Авалски Друм ул.
Шумадијска, парк у Карађорђевој улици, да
се назове парк Луке Ђеловића.

Г. Д-р Стојадиновић саопштава одбору
представку више стотина грађана из Палилу-
ле, који траже да се једна од споредних ули-
ца назове именом Д-р Драгослава Поповића
у знак захвалности грађана тога краја према
њему, који је бесплатно лечио сиротињу и
жртвовао се за сиротне слојеве. Изјављује
да Суд не прави од тога питање и нема пред-
лог, али да је дужан да лојално упозна од-
бор са овим тражењем.

На предлог Д-р Букића Пијаде одбор је
већином гласова решио, да се Височка улица
зове ул. Д-р Драгослава Поповића.

Осим тога Одбор је на предлог Д-р Ген-
чића начелно решио, да се приликом давања
имена новим улицама резервише по једна
улица за ул. старог Београђанина и једну од
признатих наших жена јавних националних
радница.

11.

Потпредседник г. Зађина обавештава Од-
бор да Кројачка Задруга „Напредак“ није би-
ла у стању да положи кајуцију у 50.000.—
динара као гаранцију да би му могао бити
уступљен штоф за израду зимског одела за
особље Дирекције Трамваја и Осветлења.
Пошто је зима већ почела, изради овог одела
требало би приступити одмах.

Затим је на предлог Суда АБр. 26961 Од-
бор је

РЕШИО:

Да се одборска одлука од 25. октобра
1929. год. АБр. 23147 о изради зимског одела
за особље Дирекције Трамваја и Осветлења
поништи, и да се израда тог одела уступи
Влади Митићу, кројачу из Београда, под ис-
тим условима као што је било уступљено
Кројачкој Задрузи „Напредак“ и по истој це-
ни, т. ј. 450.— динара по једном пару. Овај
издатак од 234.000.— дин. да падне на терет
буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за
1929. год. парт. 9. поз. 1.

12.

Деловођа Одбора обавештава, да су при-
спеле две молбе, и то: једна г. Владе Митића,

трговца а друга г. Милорада Петровића, тр-
говца. Први је осуђен на месец дана затвора
извршном судском пресудом по закону о за-
штити индустријске својине, а други на два
месеца дана затвора због дела браколомства.
Обојица су поднели представке г. Министру
Правде, да им се казна затвора замени новча-
ном казном. Министарство Правде сада тра-
жи од Суда и Одбора мишљење о томе, да ли
молиоци заслужују да им се изађе у сусрет.

За овим је на предлог Суда АБр. 26818
Одбор

РЕШИО:

Да комисија од три одборника и то: г.г.
Д-р Драгољуба Аранђеловића, Милована Ма-
тића и Радисава Јовановића заједно са Судом
проуче молбе г.г. Владе Митића и Милорада
Петровића, трг. оvd. и донете одлуке по њи-
ховим тражењима доставе Министарству
Правде.

13.

На предлог Суда АБр. 25939 и 26812 Од-
бор је

РЕШИО:

1. — Да се за Основну Школу у пред-
грађу Краљице Марије закупе зграде Облас-
ног Одбора Друштва Црвеног Крста у Пави-
ној улици по цени од 1.800.— дин. месечно.
Закуп да се рачуна од 1. децембра ове год.
и да траје три године с тромесечним правом
отказа.

Издатак да падне на терет парт. 25. поз.
11. буџета за 1929. годину.

2. — Да се одлука Одбора од 25. окто-
бра 1929. год. о закупу зграде за Првостепе-
ни Суд за град Београд, измени у толико,
што ће закуп место шест месеци трајати три
године.

14.

На предлог Суда АБр. 25039, 25044 и
26813 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се за смештај жандармерије Ко-
месаријата Топчидерске Полиције у Желез-
ничкој Колонији закупи зграда Војимира С.
Ђукнића, која се састоји из пет одељења, по
цени од 700.— динара месечно, почев од 1.
новембра 1929. год.

Исплата пада на терет парт. 25. поз. 11.
буџета за 1929. год.

2. — Да се за смештај жандармерије Ко-
месаријата Топчидерске Полиције у Желез-
ничкој Колонији закупи зграда Петра К. Пе-
шића са свима просторијама згради, по цени
од 1.000.— динара месечно, почев од 1. но-
вембра 1929. год.

Исплата пада на терет парт. 25. поз. 11.
буџета за 1929. год.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

3. — Да се за потребе Комесаријата Топчидерске Полиције узму под закуп две зграде Алексе Владисављевића на Дедињу у улици Престолонаследника Петра бр. 63. по цени од 3.500.— дин. месечно кирије, с тим да овај закуп траје шест месеци.

15.

На предлог Суда АБр. 17368 Одбор је
РЕШИО:

Да се за смештај антитуберкулозног диспанзера Општине Београдске узме под закуп зграда г. М. Кнежевића у Синђелићевој ул. бр. 2., по цени од 4.000.— динара месечно кирије.

Поводом овога решења одборник г. Д-р Љуба Стојановић као покретач и поборник антитуберкулозне акције у подужем говору и пробраним речима честитао је Суду и Одбору на решењу овога питања. Желети је да се не остане на томе, пошто је данак који Београђани плаћају туберкулози доста велики, јер износи сваке године око 1.000 мртвих, а десет пута толико болесних који чекају смрт, док на сваког од ових долазе најмање двојица који су у опасности да постану туберкулозни.

16.

На предлог Суда АБр. 24855 Одбор је
РЕШИО:

Да се предложена измена регулације ново пројектоване улице бр. 23 усвоји, и да се одустане од просецања те улице на делу између Балканске и Босанске.

Ову одлуку доставити Министарству Унутрашњих Дела и Грађевина ради одобрења.

17.

На предлог Суда АБр. 26533 Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри кредит у суми од 812.780.83 динара за довршење зграде Дирекције Трамваја и Осветљења и посао исплати Техничком Предузећу П. Штрунку и Св. Соколовићу. Издатак пада на терет буџета Трамваја и Осветљења, парт. 9/26.

18.

На предлог Суда АБр. 25484 Одбор је
РЕШИО:

Да се Петру Бајагићу врати задржата 5% допунска кауција за лиферијацију каменог материјала одобреног решењем Одбора АБр. 19359 од 10.X.1927. год., пошто је испорука завршена још у 1928. години.

19.

На предлог Суда АБр. 25535 Одбор је
РЕШИО:

Да се расходује по односним књигама Управе Водовода следећи материјал:

1. један комад Е-штика од 125 мм у дин. 167.70
2. 2 ком. блинд фланшне од 125 мм у дин. 67.60

Укупно Динара 235.30

20.

На предлог Суда АБр. 26183 Одбор је
РЕШИО:

Да се расходује дужна кирија умрле Јулке Николић од динара 6000.— пошто нијј оставила никаквог имања из кога би се ова кирија могла наплатити.

21.

На предлог Суда АБр. 25459 и 26030 Одбор је

РЕШИО:

1.— Да се угинули коњ „Мишко“ Вознога Парка расходује и испише из инвентара Возног Парка.

2.— Да се убију три коња оболелих од сакагије и то: под бр. 149, 111 и 120 и да се расходују по односним књигама.

22.

На предлог Суда АБр. 25554 Одбор је
РЕШИО:

Да се Милану С. Јојкићу уступи на послу пнеуматичка сака за износ фекалија под овим условима:

1.— Да концесионар сав утрошени бензин и мазиво које ће се при сваком пуњењу измерити Општини по цени коју Општина плаћа.

2.— Да за све време употребе надокнади Општини дневницу шофера који ради са саком.

3.— Да све евентуалне оправке које би се указале за време рада, концесионар изврши о свом трошку.

4.— Да концесионар плаћа кирију за саку дневно 200.— динара.

23.

На предлог Суда АБр. 26020 Одбор је
РЕШИО:

Да се ослободи имање масе поч. Д-р Мите Николића у Таковској ул. бр. 8. од намераване експропријације за проширење Дечијег Обданишта, пошто је за исто престала потреба.

24.

На предлог Суда АБр. 25015 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудације комисије о пријему извршене канализације у згради Општинске Кладнице и да се предузимачу Влајку Гранжану поврати основна кауција.

25.

На предлог Суда АБр. 27173 Одбор је
РЕШИО:

1.— Да се одобри протокол колаудације о извршеним радовима машинског уређаја на новој Општинској Кладници, према коме вредност истих износи суму од динара 5,040.102.63 као и одобри за ликвидацију овога посла накнадни кредит у износу од динара 102.588,13.

2.— Да се врати допунска кауција која је задржата по чл. 2. Уговора.

3.— Да се признаду фирми Шкода трошкови за поновну монтажу само за оне машинске делове који су већ били једном постављени па по том демонтрани, а у циљу њиховог обезбеђења, док се Кланица не буде пустила у рад.

Исплата целог остатка од 3,922.467.53 динара да се изврши и то: 1,200.000.— динара као тромесечна рата одмах на терет буџет. партије 42/2, а остатак од 2,722.467.53 динара да се исплати из новог буџета у који се та сума има унети заједно са интересом.

26.

На предлог Суда АБр. 24093 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол колаудације о прегледу и пријему централног грејања у згради Мушког Склоништа у улици Милоша Поцерца, као и да се врати допунска кауција инжењеру Милошу Радојловићу.

27.

РЕШИО:

1.— Да се усвоји протокол колаудације о извршењу калдрме од ситне коцке у Шумадијској улици према коме вредност извршених радова износи суму од динара 448.225.45 и да се преглед и пријем колаудације сматра

као суперколаудација, пошто су се радови у току целе године добро одржали.

2.— Да се врати допунска кауција у износу од 5%, која је задржата приликом исплате појединих рата.

3.— Да се предузећу исплати сума у динара 40.419 колико износи разлика до сада извршеног посла и исплаћених рата.

Издатак пада на терет партије 37. поз. 5. буџета за 1929. годину.

28.

На предлог Суда АБр. 26222 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему нове зграде Основне Школе на Вождовцу и да се предузимачу Таси Милојевићу поврати основна кауција.

29.

На Предлог Суда АБр. 27176 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему нове зграде Основне Школе у Булбулдери и да се Предузећу „Рад“ поврати основна кауција.

Седница је закључена у 9.30 часова у вече.

Претседник

Деловођа,
Бож. Л. Павловић, с. р.

Београдске Општине,
Милош Савчић, с. р.

Правила Фонда за Подизање Занатлиског ученичког Дома у Београду

Чл. 1.

Да би се подигао национални дух, поправило морално здравствено стање занатлиских ученика-шегрта, и створио здрав привредни подмладак, оснива се: *Фонд за Подизање Занатлиског ученичког Дома у Београду.*

Седиште Фонда је у Београду.

Фонд има свој округао печат са натписом: *Фонд Занатлиског Ученичког Дома у Београду.*

Задатак Фонда

Чл. 2.

Задатак је Фонда: да у Београду што пре подигне један, или по потреби и више ученичких домова, где би деца, која уче занат, добила поред преноћишта и осталу обскрбу.

Средства Фонда

Чл. 3.

Остварење свог задатка Фонд ће обезбедити из следећих средстава:

А. Годишњом помоћу: 1) Општине града Београда, 2) Министарства Трговине и Инду-

стрије, 3) Министарства Народног Здравља — Одељење за социјалну политику, 4) „Привредника“ у Београду, 5) Београдског Занатлиског Еснафа, 6) Занатске Коморе у Београду, 7) Земаљског Савеза Занатлиских Удружења, 8) Лекарског Удружења у Београду, 9) Фонда Занатског Дома у Београду.

Б. Прилозима: 1) чланова утемељача са прилогом 200.— дин., 2) чланове добротвора са прилогом 1.000.— дин., 3) чланова великих добротвора са 5.000.— дин., 4) разних хуманих друштава, за које ће се установити нарочите дипломе у које ће се убележавати сума приложена.

В. Легатима — завештањима појединих лица.

Г. Разним другим добровољним прилозима.

Чл. 4.

Зграде Дома подизаће се:

1) На земљишту, које Општина града Београда уступи Фонду за овај циљ;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

2) На земљишту, које Фонду поклоне поједини грађани;

3) На земљишту, које Фонд купи за исту сврху.

Управа Фонда

Управу Фонда Дома сачињавају 9 чланова, од којих по једног делегирају: Општина града Београда, Лекарско Удружење у Београду, Београдски Занатлиски Еснаф, Фонд Занатског Дома у Београду, Земаљски Савез Занатлиских Удружења и Занатски Пензиони Фонд у Београду: остала три члана бира годишња скупштина утемељача и добротвора. Њихов мандат траје две године.

Управа се сама конституише и из своје средине бира: председника, потпредседника, секретара и благајника.

Надзор над радом Управе вршиће Одбор од 5 чланова, кога састављају по један представник Министарства Трговине и Индустрије, Министарства Здравља, Општине града Београда, Занатске Коморе и Београдског Занатлиског Еснафа.

Ближе одредбе о раду и управљању Дома прописале се посебним правилником Управа Фонда на основу ових правила.

Дужности Управног Одбора.

Чл. 6.

Дужности Управног Одбора су следеће:

1) Да се стара о прибављању средстава Фонда Дома.

2) Да руководи имовином Фонда Дома и ради на подизању Дома.

3) Да поставља и отпушта потребно особље Дома и одређује њихове плате.

4) Да врши све припреме за годишњу скупштину: одреди дан њеног одржања и дневни ред за исту.

5) Да припреми извештај о своме раду у прошлој години за годишњу скупштину чланова утемељача и добротвора Фонда.

6) Да решава о свима издацима. Решења се доносе већином гласова присутних чланова Управног Одбора, а пуноважна су кад је седница присутна надполовична већина чланова Управног Одбора. Налогe за исплату даје претседник односно потпредседник и дежурни члан Управе.

7) Да издаје дипломе члановима добротворима.

Седнице Управног Одбора одржавају се једанпут месечно, а по потреби и чешће. Њих сазива претседник односно потпредседник.

Скупштина чланова утемељача и добротвора Фонда.

Чл. 7.

На позив Управног Одбора у почетку сваке године, а најдаље до 31 марта састаје се скупштина чланова утемељача и добротвора Фонда Занатлиског Ученичког Дома.

Скупштина је пуноважна кад је на њој присутно више од половине живих чланова Утемељача и Добротвора. Ако приликом првог сазива не дође довољан број чланова, скупштина се одлаже за четрнаест дана. По истеку тога рока, скупштина ће се одржати са оноликим бројем чланова, колики буде дошао и донете одлуке биће пуноважне.

Скупштином руководи Управа. Скупштина бира из своје средине: секретара и два оверача записника, који су у исто време и бројачи гласова.

Све одлуке скупштине доносе се простом већином гласова присутних чланова Утемељача и Добротвора.

Чл. 8.

Дужности и права скупштине чланова Утемељача и Добротвора следеће су:

1) Да дискутује о извештају Управног Одбора, о његовом раду у прошлој години: да тај извештај прими или одбаци. У првом случају даје разрешницу Управном Одбору, а у другом бира Анкетни Одбор од 5 чланова Утемељача и Добротвора за преглед рада Управе. Док ради Анкетни Одбор Управа се сматра суспендованом и дужна је ставити Анкетном Одбору на расположење књиге и целокупну имовину Фонда.

2) Анкетни Одбор ће сав рад Управе прегледати у што краћем времену, најкасније за два месеца по одржању редовне скупштине, на којој је он биран, сазвати ванредну скупштину чланова Утемељача и Добротвора и њој поднети исцрпан извештај о нађеном стању.

3) Скупштина на основу извештаја Анкетног Одбора доноси своју одлуку о давању разрешнице суспендованом Управном Одбору или оптужби.

4) По пријему извештаја скупштина бира нова три члана за Управу Фонда Дома како је то предвиђено у чл. 5. првом ставу. Избор се врши тајним гласањем и у Управу могу бити изабрани понова и стари чланови Управе.

Чл. 9.

Ова правила ступају на снагу кад их одобрѝ Занатска комора и потврди надлежни Министар.

Прелазна наређења:

Све припремне радње: око прикупљања легата и осталих прихода, подизања Дома и уписа првих чланова Утемељача и Добротвора, свршиће Управа Београдског Занатлиског Еснафа са привременим делегираним представницима. Кад се упише 100 чланова Утемељача и Добротвора, Управа Београдског Занатлиског Еснафа сазваће одмах скупштину утемељача и Добротвора Фонда, на којој ће се извршити избор чланова за Управу Фонда.

ЗАНАТЛИСКИ ЕСНАФ

Града Београда

КБр. 3720

10. септембра 1929. године
Београд.

Занатлијски Еснаф у Београду

Пословођа, за Претседника,
Ст. Радичевић, с. р. Пет. Јанковић, с. р.На основу чл. 10 Уредбе о организацији
Министарства Трговине и Индустрије и Зако-
на о таксама одобравам оснивање Фонда уче-ничког дома у Београду, а предложена ми
правила овога Фонда потврђујем с тим да
тачка А у чл. 3. Правила има да гласи:„Годишњом помоћи приватних и држав-
них установа коју својевољно буду одређи-
вале ове установе“.Такса за ово одобрење није наплаћена у
смислу чл. 5 Закона о таксама.

Ш Бр. 33340

13. новембра 1929. год.
Београд.Министар
Трговине и Индустрије
Јурај Деметровић, с. р.

Рад Санитетског Одељења Општине града Београда

— за прво полгође 1929 —

(Наставак)

Б. ЈАВНА ХИГИЈЕНА

РАД ОПШТИНСКЕ БАКТЕРИОЛОШКЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ

Шеф Д-р Мориц Були

Општ. Бактер. Лабораторија обавља у
главном, следеће послове:1.) врши бактериолошке прегледе са во-
додовских централа: макишке подземне воде
пре и после филтрације, савске воде на Ма-
кишу и код Шест Топола, после филтрације
и после хлоризације; мешане воде са разних
делова вододовске мреже и бунарске воде у
вароши и околини;2.) прегледа бактериолошки млеко и дру-
ге намирнице;3.) врши разне бактериолошке, хемијске
и серолошке анализе у циљу дијагностике;4.) спроводи целокупну дезинфекциону и
дезинсекциону службу;5.) предузима хитне превентивне мере
при појави оболења од заразних болести.И поред овог обичног и разноврсног по-
сла, бактериолошка лабораторија успевала је
не само да исти савесно и са успехом обавља,
већ је приступила изучавању и примени но-
вих лабораторијских метода користећи се
најновијим тековинама науке и својим соп-
ственим искуством.

І. ПРЕГЛЕД ВОДЕ

Услед употребе савске воде за пиће, као
и релативно честе појаве оболења од трбуш-
ног тифуса у Београду, нарочита је пажња
обраћана на бактериолошки квалитет пијаће
воде. Одмах истичемо да, благодарећи свако-
дневној контроли воде и тесној сарадњи бак-
териолошке лабораторије са органима управе
водовода, до данас није забележен ни једанслучај оболења од заразне болести чији би
узрок била водоводска пијаћа вода.а) *Савска вода.* Снабдевање великих цен-
тара са добро пијаћом водом и у довољној
количини, представља један важан проблем,
који није увек могуће решити онако како је
најбоље и како би се желело. Мали је број
великих вароши, које су, природом фавори-
зоване, могле да овај проблем реше најсрећ-
није: искључивом употребом изворске или
подземне воде.До пре рата наша престоница снабдевана
је искључиво подземном водом из Макишке
Долине. Услед наглог ширења Београда по-
сле рата, подземна је вода постала недовољ-
на, а како грађење нових бунара захтева дуго
време и скупо кошта, то је било потребно
наћи неко друго хитно решење. У том циљу
подигнута је 1924. год. водоводска централа
код Шест Топола за прераду савске речне во-
де. Но како је и ова централа ускоро постала
недовољна, то је на Обреновачком друму, на
обали Саве, саграђена водостаница далеко из-
над вароши, која савску воду доводи у инста-
лације на Белим Водама, где се пречишћава
као и код Шест Топола. Овако пречишћена
вода меша се са подземном и шаље у варош.У недостатку изворске и подземне воде
употреби речне воде за пиће прибегле су мно-
ге велике вароши у Европи и Америци, као
на пример: Берлин, Хановер, Хамбург, Париз,
Лондон, Чикаго и друге. Пошто речна вода
садржи доста органских материја и разних
бактерија, то се као таква не сме употребља-
вати за пиће без претходне прераде. Овај
процес пречишћавања почиње тиме што се
води додаје алуминијум сулфат и сода ради
згрушавања органских материја, па се потомУНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

вода пушта кроз читав низ таложника и филтера, где се највећи део органских материја сталожу и вода потпуно разбистри. Овом серијом пречишћавања вода се скоро сасвим ослобађа бактерија (око 98%), али се ипак таква не даје за пиће, већ се претходно стерилизује додавањем хлорног раствора. Ово се хлорисање врши после филтрације због тога што би употреба хлора пре филтрације била мање ефикасна.

Хлорисање савске воде на нашим водоводским централама, на Макишу и код Шест Топола, врши се помоћу аутоматских хлор-апарата система Орендштајна (Друштва Хлоратор), који су за сада највише у употреби.

Нашим многобројним бактериолошким испитивањима утврдили смо да је количина хлор-гаса од 0,3 гр. до 0,4 гр. довољна да стерилизује 100 литара филтрисане савске воде. Само у случајевима високе воде (поплаве) где је услед велике замућености филтрисање отежано, додавање хлора повишава се највише до 0,7 гр. на 1000 литара. Ова мала количина хлора брзо разлаже воду, тако да у пићајој води не треба да има слободног хлора у опште, или само у незнатним траговима, који не утичу на укус воде.

Ако се пак бактериолошким прегледом констатује да свака хлорисана вода није потпуно стерилна, о томе се хитно извештава управа водовода, која одмах наређује обуштавање ове воде и приступа истраживању и уклањању узрока неповољног бактериолошког квалитета савске воде.

Благодарећи примени савремене технике, од речне површинске воде може се добити стерилна пићања вода у количини која се жели. Но како исправност воде зависи у многоме од стручности и савесности особља запосленог при водоводским централама, то смо мишљења да исто треба подвргнути најстрожијој дисциплини и одговорности, с обзиром на катастрофалне последице које њихова немарност може да проузрокује. Неопходно је потребно да се радници, како при ступању у службу тако и периодично, подвргавају страним лекарском прегледу, којом би се приликом нарочито истраживале клицоноше различитих болести. Поред стручног познавања посла, од особља се мора захтевати и основно познавање хигијенских прописа у погледу одржавања чистоће. При раду у просторијама где се налазе филтери особље треба да навлачи нарочите блузе и обућу и да испира руке дезинфекционим течностима, пре и после рада у овим просторијама.

Да би се олакшала контрола хлорисања воде предложили смо да се набави апарат за аутоматско показивање количине слободног хлора у води. Овај апарат функционише потпуно аутоматски и непрестано показује да ли

је вода довољно хлорисана, те се на тај начин избегава сувишно као и недовољно хлорисање.

б) Подземна вода. Ова се вода добија из једне серије бунара, дубине 16—28 метара, црпе се пумпама и доводи у нарочите „ризлере“, одакле пада са висине од 3—4 метра у танким млазевима, а потом одлази у таложнике и филтере. Како подземна вода садржи око 8 милиграма гвожђа на литар, то се, падајући кроз ваздух, већи део гвожђа оксидише и задржава на таложницима и филтерима.

Подземна вода, како пре, тако и после филтрације, исправна је у бактериолошком погледу, јер садржи врло мали број бактерија. Мешајући се са савском хлорисаном водом, под утицајем слободног хлора и ова вода постаје потпуно стерилна.

в.) Мешана вода. То је вода у варошкој водоводској мрежи, састоји се из хлорисане савске и филтриране макишке подземне воде. Увек се даје што је могуће већа количина подземне воде, а савском хлорисаном водом допуњује се остатак потребне количине. Обично се мешају две трећине подземне са једном трећином савске воде.

Мешана се вода свакодневно испитује бактериолошки. Када се вода у исто време узме са више места, дешава се да на појединим деловима мреже вода не буде сасвим исправна. То долази вероватно одтуда што има старих цеви које свакако нису стерилне, јер су инсталиране још пре 35 година, а још и због тога, што се услед недовољне количине воде у мрежи, приликом обуштавања воде ствара негативан притисак, чиме се омогућава продирање нечистоће у цеви и тиме ствара могућност загађења воде. Због тога би било потребно извршити дезинфекцију целокупне мреже и располагати увек довољном количином воде, како би вода у цевима била стално под притиском.

г.) Мала Црпка. Ова мала водоводска централа у Војводе Мишића ул. црпе воду из једног бунара 30 метара дубине и даје око 900 куб. мет. за 24 сата. И поред интензивног чишћења, овај је вода ипак садржавала бактеријум коли у великом броју, те због тога није могла бити употребљена за пиће.

Нашим опитима са „капоритом“ утврдили смо да је, 0,8 гр. овог препарата, у раствору 10%, довољно да стерилише 1000 литара воде.

Од јула месеца 1928. године ова се вода редовно даје за пиће, а свакодневним бактериолошким прегледом потврђује њена стерилност.

д.) Бунари. У Београду и непосредној околини има око 1200 бунара чија се вода редовно употребљава за пиће. До сада је у нашој лабораторији бактериолошки прегледана вода из 730 бунара и нађено је да је из

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

само 12 бунара вода релативно исправна, док је из свих осталих 718 јако загађена. Употреба бунарске воде за пиће представља стално могућност инфекције, што најбоље илуструје случај у Јастребачкој улици 1928. године јула месеца, када је било десет случајева обољења од трбушног тифуса, међу лицима која су се служила једним истим бунаром. Исто тако анализом воде из Булбулдерског Потока утврђено је од стране ове лабораорије као и Централног Хигијенског Завода да иста садржи пара — тифусне и дизентеричне бациле. С тога сматрамо да је преко потребно да се што пре приступи регулацији Булбулдерског Потока и проширењу водоводске мреже, чиме би се опасност заразе отклонила, а употреба бунарске воде постала излишном.

Закључак. Ма да ће Управа Водовода моћи ускоро да обезбеди становништву Београда довољну количину исправне пијаће воде, ипак сматрамо да проблем снабдевања Београда пијаћом водом није тиме дефинитивно решен.

Употреба површинске речне воде за пиће поред великих услуга које пружа има и својих недостатака. Речна вода подлеже спољним променама температуре, те је релативно загрејана и неукусна баш у времену када се од пијаће воде тражи да буде освежавајућа и пријатног укуса. Најзад што, нажалост, и поред најсавесније филтрације и хлоризације могућност инфекције није апсолутно искључена. Случај у Хановеру 1926. године са 7.000 обољења од трбушног тифуса и затим у Ростову 1927/28. године са 12.000 обољења од трбушног тифуса и 40.000 ентритиса (црвених обољења), налаже нам опрезност.

По нашем мишљењу, за основу снабдевања пијаћом водом треба да служи **искључиво подземна вода**. У том циљу било би потребно благовремено приступити изради нових бунара у довољном броју. Савска хлорисана вода имала би да служи као резерва само у случајевима када капацитет бунара попусти, а редовно за индустријске сврхе, поливање улица, за купатила и остале домаће потребе.

Најзад, сматрамо до би савску непрерађену воду у опште требало искључити, јер је јако загађена, а многи је ипак из необавештености или из штедње, употребљавају за пиће и домаће потребе, чиме своје здравље излажу очигледној опасности.

II. Преглед млека и животних намирница.

1) **Млеко.** Пошто млеко представља основну храну деце и болесника, то је поклоњена најозбиљнија пажња прегледима ове важне животне намирнице. Да би се београдском становништву омогућило снабдевање природним и исправним млеком, општински санитет у сарадњи са Централним Хигијенским Заво-

дом, и средским санитетским и пољопривредним референтима, предузео је најстрожије мере за сузбијање продаје неисправног млека и за што боље одржавање чистоће по шталама, као и при производњи млечних производа у опште.

Сви продавци млека подвргавају се лекарском прегледу, а у случају обољења од заразних болести продавца млека, или кога члана његове породице, забрањује му се продаја млека за ове време трајања болести. Од стране ветеринара врши се периодични преглед крава и спроводи превентивна вакцинација и туберкулинизација. Сва сумњива грла на туберкулозу одмах се издвајају за клање.

У току првог полгођа прегледано је у бактериолошком лабораторијуму 2.730 примерака млека. Млеко у коме се у 10 см.³, после центрифугирања од 5 минута нађе више од 0,1 см.³, нечистоће (талога) сматра се неисправним. Исто тако одбијају се и сва млека у чијем се талогу нађу крвна — црвена зрнца или гнојне ћелије, као и она код којих се утврди присуство патогених бактерија, или сапрофитних у несразмерном великом броју.

Питање начина продаје млека још није дефинитивно решено. С обзиром на наше прилике на селу, где често недостају и најосновнији хигијенски услови и где се производња млека још увек изводи на врло примитиван начин, колективна продаја млека не би била за препоруку. Ипак би било од интереса потпомоћи заснивање млечних задруга, ако би се исте обавезале да у својој служби имају стручних агронома, који би производњу млека и млечних производа засновали на потпуно модерној основи.

Од 2.730 млека, колико је прегледано за последњих шест месеци, 344 су одбијена као неисправна и то:

329 због сувишног талога (преко 0,1 см.³ на 10, см.³ млека).

4 због маститиса (црвена крвна зрнца и гнојне ћелије).

5 због млечних бактерија у великом броју.

2 због буђе (*Penicillium glaucum*).

2 због неприродне боје (*bacil. cyanogenus; bacil. chromofl.*)

2 због вискозности (*bacter. lactis viscosi; bacter. liquef. casei amara*).

Туберкулозни, тифусни и дизентерични бацили нису нађени ни у једном случају.

2.) **Сир.** Извршена су четири прегледа сира, од којих је у једном случају сир био неисправан, јер су у њему нађени црви.

3.) **Рибе.** Извршена су три прегледа рибе; у сва три случаја рибе су нађене у распадајућем стању и као такве штетљиве за људску исхрану.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

4.) Месо, кобасице, саламе, чварци. Ових прегледа било је 36; у 11 случајева намирилице су нађене неисправне јер су од истих добивене културе Гертнерових бакцила, бацилус ентеридитиса и пара тифуса б, (1 случај).

5.) Јаја. У три маха вршен је преглед јаја која су увек нађена неисправна.

6.) Лед. Од седам прегледа леда у једном случају лед је нађен неисправан (бактериум коли од 0,1 см.³).

III. Разне анализе

476 прегледа крви по Васерману од којих 161 позитиван.

57 прегледа крви по Видалу од којих 6 позит. на Еберт и 2 на пара Б.

39 прегледа крви на Хемокултуру од којих 8 позит. на Еберт и 1 на пара Б.

28 прегледа крви на Маларију од којих 11 позит. на Терцијану.

88 прегледа пљувачке на Кохов Бацил од којих 13 позит.

72 прегледа секрета на гонококе од којих 21 позит.

39 прегледа секрета на спирохете од којих 18 позит.

24 прегледа секрета на дифтерију од којих 1 позит.

16 прегледа уреа у крви.

13 прегледа шећера у крви.

8 прегледа мокраћне киселине у крви.

14 прегледа крвне слике.

13 прегледа леукоцитозе.

500 прегледа мокраће.

9 аутовакцина.

IV. Дезинфекциона и дезинсекциона служба

Код свих оболелих лица од заразних болести, кад ова прездраве или се упуте у болницу, врши се дезинфекција или дезинсекција стана и ствари оболелог. Ако болесник болује код куће њега редовно обилази санитарски контролор и општински лекар, у циљу давања упустава и проверања да ли околина и болесник поступају по одредбама које важе у случајевима оболења од заразних болести. Истовремено, хитно се предузимају потребне мере за изналагање извора заразе, као и све превентивне мере за спречавање даљег ширења заразе.

Бактериолошка Лабораторија нарочито прати кретање тифуса и дизентерије, као болести које се могу преносити пијаћом водом,

и представљају врло велику опасност својом брзином ширења.

Благодарећи напорима Општинског Санитета и Централног Хигијенског Завода ове се болести у последње време знатно смањују. Од 1. јануара до 31. јуна било је свега 60 случајева оболења од трбушног тифуса и 23 од дизентерије. Смртних случајева није било.

По месецима број оболења био је следећи:

	Тифус од 1-I до 31-VI					Дизентерија од 1-I до 31-VI				
	мушких	женских	оздравило	умрло	свега	мушки	женски	оздравило	умрло	свега
Јануар	3	—	3	—	3	2	—	2	—	2
Фебруар	5	2	7	—	7	4	—	4	—	4
Март	5	1	6	—	6	2	—	2	—	2
Април	4	—	4	—	4	—	1	1	—	1
Мај	10	2	12	—	12	7	1	8	—	3
Јуни	22	6	28	—	28	6	—	6	—	6
Свега	49	11	60	—	60	21	2	23	—	23

У току првог полугођа 1929. године извршено је:

698 дезинфекција и 8 дезинсекција. Исто тако дезинфекција у току обављена је редовно од стране дезинфектора код свих заразних болесника који су боловали код своје куће.

На крају истичемо важну чињеницу да оболења од трбушног тифуса и дизентерије нарочито погађају периферију Београда, и то крајеве који немају водовода, и где се за пиће употребљава искључиво бунарска вода, која је, као што смо већ напред изнели, неисправна у бактериолошком погледу. Угушивање тифусних и дизентеричних оболења, и поред свих напора санитарских органа, како државних тако и општинских, неће се моћи са потпуним успехом спровести све донде, док сви крајеви Београда и њепова најближа околина не буду снабдевени водоводом и канализацијом.

ДОДАТАК

Савска макишка вода. Услед јаког мрза вода у доводној цеви од 700 м.м. била је замрзнута преко целе зиме и почела се понова прерађивати и давати за пиће тек од 1. маја 1929. год.

РАД ХЕМИЈСКЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ

Шеф, инж. Ст. Станојевић

Списак анализа Општинске Хемијске Лабораторије

А Хигијенске анализе животних намирница

Назив предмета	бр. исправ.	бр. неисправ.	укупно
млеко	85	616	701
бутер	17	1	18
кајмак	11	3	14
милерам	2	—	2
кисело млеко	—	1	1
сир и качкавал	24	—	24
масло	2	—	2
меса	30	19	49
суво месо и пршута	—	7	7
кобасица	10	11	21
цигерњача	4	—	4
шваргле	3	—	3
салама	1	7	8
чварци	1	—	1
сланина	1	3	4
маст	5	—	5
кавурма	1	—	1
хлеб	1	1	2
брашно	1	—	1
алева паприка	6	21	27
кујнска со	1	—	1
кафа	1	28	29
бибер	1	1	2
магиј. зачин за супу	1	—	1
шећерни производи	10	—	10
чоколада	1	—	1
пекмез	1	—	1
вода	21	1	22
вино	3	1	4
вермут и бермет	60	—	60
ракија	1	—	1
лимунада	2	2	4

свега: 1031

В. Техничке анализе

Назив предмета	укупан број анализа
угаљ	103
бензин	35
минерално уље за подмазивање	29
конзистентна маст	15
петролеум	3
каблова маса	1
нафталин	1
лизоформ	1
алкохол	3
хлоретил	1
сирћетна киселина	1
винска киселина	1
формалион	1
ацетин	1
крушково уље	1
ланено уље	1
натријум хидрат	4
сапун	3
пудер	4

калафонијум	1
лој	2
хлорна со	1
кожа	2
артије	2
тканине	21
метала и металних предмета	6
органичних и неорганичних боја	6

Свега 1281

Према горе изложеном види се, поредећи са књигама анализа О.Х.Л., да је рад у првом полгођу 1929. год. био много обилнији, па према томе и напорнији, него ранијих година.

Поред свих редовних послова Хем. Лабораторији је стављено у дужност правилником о раду с конфискованим млекум, старање и расподела конфискованог млека хуманим установама. Тако у току првог полгођа 1929. год. Хем. Лабораторија је конфисковала 6.145 литара млека и раздала их, по пријему реверса, следећим хуамним установама:

Дому Старица и Стараца,
Дому Малолетника,
Дому Глувонеме Деце,
Дечијем Обданишту бр. 2,
Дечијем Обданишту бр. 3,
Друштву Одојчади „Српска Мајка“,
Подмлатку Црвеног Крста,
Заштити Девојака,
Вишој Женској Занатској Школи,
Станице за спасавање.

Како је Хемијска Лабораторија преоптерећена радом а оскудна и у персоналу и у простору мишљења сам да би Санитетско Одељење требало да одреди једно специјално лице као и место које би тај посао обављало.

Угледе животних намирница упућивали су Хем. Лабораторији у главном органи Санитетског Одељења са спроводним рефератима. Лабораторија је по извршеним прегледима слала извештаје Санитетском Одељењу на даљу надлежност. Поред органа Санитетског Одељења и приватна лица, грађани, како купци тако и продавци, доносили су животне намирнице на преглед у Хем. Лабораторију.

Техничке анализе слате су Хем. Лабораторији у рад од свих установа Општине Гр. Београда као на пр.:

Управа Трамваја и Осветлења,
Возни Парк,
Управа Водовода,
Управа Варошке Трошарине и трошаринске станице,
Техничка Управа,
Економат.

Од свих поменутих установа Лабораторија је примала угледе за преглед под печатима праћених са рефератима. По извршеним прегледима Хем. Лабораторија је враћала извештаје и остатке угледе под својим печатом.

Свака од поменутих установа има своје прописане услове за потребне материјале па их је према извештајима Хем. Лабораторије примала или одбацивала. Потребно је напоменути да поменуте установе нису Хем. Лабораторији упућивали своје предмете у рад преко Санитетског Одељења под чијом је управом Хем. Лабораторија, већ директно, услед чега им је и Хем. Лабораторија директним путем слала извештаје. Због тога ни Санитетско Одељење, које интересује искључиво животне намирнице, ни велики број осталих општинских установа које требају хемијске експертизе, не могу имати јасну слику огромнога напора и рада које пожртвовано врши врло мали персонал Општинске Хем. Лабораторије у одбрани општинских интереса као и интереса грађана града Београда од несавесних продаваца и лифераната.

ПРИХОДИ

Поред чињенице да Хемијска Лабораторија својим радом стално штити интересе установа Београдске Општине, она је за прво полгође 1929. год. привредила и две велике суме које су унете у општинску касу и то:

1) Наплаћене таксе за хемијске анализе по казнама за продају неисправних животних намирница. Наплате су извршене преко Судског Одељења и оно је новац директно слао Општинској Благајни, необавештавајући ни Санитетско Одељење ни Хем. Лабораторију о извршењу наплата, услед чега Хем. Лабораторија не зна колика је величина те суме.

2) Наплаћене таксе за хемијске анализе, приватне и техничке, предвиђене по условима. Те наплате врши Хем. Лабораторија издавајући уредне признанице по признаничним књигама издатим од Општинског Суда а новац предаје Општинској Благајни која ове рава пријем у новчаној књизи О. Х. Лабораторије. За прво полгође 1929. год. Хем. Лабораторија је привредила Општинској каси суму од Дин. 56.030.

РАД ВЕТЕРИНАРСКОГ ОДСЕКА

Шеф Тома Ђ. Чулић

Према потреби да се предузму мере и енергичнија акција за квалитативну поправку млека које се продаје на београдским пијацама и осталих животних намирница, — поред појачане контроле санитетско-полицијских органа у овој подини — стручни персонал Санитетског Одељења у друштву са одборницима Општине Града Београда, лекара и хемичара, као и шефа заразне Болнице, одржао је две конференције (19-IV и 24-IV т. г.) на којима су утврђене ове норме и мере за рад у будуће:

1.) Да се продавцима млека од I-VI т. г. дозволи продаја млека само таквог чија је специфична тежина 1029—1034, а чија магноћа не сме бити мања од 3.4%.

2.) Да се одреде 8—10 улазних санитетских ветеринарских станица кроз које се искључиво може уносити млеко у варош, и у том смислу тражити од Управе Варошке Трошарине, да њени органи на другим местима не смеју пуштати у варош млекар са млеком. Сем тога појачати контролу млека увећањем броја контролних органа, појачаних са жандармима.

Контролни органи на овим санитетским ветеринарским станицама издаваће млекарима свакодневно дозволе, без којих се млеко у вароши неће смети растурати.

3.) Да се за све продавце млека заведу подесне легитимације од неколико листова, са више рубрика на свакој страни, и то рубрика:

а) за ветеринарски двомесечни преглед стоке и штала;

б) за ветеринарски двомесечни санитетски преглед произвођача, продаваца, њиних укућана, послуге, стана и судова;

в) за једномесечну хемијску анализу млека;

г) за једномесечну бактериолошку анализу млека.

4.) Да се у смилу успешнијег ветеринарског прегледа крава умоли Министарство Пољопривреде и Вода да среским и општинским ветеринарима стави у дужност контролу над стоком чије се млеко доноси у Београд, попуњавање одговарајућих рубрика легитимација, као и да врше туберкулинизацију тих крава у споразуму са Ветеринарским Одсеком О. Г. Ђ.

5.) За санитетски преглед продаваца млека умолити Санитетско Одељење Министарства Социјалне Политике и Народног Здрав-

да да стави то у дужност средним санитарским референтима, односно општинским лекарима.

6.) Забраниће се продаја и растурање млека и млечних производа свима који немају легитимацију, или им је легитимација неисправна, и подврћи их најстрожијим кривичним казнама. А да се садање казне знатно повећају.

7.) Општински лекари, ветеринари и хемичари вршиће повремено обилажење места одакле се уносе млеко и млечни производи.

8.) У Београду извршити вакцинацију против тифуса и дизентерије млекација, ашчија, као, по могућству, и њихових потрошача, радника и сл. Ово уз припомоћ Радничке Коморе и Окружног Уреда за осигурање радника.

9.) Да се затворе све козаре у непосредној близини Београда.

Статистика анализа млека на маст, на сталним и покретним станицама за првих

шест месеци прошле године, показује следеће резултате:

Месеци	број млекарница којима је извршен преглед	колико је литара млека прегледано	при прегледу нађено као исправно	при прегледу нађено као неисправно и реферисано за казну
Јануар	773	17.678	724	49
Фебруар	903	20.981	792	111
Март	1.170	26.796	1.035	135
Април	1.230	36.306	1.135	95
Мај	2.691	156.757	2.613	78
Јуни	805	59.472	699	106
Укупно:	7.572	317.992	6.998	574

Колико је општинска клиника у Београду радила за првих шест месеца ове године, види се из следећег прегледа о поклоној стоци и одбаченом месу:

М е с е ц	бикова	волова	јунаца	крава	јуница	теледи	бивола	биволница	оваца	јагањаца	коза	јаради	свиња	прасади
Јануар	43	1385	73	616	41	239	—	—	11	25	—	—	3066	685
Фебруар	82	1442	98	547	70	1765	2	—	2	322	—	—	2993	41
Март	79	1370	125	594	73	1732	—	—	—	1991	—	—	2648	35
Април	119	1194	141	603	70	1932	4	2	—	2311	—	—	2398	51
Мај	93	981	196	519	122	2191	9	—	10	9449	1	—	2021	47
Јуни	55	922	231	527	177	2431	14	—	75	12917	1	50	1987	7
Свега	471	7294	864	3406	553	12390	29	2	98	27015	2	50	15113	866

Одбачено:

18 брава бобичавих — месо поништено;
9 брава „приклана“ — цели поништени за прераду сапуна;
3 прасета бобичава — поништена;
4 краве и 1 јуне туберкулозни — поништени;

2 телета, због акутног запаљења црева — поништена;

1 теле због пијемиије — поништено;
1 теле због јакних контузија — поништено,
1 во због велике мршавости — поништен.

С Л У Ж Б Е Н Е В Е С Т И

ОСУЂЕНИ ОПШТИНСКИ СЛУЖБЕНИЦИ

Никола Павловић извршитељ Извршног Одељења Општине Града Београда пресудом Првостепеног Суда за Град Београд од 9. новембра 1929. г. осуђен је за утају Општинског новца извршену у 1927 и 1928. год. у суми од 92.113.— дин. на две године робије и две године губитка грађанске части по издржаној казни, као и да Општини накнади проневерену суму и причинене трошкове.

Ђорђе Стеријадес, помоћник старешине трошаринске станице пресудом Првостепеног Суда за Град Београд од 9. новембра 1929. год. осуђен је за послугу Општинског новца у суми од 12.228.— дин. коју је извршио у прошлој години, на четири месеца затвора, пошто је целокупну суму у току истраге положио Општинској Благајни.

Из Правобранилачког Одељења Општине Града Београда.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

О Г Л А С

Пажња овлашћеним инсталатерима канализације

Скреће се пажња свима овлашћеним инсталатерима, да пре почетка рада на повереној им кућној канализацији претходно дођу у Канализациони Одсек — Југовићева ул. бр. 1/II — да поред пријаве рада потпишу и оригинални план по коме се има извести одобрена канализација.

Проста пријава рада без потписа оригиналних планова неће се узимати у поступак.

Инсталатери који и после ове опомене не долазе у Одсек ради предходног потписивања плана по коме морају извршити канализацију сносиће последице Правилника.

Из техничке Дирекције општине Београдске ТДБр. 185 З. I. 1930. год.

О Г Л А С

Грађанству Града Београда

Дирекција Трамваја и Осветлења доставља грађанству Града Београда следеће решење Суда Општине Града Београда, које ће се примењивати од 1. јануара 1930. год. при давању електричне струје.

1. — Струја за станове даваће се само онима, који уз пријаву поднесу и полицијску пријаву за становање у Београду а претплата има да гласи на носиоца полицијске пријаве.

2. — Струја за локале и моторе, даваће се само онима, који уз полицијску пријаву поднесу још и одобрење надлежне коморе или власти да имају право да уживају дотичну радњу у Београду.

3. — Корпорације и разна приватна удружења, која постоје на основу одобрених правила ослобађају се обавеза под тачком 1. и 2.

4. — Овај поступак важиће за ново пријављене претплатнике од 1. јануара 1930. год., а досадањи претплатници позиваће се по партијама, да поднесу доказе, да су испунили услове под тачком 1. и 2. и ко не буде исте испунио укинуће му се струја.

Из Дирекције Трамваја и Осветлења Д. Бр. 24346 од 16. децембра 1929. године.

О Г Л А С

Лицитација за истовар и утовар угља

Дирекција Трамваја и Осветлења расписује другу јавну усмену лицитацију за истовар 25.000 тона угља из вагона и утовар 40.000 тона угља код „Шарана“ и на Дунавском Кеју, на дан 17. јануара 1930. год., у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Лицитанти морају положити кауцију у готовом новцу од дин. 20.000.

Кауција се полаже најдаље до 10 часова пре подне на дан лицитације.

Услови се могу добити сваког радног дана од 8—12 и од 3—6 часова у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 26831 од 10. јануара 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

Наплата такса на фирме

У последње време почели су се проносити гласови: да је такса, која се наплаћује за истицање и држање фирми, по ТБр. 404 таксене тарифе Закона о таксама укинута од стране Министарства Финансија и услед тога, кад дођу инжасанти Београдске Општине, таксени обвезници изјављују да исту неће да уплаћују, пошто је укинута, а сем тога се об-

раћају и телефонским путем шефу Таксено-Привредног Одељења за обавештење поводом тога, и тиме се ствара излишно објашњење на уштрб канцеларијских послова.

Пошто напред поменута такса није укинута од стране Министарства Финансија као ни остале таксе, то се препоручује свима таксеним обвезницима, да на захтев инкасаната Таксено-Привредног Одељења Београдске Општине измире како таксу за фирме тако и остале таксе и дуговану и за текућу 1929. годину, јер ће се у противном извршити наплата егзикутивним путем, сходно чл. 32 Закона о Таксама.

О Г Л А С

Израда Електричне инсталације у општинским становима код Топовских Шупа

Дирекција Трамваја и Осветлења расписује прву оферталну лицитацију за израду електричне инсталације у Општинским становима код Топовских Шупа, која ће се одржати код ове Дирекције на дан 23. јануара 1930. године у 11 часова пре подне.

Лицитанти су дужни пре почетка лицитације а најдаље до 10 часова пре подне да положи на Благајници Дирекцијској на име кауције 4.300.— динара што чини 10% од предвиђене цене, у готовом новцу, државним папирима по берзанском курсу или гарантном писму какве веће банке, које

мора бити регистровано у Мин. Финансија. Страни поданици полажу 20% што чини 8.600.— дин.

Понуде се морају предати у запечатеним завојима Д. Т. и О. у канцеларији Економата најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације са знаком: „Понуда за израду инсталација за електр. осветл. у Општ. становима код Топовских Шупа од понуђача Н. Н.“.

Услови, планови и предрачун може се добити сваког радног дана од 8—12 и од 3—6 часова у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 504, у Београду.

О Г Л А С

Продужење рока за израду идејних скица за терасу на Теразијама

У вези огласа ове Општине од 10 септембра 1929 године АБр. 19532 који се односи на израду идејних скица за терасу на Теразијама, овим се објављује свима заинтересованим лицима да је рок предаје израђених радова за исти конкурст продужен до 1. априла 1930. године закључно, према постојећим условима.

Осим тога у истом условима мења се тачка 4. на страни 3., те се под в) и г) тражи размера 1:200 за назначене планове.

Из Суда Општине Града Београда на дан 13. децембра 1929. године АБр. 26999.

Општинска Штедионица

Угао Васине и Добрачине улице број 1

Рад отпочео 1. октобра 1929.

Капитал 30,000.000.-- Динара

Даје зајмове **свима грађанима** града Београда по **ЕСКОНТУ И НА ЗАЛОГЕ** разних хартија од вредности и драгоцености под најповољнијим условима.

Прима **улоге на штедњу** и плаћа најповољнију камату.

Обавља и све остале **банкарске послове** осим спекулативних.

Ово је новчани завод **свих грађана** града Београда.

Београђани, улажите вашу уштеду у овај **свој** новчани завод и користите се њиме.

За улоге на штедњу гарантује БЕОГРАДСКА ОПШТИНА.

Штедионица је потпуно самостална и аутономна установа.

Врши, исплате и наплате као и све остале банкарске послове осим спекулативних.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UHILIB.RS

РУДНИК „РТАЊ“

БРАЋЕ МИНХ

БОЉЕВАЦ

ЦЕНТРАЛА: БЕОГРАД, ТОПЛИЧИН ВЕНАЦ БР. 4

ИНДУСТРИЈСКИ УГАЉ за ложење парних котлова од преко 6000 калорија.

КОВАЧКИ УГАЉ за све врсте ковачких радова од преко 7000 калорија.

БРИКЕТ у комадима од $\frac{1}{2}$ кг. за све парне котлове, централно грејање као и пећи.

УСЛОВЕ ДАЈЕ У БЕОГРАДУ.

ТОПЛИЧИН ВЕНАЦ БР. 4.

КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

НАЈВЕЋИ ДОМАЋИ ТЕКСТИЛНИ КОНЦЕРН

Фабрика Вунених Тканина КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

БРЗОЈАВИ „МУМЪИСКИ“ БЕОГРАД ТЕЛЕФОН БР. 3-68 и 23-63
Жиро рачуни: НАРОДНА БАНКА, ПОШТАНСКА ШТЕД. Београд, бр. 51178

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте штофова, чоје, сукна, шајка абацијског и мустрованог, њебад, вунене мараме (шалова) и гајтана. Кангарн предиионица израђује: разна вунена плетива у свим бојама. Позантериско одељење израђује: разне позанантерије од свиле, памука и вуне, разне врсте шујташа, пергле за обућу, штрикане краватне, шнуре за завесе и др.

ТЕКСТИЛНЕ ФАБРИКЕ
КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.
БЕОГРАД

Брзојав „Илићи“. Телефон 2-31

ИЗРАЂУЈЕ: сваку врсту платна као све врсте шифона, цица и порхета бељеног и штампаног у разним бојама, американа, халико, платно за завесе, градла плавог за радничка одела, свилене „расе“ у свима бојама за женске хаљине.

ФАБРИКА КАНАПА И УЖАРИЈЕ А. Д.

ЛЕСКОВАЦ

Брзојав: „Кудељара“. Тел. бр. 9
Жиро рачун Нар. Банка Ниш, Пошт. чек. бр. 51744.

ИЗРАЂУЈЕ: канап у свима врстама и нумерама, конач у боји за абације, седларе и апотекаре. Обућарски конач (фонал). Прећу од кудеље у разним нумерама, шнуре за завесе. Ужарије у разним дeбљинама, љуљатке, торбице, цегера, кајише и гуртне за трансмисије Кудељ. цакове, црева за водоводе.

ТЕКСТИЛНЕ ФАБРИКЕ
КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

ФИЛИЈАЛА ЛЕСКОВАЦ

Брзојав „Илићи“. Телефон бр. 71

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте американа. платна за поставе, сламарице, шираде и цакове од чисте кудеље ит.д.

СРПСКА ФАБРИКА ТЕПИХА
ЛАЗАР ДУЊБЕРСКИ А. Д., В. БЕЧКЕРЕК
Брзојав „Тепих“. Телефон бр. 97

Пошт. Штед. Загреб. чек. 46445
Београд „ 51905

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте тепиха Турме, Велвет, Тапестари, Киндерминстер. Холендер, јуте тепиха и макета као и „смирна тепихе“ у свима бојама, дезен. и величинама.

Вуна Д. Д. Карловац

ФАБРИКА ИЗРАЂУЈЕ

све врсте мушких и женских штофова од најјефтинијих до најбољих; чоје, њебад и вунених шалова.

Прва
Српска Фабрика Мрежа
А. Д. Вел. Бечкерек
ТЕЛЕФОН 3-17

ИЗРАЂУЈЕ: мреже кудељне за реч. бродарство и памучно за морско рибарство. Сваке врсте других мрежа као за коње, хенгемат за железнич. вагоне, разне кесе и др.

„ХЕМИКОС“
Фабрика Хемиских Производа
А. Д. — Београд

Брзојав „ХЕМИКОС“. Тел. бр. 15-81
Рачун Поштан. Штедионице бр. 51839

ИЗРАЂУЈЕ: Разноврсну парфимерију и козметику као и крем за лице, пасту за зубе, колоњске воде, прима француске парфеме ит.д. Хемикозон, крезон, сапонат одлично у води растворено дејство за дезинфекцију, хемијске масти за обућу, маст за чишћење метала, маст за паркетe.

САПУНА СВЕ ВРСТЕ.

ТЕКСТИЛНА ИНДУСТРИЈА А. Д.
КАРЛОВАЦ

ФАБРИКА ИЗРАЂУЈЕ: све врсте вунених тканина. Одељење трикотаже израђује мушки и женски јегеров веш, вунене мараме, и разне плетене производе од вуне, свиле и памука.

Млин Српске Трг. Банке
СКОПЈЕ

Израђује све врсте брашна.

ПРВА СРПСКА ФАБРИКА
КОНФЕКЦИЈЕ А. Д.

КОНАК — БАНАТ

Телефон бр. 6

Најмодерније уређења фабрика за израду одела за одрасле и дечаке, веша, постелних ствари и др.

ТКАЧКО ОДЕЉЕЊЕ: СВЕ ВРСТЕ МУШЕМА (ШИРАДЕ)

Косте Илића Синови А. Д.

www.unibooks.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Прва Босанска Асфалтна Индустрија -- Сарајево

АНТУН СИРМАИ К. Д.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ЗА СРБИЈУ

БЕОГРАД, Кн. Михајлов Венац 37

Творница

наравног асфалта, кровне лепенке, свију
натранских производа и цементне робе.

2-6

Преузимамо асфалтирање улица, тротоа-
ра, дворишта, ходника, и т. д. уз најпо-
вољније услове и дугорочном гаранцијом.

„ЈУГОСЛАВИЈА“

ОПШТЕ ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО У БЕОГРАДУ
КНЕЗ МИХАЙЛОВА УЛИЦА БР. 35

Тел.: 21 и 20-93

ОСНОВАНО 1913 ГОДИНЕ

Тел.: 21 и 20-93

Адреса за телеграме: Југоосигурање.

ЗАКЉУЧУЈЕ ОСИГУРАЊА ПО НАЗПОВОЉНИЈИМ УСЛОВИМА И ТО :

1. Живота и ренте по разним комбинацијама;
2. Пожара (зграде, робу, намештај, фабрике и т. д.);
3. Транспорта на суву и води;
4. Несрећних случајева (незгода);
5. Законске одговорности за накнаду штете;
6. Аутомобила (каска, незгода и јемство);
7. Пољских усева против града (туче);
8. Стоке (коња и говеда);
9. Стакла од лома;
10. Опасне крађе, трговина, магацина, станова и т. д.

ГАРАНТУЈЕ ОВИМ СРЕДСТВИМА :

1. Акцијски капитал	Дин.	3,000.000.—
2. Готовина	„	22,772.393.—
3. Непокретности	„	5,046.215.—
4. Резерве живота	„	32,601.448.—
5. Резерве остале	„	5,417.662.—

ДРУШТВЕНЕ ФИЛИЈАЛЕ ЗАГРЕБ: Сопствена палата, угао Бошковићеве и Петрињске улице; **ОСИЈЕК**: Сопствена зграда, угао Десатичине и Колодворске ул. и Александрова; **ЉУБЉАНА**: Дунајска цеста 15; **НОВИ САД**: Петра Зрињског 36; **САРАЈЕВО**: Краља Петра ул. 17; **СПЛИТ**: Мармонотва 10; **ВЕЛ. БЕЧКЕРЕК**: Гимназијска ул. 26.

До 1. јануара 1929. год. исплаћене штете износе:
У животу Дин. 6,006.000. У пожару и осталим гранама Дин. 70,619.000

Дирекција у Београду угао Кн. Михаилове и Караџићеве ул.

ПУТНИК

**ДРУШТВО ЗА САОБРАЋАЈ ПУТНИКА
И ТУРИСТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.**

ДИРЕКЦИЈА:

Београд, Коларчева 1. Телефон 19-16.

ПУТНИЧКИ БИРО:

Београд, Коларчева 9. Телефон 34-05.

ЗАСТУПНИШТВА:

у ДУБРОВНИКУ, Плаца Краља Петра

у МАРИБОРУ, Александрова 35

у ОСИЈЕКУ, Краља Петра 13

у СОМБОРУ

у СПЛИТУ, Обала

на СУШАКУ, Скерлићева 2

у ЗАГРЕБУ, Јелачићев трг 6

у ЉУБЉАНИ, Дунајска цеста 1

у НОВОМ САДУ, Краља Александра

у САРАЈЕВУ, Краља Петра 15

у СУБОТИЦИ, Краља Александра 8

у ШИБЕНИКУ, у ВРЊЦИМА.

Продаје возне карте за железнице, бродове, авионе, аутомобиле и т. д. за унутрашњост и иностранство; издаје места у колима за спавање, обезбеђује путнике и путнички пртљаг. -- ДАЈЕ БЕСПЛАТНО СВА ОБАВЕШТЕЊА ПОТРЕБНА ПУТНИЦИМА и врши све остале послове путничких бироа.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BG

Акционарско Друштво пређе Шкодина Фабрика У ПЛЗЊУ

ГЕНЕРАЛНА И КОМЕРЦИЈАЛНА ДИРЕКЦИЈА У ПРАГУ

ЗАСТУПНИШТВО У ЈУГОСЛАВИЈИ:

БЕОГРАД

КНЕЗ МИХАЈЛОВ ВЕНАЦ БРОЈ 13.

Брзојав „Шкода“, Београд.

Телефон број 5-78

Израђује и добавља:

КОМПЛЕТНА ПОСТРОЈЕЊА ЗА РУДНИКЕ, ШЕЋЕРАНЕ, ПИВАРЕ, КЛАНИЦЕ, ЕЛЕКТРИЧНЕ ЦЕНТРАЛЕ, ЛОКОМОТИВЕ, ЧЕЛИЧНЕ ПРОИЗВОДЕ, УСПИЊАЧЕ, ДИЗАЛИЦЕ, ПАРНЕ ТУРБИНЕ, ВОДЕНЕ ТУРБИНЕ, ПАРНЕ МАШИНЕ, ПАРНЕ КОТЛОВЕ, ДИЗЕЛОВЕ МОТОРЕ, КОМПРЕСОРЕ, ПУМПЕ, ТЕРЕТНЕ И ЛУКСУЗНЕ АУТОМОБИЛЕ, ТРАКТОРЕ, СЕПАРАТОРЕ, ДИНАМО-МАШИНЕ И ЕЛЕКТРИЧНЕ МОТОРЕ, ТРАНСФОРМАТОРЕ И ЕЛЕКТРИЧНЕ АПАРАТЕ, АРОПЛАНЕ, СВЕ ВРСТЕ ЖЕЛЕЗНИХ КОНСТРУКЦИЈА, КАБЛОВЕ и т. д.

Израђује све пројекте и шаље на захтев своје стручне инжењере

Шкода — Аутомобили.